

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

26. 9. 1986. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА XLVIII • 150 ДИН • БРОЈ 1813

На 16. и 17. страни је све што још нисте знали о смећу!

ФУРБЕ

Веровати или не!

ТУРСКИ АДМИРАЛ ГАЗИ ХАСАН ПАША (1727-1789)

КАД ГОД ЈЕ ОД ВЛАДЕ
ЗАХТЕВАО ДА МУ ДО-
ДЕЛИ НОВАЦ ЗА ЊЕГОВУ
ОЛОТУ, УВЕК ЈЕ СА
СОБОМ ВОДИО ЛАВА
КРВОЛОЧНОГ ИЗГЛЕ-
ДА. ЧИМ БИ УГЛЕДА-
ЛИ АДМИРАЛОВОГ
МЕЗИМЦА, ОДГО-
ВОРНИ БИ ЖУРНО
ПРИСТАЈАЛИ
ДА УДОВОЉЕ
ЊЕГОВИМ
ЗАХТЕВИМА.

МАШИЈА ПРЕШИ

ИТАЛИЈАНСКИ
СЛИКАР ИЗ XVII
ВЕКА, ЈЕДНОМ
ЈЕ ЗА КАЗНУ
МОРАО НА ВРА-
ТИМА СВИХ КУКА
У НАПУЉУ ДА НА-
СЛИКА ЛИКОВЕ
СВЕТАЦА. ЗА ТО
СУ МУ БИЛЕ ПО-
ТРЕБНЕ ПУКЕ
4 ГОДИНЕ.

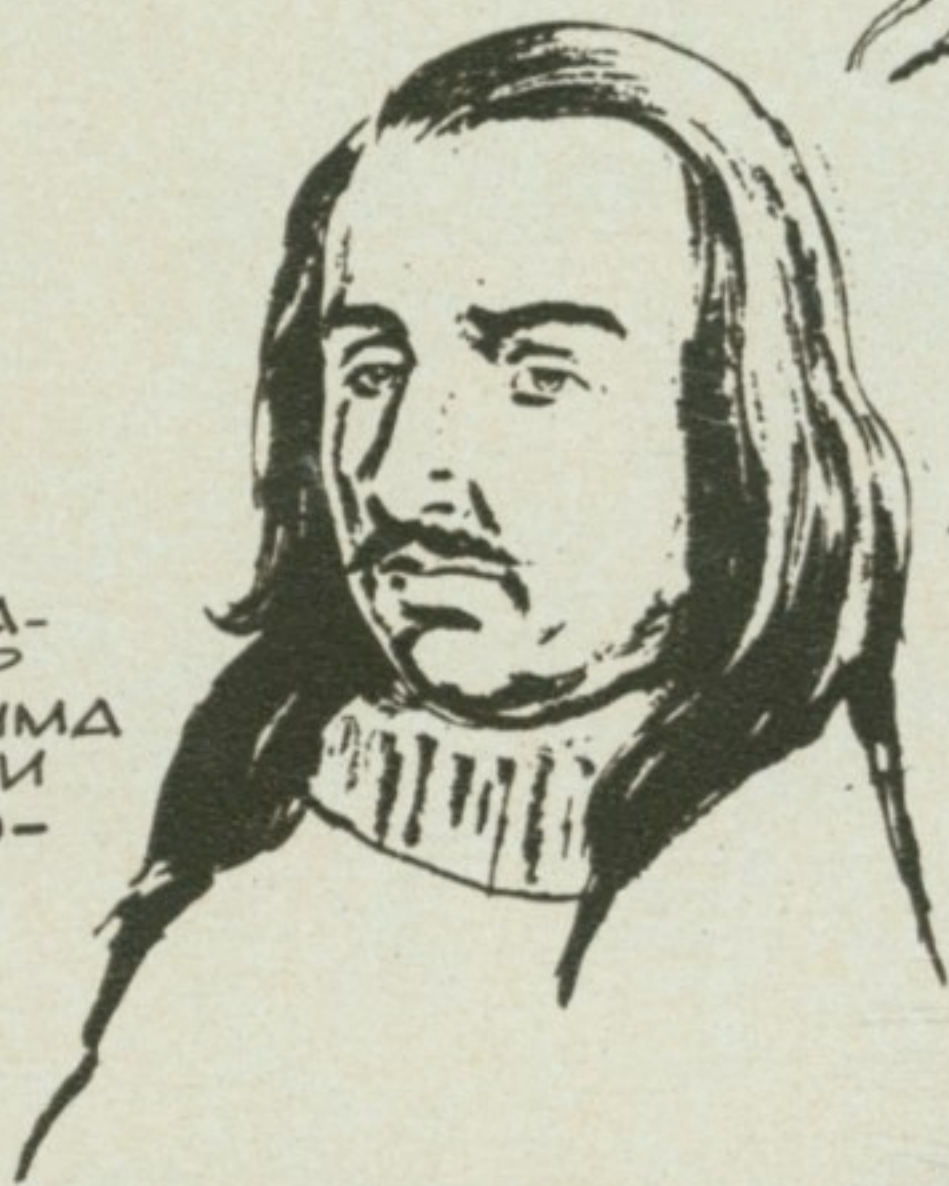
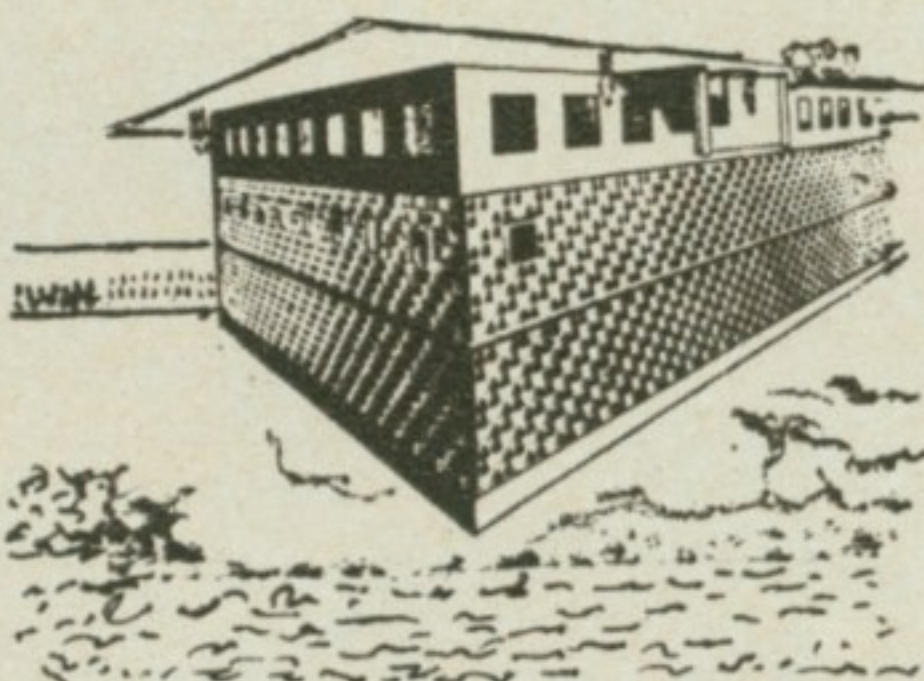
ОМОРИКА

У ВРТУ
АНЕ ЧИМЕЛ
ИЗ ПАЛМЕ-
РА НА АЛАС-
ЦИ, (САД)
ИЗРАСЛА ЈЕ
ИЗ СТАБЛА
БРЕЗЕ.

Музеј

КЕСТНЕР У ХА-
НОВЕРУ, У СР
НЕМАЈКОЈ, ИМА
ТРИ СПРАТА И
5000 ПРО-
ЗОРА.

ЖЕНЕ

ПРИПАДНИЦЕ
ЕТНИЧКЕ ГРУПЕ
ДРУГА ИЗ СИРИЈЕ,
ПУШЕ НА ВЕО-
МА ДУГАКЕ
ЛУЛЕ И ТАКО
ДАЈУ ДО
ЗНАЊА ДА
СУ УДАТЕ.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

у САД важи око
1.600.000 закона. Један од њих,
потиче из прошлог века, гласи:
„Забрањује се гласачима да на
биралишта излазе са копљем у
руци”.

шест година после
првог послатог телеграма (24.
мај 1894) установљена је теле-
графска веза између Загреба, Зи-
даног моста, Цеља, Трста и Бе-
ча.

три познате филмске
диве Џоана Крафорд, Бет Девис
и Ава Гарднер да су пропале
као глумице биле би: играчица,
чиновница у банци и продава-
чица у робној кући.

пајташ дебелог филм-
ског стара Оливера Хардија
мршави Стан Лаурел женио се 8
пута и то 3 пута истом женом.
слон једе око 6 сати
дневно. За то време може да по-
једе 250 килограма траве.

по потрошњи кафе Ју-
гославија је на двадесет шестом
месту у свету. У нас кафа се нај-
више пије у Србији, а најмање у
Словенији.

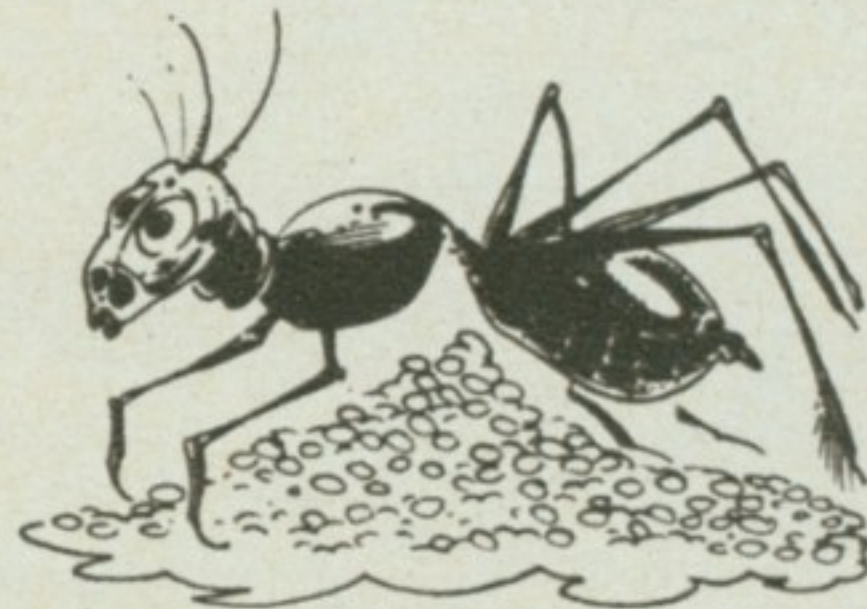
борилачка вештина
кунг-фу на кинеском дословно
значи доколица.

све до овог века у Фин-
ској слабе ђаке су недељом ве-
зивали за стуб на сеоском тргу.
О врат су им качили таблу са
ознаком „Незналице”.

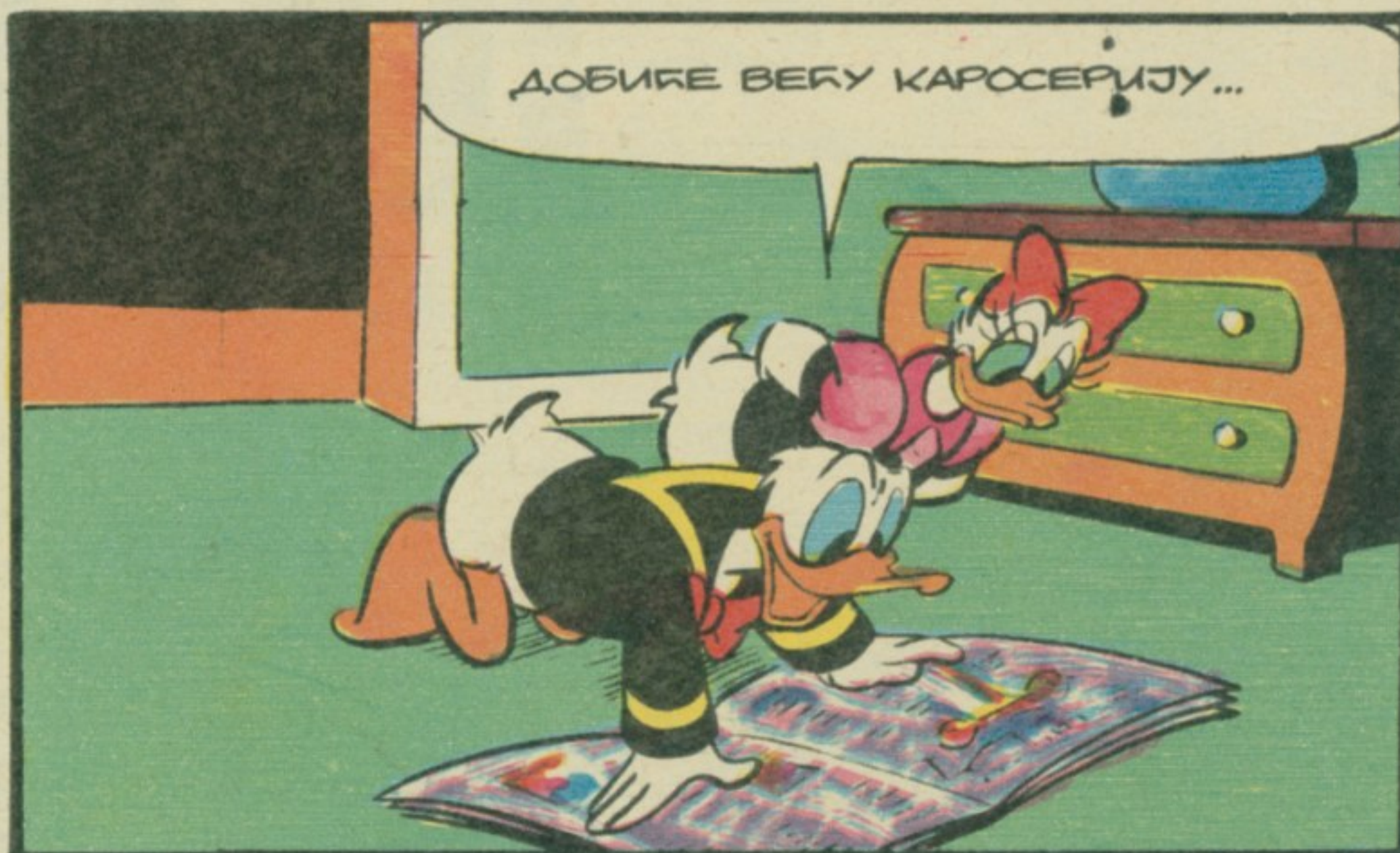
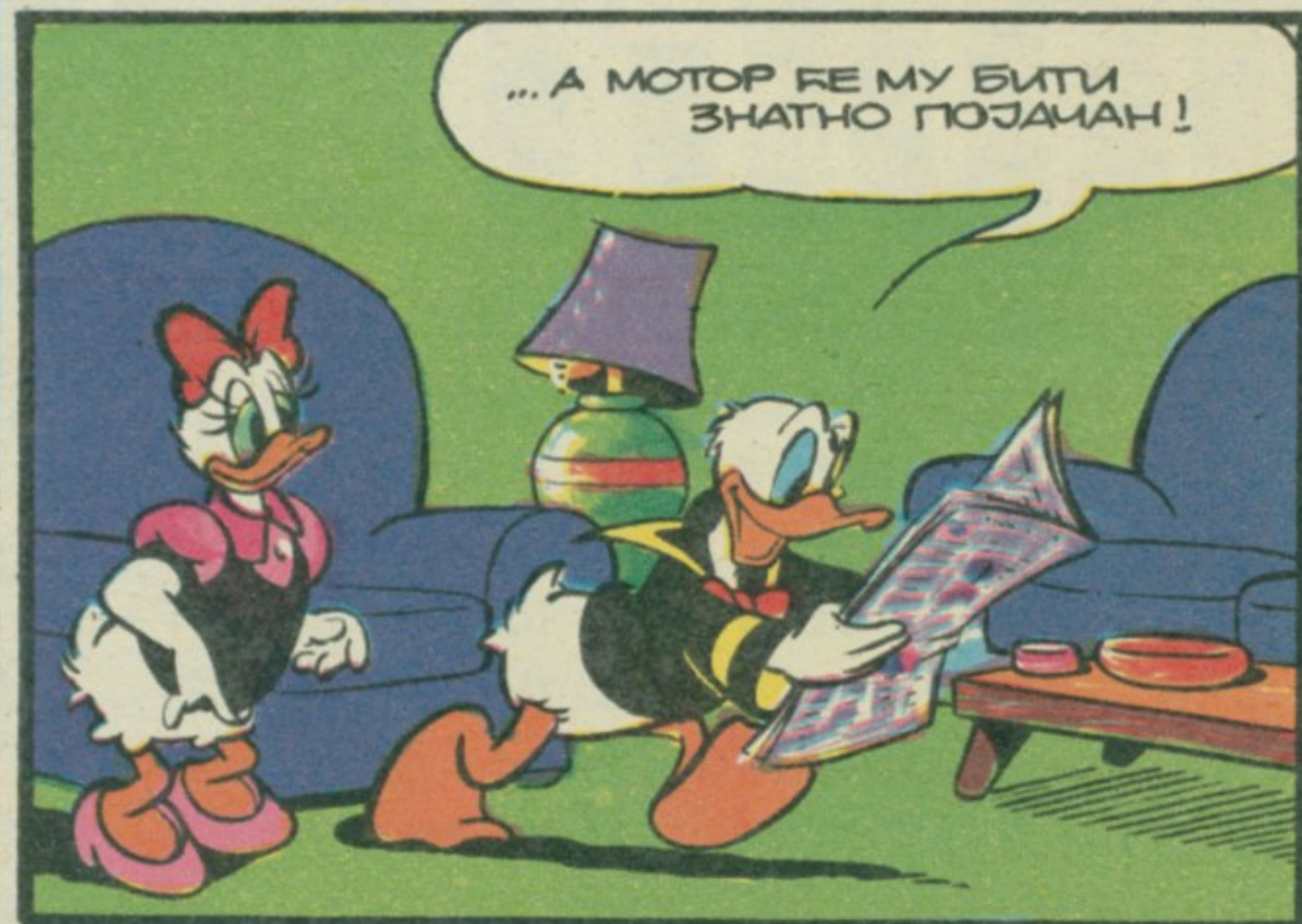

кроз Панамски канал не
може да прође носач авиона јер
је много широк нити може да
зарони подморница јер је канал
много плитак.

Швајцарци су најписме-
нији народ у Европи. Према ста-
тистички само 0,1% становника
је неписмено.

најплоднија мајка у
животињском свету је женка
мрава термита. У току 10 годи-
на сваког дана снесе осам хиља-
да јаја.

Станко
Бошковић
— несвакидашњи
предмет спора
двеју
породица

ЧОВЕК

И ЊЕГОВА

СУДБИНА

ПРОДАТО ДЕТИЊСТВО

Мајушан човек скупио се у столицу. На спеченом лицу немирне безбојне очи. Човек је у црном избледелом сукненом оделу. Пребира прстима по два преостала дугмета. И прича, испрекидано:

— Колико сам само љетос пренио сијена... Све ме боли, од ногу до врата... Нијесам ти ја више у снази, претурио сам шесетпету годину... И зато 'оћу да ми се Станко врати, да ми помогне радит'... Код мене сад има посла и он од тога себе може издржавати. Не, нијесам, богами, већ двије године од Секулића ни динар добио за Станка... Нијесмо се годили... Сад 'оћу само да ми врате дијете, никакве ми паре не требају.

У Павином Пољу, селу двадесетак километара од Бијелог Поља, седи и прича Радован Бошковић. Отац једанаесторо деце. Из два брака. Петоро из првог нису са њим. Уз њега је и Љубо Шуковић, овдашњи учитељ. Слуша Радована и онда каже:

— Мало је оваке сиромаше у овом крају као што је Радован. Ма какви мало, нико није као он. Прима социјалну помоћ. Два милиона мјесечно. За 100 кила брашна. А што се тиче Станка, сина му, вала је сто посто у праву. Ипак, људски је ред да

му се врати. Ено, мајка му Малка црче за њим... Тражи да јој врате сина...

Следи прича налик на неко друго време, давно прошло. И сваки од учесника има своје парче истине.

Мађије и друге радње

Кућерак фамилије Радована Бошковића сместио се у засеок Граб, поизнад Павиног Поља. Потлеуша. Уз њу опека и неколико дасака. Домаћин већ пет-шест година прикупља грађевински материјал. Неку цркавицу, мало бољу, да подигнем, каже. Син му Јован, двадесет пролећа, пласти сено. Запослен у београдској „Монтажи“ која изводи радове, среће ли, баш у Павином Пољу. Ту је и једанаестогодишњи Вуколица, откива косу. До малочас је косио.

— Откуд сте ви? — стиже глас испод убраћене мараме. — Да нијесте, можда, из суда да ми вратите дијете?! А 'оћете да пишете? Је л' о Станку? Ено га тамо доље, код Секулића. Преко брда, по уре хода... А можеш ти мислити да је он за ово девет година, колико је већ код Василија и Софије, само двапут био код куће. Кад смо Радомира и Јована пратили у војску... За Стојана који је у јануару отишао није долазио... Нијесу га пустили...

Деца су наше највеће богатство, како то лепо звучи. И гордо, нема шта. Две породице недалеко од Бијелог Поља су, изгледа, то и буквално схватиле и сад се увелико споре. Предмет: Станко Бошковић, седамнаестогодишњак који је више од деценије у — најму. Као кад аутомобил или шта друго изнајмиш

Собичак одзвања од гласова. Углас причају и Радован и жена му Малка, те син Јован. Једино ћути Вуколица, брата Станка зна само из виђења. Отишао је кад је овај још био у пеленама.

— Шта ћеш, нијесмо друкчије могли. Онда — успева домаћин Радован да надвече укућане — је тако било. Ни поштен залогај 'љеба нијесмо имали. Тако сам и дао Станка у најам. Годио се ја с Василијем Секулићем, газдом. Четр'ст 'иљада на месец. И да обуче и поједе... Све лијепо било до прије двије године. Отад ни динара нијесам добио. А мој Станко израстао, седамнаеста

му је. Момак, може за дана да узбере гљива за 500 'иљада...

Сад Малка граби прилику и каже, у даху:

— Не дају му Секулићи да се врене својој кући. Кажу да он неће, а ја лијепо знам да га они наговарају да тако каже. Па кад дођемо да га тражимо, они веле 'ајде Станко а Станко вели да неће. Богами су га они нечим омађијали... А сад нам ваља, да помогне а и моје је дијете — ја сам га родила. Радомир најстарији, запошљен је и ожењен, у тазбини, у Сокобањи, Стојан у војсци, Јован ради у фабрици. Вуколица још мали... Секулићи више неће ни

"Оћу дијете да ми врате! Не дам га више ни да ми дају мјесечно пет милиона".

да се годе, све веле да водимо Станка а како кад он виче да неће...

У Грабу, за ових летњих дана, из великих вароши, и с великих положаја, стигли и рођаци. Неће, овим поводом, име у новинама. Наговарају Радована да своје дете тражи судским путем. Радован слеже раменима.

Отпадник

Велику кућу и добро имање има Василије Секулић. Од рођака Бошковића податак да свака шљива из његовог воћњака роди 300-400 кг. Добре шљиве, нема шта. За ракију нико не зна. Рекоше, још, да би доста пропало да нема Станка. Њихов син је правник у Бијелом Пољу, кћи се удала.

У сусрет нашем аутомобилу, пред кућу Василија Секулића излази жена, времешна. И унезверена. Да ли су је то поплашили Бошковићи –

Радован, Малка и Јован – који су кренули са нама? Тек касније, у разговору, сазнајемо за разлог Софијиног страха. Домаћин јој Василије је у иванградској болници, оперисан, а ненадани гости, у таквим приликама, умеју и зао глас да донесу. Олакшање, уз речи:

– А ви сте дошли због ових? – прст уперен у Бошковиће. – Немам ти ја шта с њима причат' кад ми домаћин није ту, а син на послу!

Ипак, за столом, уз пиће и кафу, крену разговор. У више гласова. Жучних.

Софија:

– Што доводите туђе људе да вам воде ваше дијете. Сами га водите... Ако 'оће. Прије се нешто нијесте око њега толико ломатали...

Радован:

– Ти, Софија, добро знаш откад ни динара нијесмо узели. Нећемо ни посад, само да нам Станка вратите...

Малка:

– Да вратите, него... Сад Станко може себе издржават'

Софија:

– Не браним ја, богоми, ником ништа. Ни својој дјеци нијесам бранила... Сад ћу га ја зват'...

Јован:

– Како ћеш га зват' кад му стално причате да код нас нема ни „љеба да једе?!"

Глас је кренуо брдима, Софијин. На брдашцу се, зачас појавила фигура. Без гласа.

– 'Ајде, Станко, амо. Дошли Радован, Малка и Јован – викнула је Софија, неколико пута.

Гласа, одозго, није било. Убрзо ни фигуре. Замакла према шуми. Софија отрча за њим. После пола сата вратила се. Сама.

– Нејака сам ја да га на силу доведем – рекла је. – Неће и готово. Тако вели.

За столом ћутња.

Софија.

– Ето, Малка, то је због онога што си га клела и у камен затуцала...

Малка:

– Јесам, богоми... И нек ми је просто...

За столом наново вишегласје. Још жучније.

У повратку Јован врти главом:

– Станко се отпадио... Несрећник, и он и ми. Кад се сретнемо у Павином Пољу нит' се здрави нит' ме гледа...

Вукови, мрвице, доручак

Наредног дана, сад без Бошковића. Станко је сео за сто. За свој део истине. Ту је, разуме се, и Софија. Мало-мало па ће:

– 'Ајде, Станко, причај све што знаш... Сад можеш на миру. И, тако ти бога, ништа немој да тајиш. Реци све што ти је на срцу...

И оде Софија, неким својим послом, како рече. Момак, на годину ће у војску, ћути. Неповерљив. Очи му беже некуд спрам брда Вранеша. Онда, уз стална запиткивања, крену прича. Станкова:

– Нећу да идем кући, оној тамо... Ово је моја кућа. Лијепо ми је 'оће. Имам своју собу, свој кревет. Купили ми јесенас и лио-јорган. Имам и телевизор... Шта гледам? Све, ал' највише утакмице и филмове. Навијам за „Партизан". А овај сат, дигитални, донио ми Добро, син Василијев...

Опет ћутња. Уз пут погледа према брежуљку и викне Софији да врати јагњад. Нове речи. Пред незнанцима.

– Дао ме Радован у најам, не памтим кад. Ни у школу нијесам кренуо. Прво сам био код стрица. Онда се он и Радован нешто посвађали па се вратио кући... Послије ме дају Дедајићима и ја побјегнем... Што? Спаво сам у соби с ниским прозорима и плашио се да вук не ускочи и поједе ме... Онда сам био код Полексића... Радио сам, све што сам могао... Шта ти ја знам, добијао је Радован неке паре за мене...

Софија, задихана, седе за сто. Каже:

– Дела, Станко, реци како те

држала Малка кад си, оно мало, био код куће.

Станко, мирно као да се то тиче ко зна кога:

– Никад она није била код куће. Стално иде у село... Шта смо јели? Скупљали смо некакве мрвице. Она није стизала да нам, кад смо имали брашна, испече 'љеб... Ми дјеца тада умијесимо брашно с водом и ставимо тако на шпорет... Богоми се ујутро никад није дизала да спреми доручак Радомиру, Јовану и Стојану кад су ишли у школу...

Кад порастем...

Софија, поново, упорно наваљује:

– Нема ти друге, Станко, мораш кући. Нећу да по селу причају то што причају. Не могу више да их слушам... Нијесмо ми, Секулићи, да се туђа уста испирају. Мој Василије је, за рата, четири године лежао у заробљеништву... Поштена је ово кућа...

Грч, једва видљив, на лицу седамнаестогодишњака. И одмахивање главом.

– Нећу ја никуд одавде. Никуд. Ни код Радована ни код Малке... Они 'оће само паре. Кол'ко је само пута долазио Радован и носио ракију, јагњад, маст. Није му, части ми, криви дио...

Софија, спремно:

– Код мог сина јединка Добра, правника у управи „Градине" у Бијелом Пољу, има списак о томе шта смо дали Радовану. По рачуну, не умијем ти право рећ' јер Добро није ту, он (Радован) је нама дужан... Прошле зиме, око 29. новембра, хтио краву да узме... Нијесмо му дали, то је Станкова. Отад није долазио да се годи – 'оће само Станка, а ми не бранимо... Једном је, прије тога, дао најмлађег Вуколицу у најам. И дошао код нас да за Станка тражи 200 'иљада на мјесец. Реко да кад може Вуколица да добије 100 'иљада мјесечно, Станко може бар двјеста. Старији је, јачи и може више да узради. Нијесмо му дали. Онда он отишо код наше шћери у Павино Поље, ради у самоуслугу, и она му дала 180...

Даље следи прича, одговор, да је Станко завршио, у седамнаестој, тек шести разред. Приватно. Тешко му да памти. Код Секулића је од првог. Жеља је Софијина (Станко ћути) да заврши „осмољетку" па да га, преко пријатеља, запосле у фабрици. Да буде свој човек.

– Кад порастем, 'оћу да направим своју кућу. Василије ми обећо плац... Биће...

Софија поправља убраћену мараму и вели, опет:

– Станко, мораш ић' кући, код Радована и Малке... Да не причају... И брукају нас...

Станко:

– Нећу да идем никуд... Они тамо ме стално куну. Није то моја кућа... Направићу ја своју... Некад... Кад, ето, нијесам могао код Радована...

Наставак приче можда ће уследити пред судом у Бијелом Пољу. Са свим парчићима истине. Далеко од неког другог времена, давно прошлог.

Петар Милатовић
Зора Меденица

ИЗ
ИСТОРИЈЕ
ВЕЛИКИХ
ПРОНАЛАЗАКА

КЕЦ

ИЗ ПОПОВОГ РУКАВА

**СПАЉИВАЊЕ,
ПРОКЛЕТСТВА, НЕВИЂЕНЕ
РАСКОШИ, УБИСТВА,
САМОУБИСТВА И РАДОСТИ.
СВЕ СУ ТО ПРЕЖИВЕЛЕ
КАКО БИ И ДАНАС
ПОСТОЈАЛЕ – КАРТЕ ЗА
ИГРАЊЕ**

На великој ломачи направљеној од дасака за играње, претрпној столицама, сувим лишћем, женским дрангулијама и изазовним тканинама што су наводиле на грешне мисли, у само једном дану – нашли су се краљеви, краљице и остало племство са свитом. Ни жандари нису били поштеђени. Невероватно цврчање аристократије на пламену који су одушевљено потпиривали распомањени становници Ерфурта, овацијама поздрављајући свога духовног вођу и идејног творца нечувеног „веселог пламичка“, ушло је у историју, али не као револуционарни чин масе гладне освете или остварења социјалне правде, већ као морална проповед босоног самозваног чувара вере Јоханеса де Капистрана. И ма како сцена са племством на ломачи изгледала морбидно, ниједан људски крик није се чуо ни из ватре ни око ње. Не, не због традиционалне отмености европске аристократије која у смрт одлази са подругливим осмехом на лицу, већ због просте чињенице да су те, 1462. године, у дим претворени дводимензионални краљеви, краљице и њихове

бројне поворке у четири боје. Биле су то карте.

Шта су то скривиле карте?

Анатемисана страст

Смртна казна картама за играње, те њихово масовно и систематско уништавање, а све наравно у функцији очувања општеног морала, данас би изгледало смешно. Али када су се пре седам векова појавиле у Европи, те чудесне сличице изазвале су, са једне стране радост за сиротињу, а са друге – религиозне осуде предвиђене за најтеже грехе.

У давна времена, негде у средњој Азији, а нарочито у Индији играла се, дакако искључиво у отменим круговима парија краљевска игра Чатуранга. Била је то табла слична шаховској, али се играло са све четири стране. Шаху је остала табла и две војске. Карте су изгубиле таблу али су добиле четири боје, односно четири војске. Претпоставља се да су карте из Индије у Европу пренели Цигани, одувек склони таквим стварчицама, уз пут их користећи, наравно никада за „таблић“ или „магарца“, већ искључиво за враћање.

За разлику од Европљана, древни Кинези, међутим, код којих се још на почетку 12. века за играње користе танке плочице од слоноваче са симболичним цртежима, никада у томе нису видели ништа ни непристојно ни неморално, већ само забаву. У Италији су добро осмишљена правила играња картама постојала већ у 13. веку. Само триста година касније, карте су већ толико одомаћена забава и велика страст како међу луком, тако и у отменим и богатим кућа-

ма цивилизоване Европе. Неко би можда помислио да су ондашњи умови све те силне векове проводили у смишљању игара картама, од којих су неке биле веома сличне савременим.

Али, јасна ствар: претерана забава и вишак слободног времена, највећа је опасност за веру. Тако су много пре ноторних филозофа слободе (најпознатији је, бар у нашим школама Карл Маркс) средњовековни свештеници Италије и Француске, пренеражени масовним згубиданисањем, схватили где вреба највећа опасност за систем, те су забринути општеном родним коцкањем, на листу најтежих грехова ставили баш бављење овим сличицама.

И свештеници су, међутим, само обични људи. Док су се у Италији и Француској водили прави мали свештенички ратови против новог порока, у Немачкој је ствар постала озбиљна тек кад је са згражањем откривено да су чак и свештеници, уместо за свете проповеди, све расположенији за „ново дељење“. Хајка је почела. Варалице или полудели појединци у које је ушао нечисти дух, јер од играња карата нису могли да се одвоје чак ни у крчмама и на улици, најтеже су пролазили. Ухваћени на картању, били су кажњени тако што су морали да носе велике шиљате капе од сукна на којима су биле закачене три велике коцке. То је требало да служи за опомену и пример осталом не претерано пробирљивом, а ипак богобојажљивом свету.

Ипак, радило се о бизнису, без обзира да ли се бавио производњом црквених календара или карата. Тако су се хазелски израђивачи карата у 15. веку удружили у цехове, издали прописе за игру који су важили чак и у крчмама. Забрана играња карата, међутим, нанела је велике штете произвођачима. Духовни брат строгог Јоханеса де Капистрана у Италији, Свети Бернардин из Сијене 1423. године бацио је проклетство на карте. Израђивачи су га молили да скине проклетство, обећавајући заузврат велике дажбине и поклоне цркви. Помисао на звекет дуката унеколико је одобривољила овог светог непријатеља коцке,

и учинила од њега за средњовековне прилике човека са ретким смислом за посао. Желећи да упркос свему нађе „поштени“ излаз из ситуације, Свети Бернардин из Сијене је произвођачима карата предложио да на картама штампају име или слику Исуса Христа. То би био најбољи начин да се са порока скине анатема, али и да се опасна игра заштити од злих духова. Тако је господин Исус Христ спојио неспојиво, и играње је могло да почне.

Повезивање духовног и прозаичног, те својеврсна пропаганда преко карата, није остало само на случају Светог Бернардина из Сијене. Наиме, много векова касније и Хитлерова лукава и мудро вођена пропагандна машинерија прибећи ће истом трику. У жељи да до максимума естетизује предмете свакодневне употребе по законима нове естетике фашизма, у специјализованим продавницама за припаднике Гестапоа и СС јединица појавиле су се нове фамозне карте за играње у којима је боја треф била замењена кукастим крстом, а полеђина карата обележена орлом раширених крила и мноштвом малих и великих свастика.

Казанова у сенци

Прве карте су биле веома велике, а машта уметника ишла је чак дотле да су карте за играње биле прављене у најразличитијим облицима: округле, многоугаоне, троугласте, од слоноваче, коже, танких дрвених плоча, сребрних или бакарних листића, пергамента, свиле и на крају – од папира. Стручњаци за минијатурно сликарство, за богате наручиоце, скупценим и златним бојама, лудовали су сликајући на каартама чак и портрете наручилаца. Тек кад је почео да се примењује дрворез и бакорез и шпирови тако могли да се умножавају, карте постају опште добро смртног света. Новом игром не само да су били задивљени пробисвети по друмским крчмама, већ су и даме из отмених друштава све чешће проводиле своје огромно слободно време, бавећи се картама. Ствар је отишла дотле да је познати љубавник Ђакомо Казанова у својим ме-

Пропаганда на картама: кукасти крстови уместо трефа – карте којима су најрадије играли ГЕСТАПО-вци и припадници СС-јединица.

Немачке карте из 15. века. То је руком бојени дрворез неког мајстора из Улма, уједно и најстарији пример производње карата у Европи.

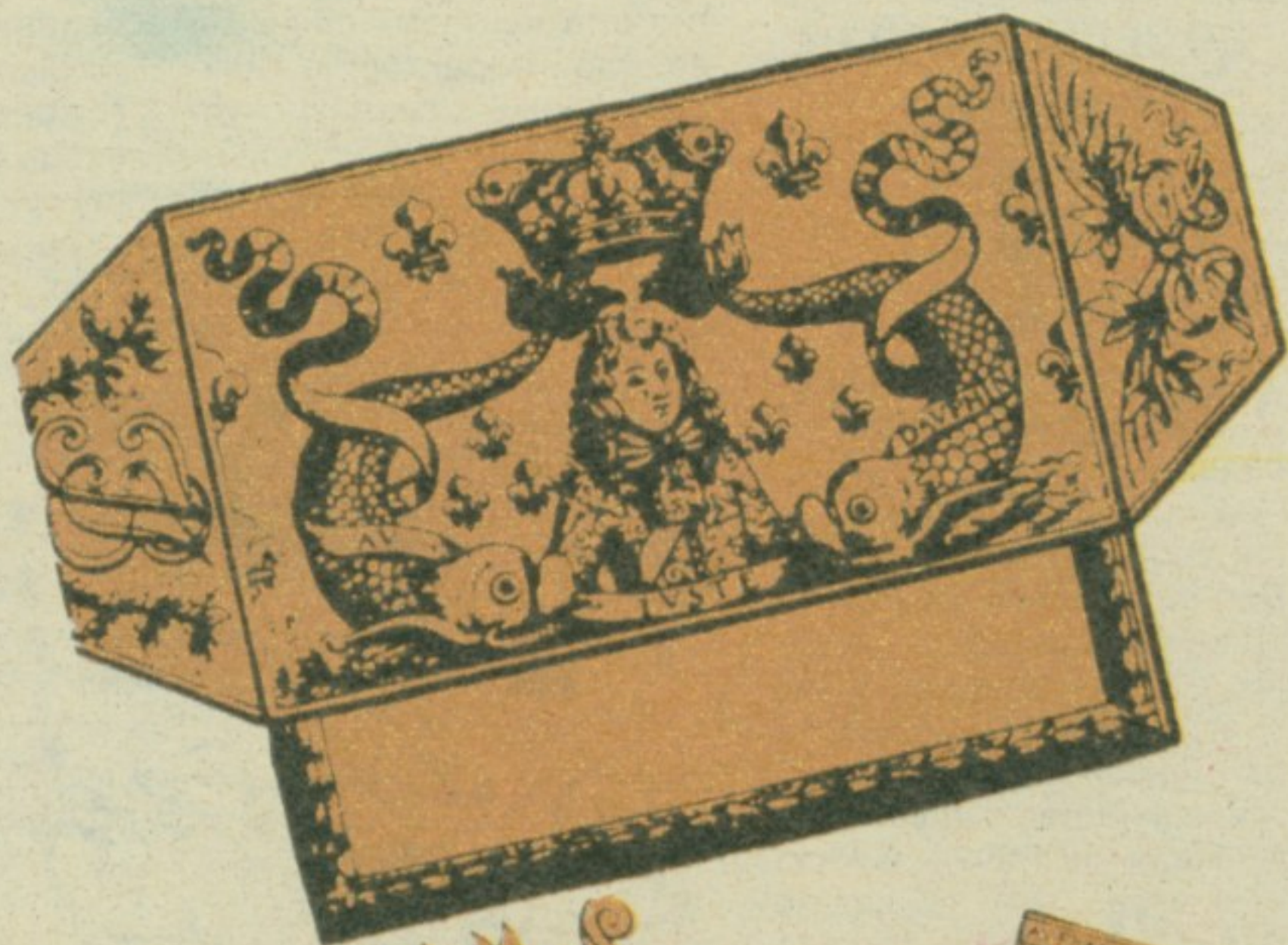
моарима морао да призна, тешка срца додуше, да је по европским салонима чак и он сам пролазио врло незапажено када су се за великим столовима играле карте или бацале коцке. Ниједна од присутних дама не би га у тим тренуцима ни погледала. Очигледно, у недостатку кошаркашких и фудбалских мечева, или љубавних филмова на телевизији, бављење картама било је социјална игра прве категорије. Забележено је да је на многим бојним пољима после битака, поред мртвих војника и коња лежала и војска карата за играње.

Око карата и коцке уопште, забележене су многе невероватне, лепе, узбудљиве, ружне и поучне приче. Све се мењало, али је коцкарска страст била иста. Постоји прича да коцки није одолео ни велики Николо Паганини. Боравећи једном у Ливорну, картајући се прокоцкао је не само приход од неколико концерата већ и своју скупочену виолину, а због изузетне коцкарске страсти, умало је спао на просјачки штап. Славни виолиниста био је приморан да отвори коцкарницу у којој је у паузи свирао, да би отплатио своје коцкарске дугове. Фатални губици новца и иметка, те тотална промена судбине због коцке тако је постала честа тема литературе.

Једна особа је, међутим, знала фамозну тајну добитка, додуше само у књижевности. Била је то руска грофица Ана Фјодоровна

Томска, јунакиња Пушкинове „Пикове даме“. Картање уз, на први поглед сјајан, салонски живот, страсти, похлепа и олако улагање – свим је тим грађански сталеж покушавао да се приближи племству. Тако је готово био обичај да се, промене ради, на великим примањима организују различите коцкарске игре на огромне улоге. Таква атмосфера је, бар како је забележено у литератури, привлачила многе варалице и пробисвете. Ипак, није само шанса да се добија била разлог страсном игрању карата. Понекад се то радило због жена као у Толстојевом „Рату и миру“.

Шали склони теоретичари и играчи смислили су не само правила игара, правила понашања, правила исплате, него и правила конверзације за карташким столом. Ствар, као што ће се видети, подразумева изузетно образовање како играча, тако и кибицера. Ради се о речнику пригодних цитата из озбиљне литературе. Један приручник за картање дословце каже: Уколико играчи траже четвртог за партију, треба хладнокрвно да се позову на Шилера: „Човеку треба човек тежећи свом великом циљу“. Онај међутим, ко не жели да игра, а остали га наговарају, биће намамљен за сто Гетеовим Фаустом „Труд је мален, а забава је велика“. Почетник и губитник у игри мораће да се утеши Дантеовом: „Растужила ме влас-

Омоти
за
карте
из
17. и 18.
века

тита лудост" и још би могао да до- да да „Велики духови тихо пате“, зналачки цитирајући Шилера. Ако неко буде ухваћен у варању на картама, препоручује се да то призна цитирајући Дикенса: „Држим да прилици треба поћи у сусрет“. Обичан посматрач или кибицер, инспирисан догађајима за карташким столом најбоље ће проћи ако каже „Сумњив је ко непрестано добија, а вредан презира ко непрестано губи“.

Како било да било, изгледа да

се данас за карташким столом ни случајно неће цитирати класична дела литературе. Судећи бар по честим вестима из новина, можете бити срећни ако после победе на картама прођете само са мањим батинама. Јасна ствар. Атмосфера је другачија, максимални цитат савремених картароша у смислу поезије је „Треф, треф, трефило се у девојке дете" и томе слично. Модерно време. Уосталом, и карте су од пластике.

Елке Херц

КОЛЕКЦИОНАРСКЕ
ЛУДОСТИ:

ШТА СУ ЗУБИ НАСПРАМ МРТВАЧКИХ ЛОБАЊА?

**ФРЕНК ДАМЕК СЕ
ЗАКЛЕО ДА ЋЕ,
КАД-ТАД, СКУПИТИ
ШПИЛ САСТАВЉЕН
ИСКЉУЧИВО ОД
КАРАТА КОЈЕ ЋЕ, СВЕ
ДО ЈЕДНЕ, НАЋИ НА
УЛИЦИ**

Људи су одвајкада скупљали све и свашта, али су неки од њих при том испољили невероватну упорност. Сер Едвард Манвил скупио је 70 хиљада цигарета од којих је свака била другачија. Његов земљак, извесни др Џексон, махнито је читавог живота скупљао карте мада их лично никада није играо нити је, кад је већ о томе реч, знао како се то ради.

Француски композитор Антонин Луј Клаписон поседовао је лепу збирку звиждаљки које су посетиоци париских позоришта некада користили да изразе своје незадовољство неком представом или глумцем. Једног другог позоришног човека занимали су искључиво комади који никада нису доживели да их изведу или штампају. И та је збирка била позамашна и извор неизмерног задовољства за свог власника.

Генералових 370 зуба

Забележен је и случај једног немачког штампарског коректора који је тридесет година скупљао грешке које је исправљао. Човек је скупљао све правописне и остале глупости на које је у послу наилазио, али су му нарочито задовољство пружале грешке у рукописима познатих књижевника.

Не зна се тачно како је породица за живота реаговала на ову пасију, али је

после смрти колекционара кренула да се отараси невероватне хрпе папира, плода тридесетогодишње истрајности. На сву срећу, неко од ожалашћених је у последњем тренутку схватио шта им је покојник завештао. Коректор је, наиме, грешке славних скупљао тако што је из њихових рукописа крао листове са грешкама. Практична родбина је те листове издвојила, уредно их

сложила и продала на аукцији за лепе паре.

Колико људи, толико колекционарских ђуди. Неки су скупљали, а повремено и крали, само предмете који су у некаквој вези са славним личностима. Неколико година после другог светског рата нестало је писак са оргуља на којима је некада свирао Хендл. Украо га је колекционар који једноставно није могао да одоли искушењу да

своју збирку сличних стварчица употпуни знаменитим писком.

Камило Шварц, некада славни варијететски уметник, скупљао је искључиво цвеће убрано са гробова познатих личности. Кажу да је Камило имао прекрасну збирку хербаријума.

Генерал Першинг, заповедник америчког експедиционог корпуса у Француској у првом светском рату лично ништа није скупљао, али је повремено одлазио код зубара, а једном му се десило и да му изваде зуб.

Прошле су године, генерал је на зуб потпуно заборавио, заборавио је и зубар све док се у једном разговору није похвалио како је једном својеручно славну личност решио зубобоље и како негде у ординацији још увек чува тај делић генералове вилице. На то је зубарев саговорник одговорио како зуб жели по сваку цену. Не зна се тачно колико је она износила, али је човек добио зуб, зубар новац, а генерал Першинг, будући да је још био жив, страховит напад беса када је прича допрла до њега.

Генералу потчињени официри понудише се да зуб нађу и врате га његовом тако рећи законитом власнику, што је с њихове стране био леп гест који је могао да се покаже као користан за даље напредовање у служби. Обећано – извршено. За две до три недеље Першингу је враћено три стотине седамдесет зуба од којих су сви до једног били „његови“.

Нечиста посла

На крају крајева, шта су зуби у поређењу с мртвачким лобањама? Средином 18. века париско високо племство, тачније оне његове припаднике који су се грчевито борили да их време случајно не преглази, захватила је мода скупљања мртвачких лобања. Ове помодне кости красиле су неко време писаће столове и ноћне ормариће сваке племићке куће од угледа.

Њујоршки лекар Ф. В. Дејвидсон није живео у осамнаестом него у овом веку и није скупљао лобање него фотографије са извршења смртних казни. До 1930. године педантни Дејвидсон створио је завидну збирку од 2 хиљаде снимака.

Његов земљак, Френк Дамек из Чикага уопште није имао склоности за морбидно. Он је био опседнут картама за игру, али не било каквим. Дамек се 1870. заклео да ће, кад-тад, скупити шпил, али искључиво од карата које ће, све до једне, наћи на улици.

У почетку је ишло лако. За десет година Дамеку је недостајало још свега петнаест карата да комплетира шпил. Онда је срећа кренула да се поиграва с њим. Понекад би за годину дана нашао чак три карте, а онда по неколико година ни једну једину.

На крају је ипак свануо дан када су га од остварења животног сна делиле свега три карте: тројка каро, двојка пик и пуб треф. Када је нешто касније на некој огради угледао читав шпил који је неко ту заборавио, Френк Дамек је исправно помислио како су у питању нечиста (ђавоља) посла. Шпил јесте био прави, праве су биле и тројка каро и двојка пик, једино што је недостајао несрећни пуб треф.

Једног дана 1890. године, двадесет година након што се заклео да ће урадити што нико пре њега није, Франк Дамек је у некој чикашкој улици коначно нашао свог пуба. Може се слободно рећи да је то био најсрећнији дан у његовом животу.

М. Илић

НА ОПШТЕ
ЗАДОВОЉСТВО
ФЕМИНИСТКИЊА

ДВОЈИЦА
КАНАДСКИХ
НАУЧНИКА
ПОСТАВИЛИ СУ
ХИПОТЕЗУ ПО КОЈОЈ
МУШКАРАЦА УОПШТЕ

НЕ БИ БИЛО БЕЗ
НЕКИХ ПАРАЗИТА У
НАШИМ ЋЕЛИЈАМА

ПОЛИТИКИН
ЗАБАВНИК

ЗАВИРИО У ТАЈНУ
НАСЛЕЂИВАЊА

МУШКИ ПРЕДАК ПАРАЗИТ

Дезоксирибонуклеинска киселина или скраћено, ДНК, основни је носилац информација неопходних за настанак и развој живих организама. Плава боја очију детета, његова висина, облик носа, пол, све то и још невероватно много више уписано је у разним комбинацијама овог изузетног молекула који већ неколико деценија фасцинира и запошљава велики број научника.

Баш због његовог значаја многи лаици замишљају овај молекул као врхунац симетрије, ефикасности, лепоте, једном речју као врхунско дело природе. Научници су, међутим, открили да је овај молекул често право складиште генетских отпадака. Многи сегменти ДНК не играју никакву улогу, неки могу да се и одстрани, а откривени су чак и неки паразитски делови. Колико су молекули ДНК оптерећени оваквим непотребним деловима говори податак да у људским хромозомима, дакле у основним преносиоцима особина, постоји и до 300 000 копија само једне врсте паразитских делова којима је једина сврха постојања да праве сопствене копије и „упису-

ју" их у сложени знак молекула ДНК.

Иако сами битно не одређују карактеристике новонасталих организама, паразитски елементи могу својим дејством на околне делове ДНК да доведу до појаве мутација. Мутације су значајне промене организма које су наследне и могу понекад да буду и корисне, нарочито уколико је врста угрожена, а новостечена особина олакша борбу за опстанак у тешким условима. Међутим, треба имати у виду да су мутације обично штетне по организм. Чак и када не дође до мутација неки паразитски елементи могу да онемогуће даље укрштање са јединкама до тада исте врсте, али које немају тај елемент.

Нова стратегија

По своме понашању у живој ћелији ови паразитски елементи подсећају на вирусе. Вируси су најмањи живи организми (многи стручњаци сматрају да они чак и не спадају у живе организме) који се састоје само од молекула

ДНК и протеинског омотача.

Вируси се много ефикасније шире од паразитских сегмената ДНК. У стању су да напусте заражену ћелију и прошире се на друге ћелије исте генерације, а у исто време преносе се и на будуће генерације заражене ћелије. Уколико ова уопште успе да створи потомство. Паразитски сегменти се, међутим, нормално преносе само на будућа поколења те њихова судбина зависи баш од успеха будућих поколења насталих из ћелије која је заражена. Да би превазишла овај недостатак једна (једина до сада откривена) врста паразитских сегмената, позната под називом Ф фактор, усвојила је посебну стратегију.

Ф фактор је обично присутан и у једној врсти бактерија. Развио је механизам којим успева да натера бактерију да формира дуге трепљасте израштаје. Уколико се нека бактерија која није „заражена" нађе у близини, кроз те трепљеће у њу да продре Ф фактор али понекад и други

делови ДНК из „заражене" бактерије. На тај начин могуће је ширење – зараза – фактора Ф и међу ћелијама које нису директно потомци првобитно „заражене" ћелије.

Двојицу канадских научника Роуза и Дулитла заинтересовао је овај механизам ширења Ф фактора пре свега. Да би објаснили зашто је полно размножавање распрострањеније од бесполоног предложили су хипотезу која ће вероватно шокирати мушкарце широм света. По њима је мушки род потомак паразитских сегмената дезоксирибонуклеинске киселине који су слично Ф фактору успели да натерају свог домаћина да им изгради посебан организм, а у исто време су обезбедили своју будућност тако што су се наметнули као неопходни учесници у процесу размножавања. За ову двојицу научника (иначе мушкараца) мушки род је један вид заразе, чак га називају и еволуционом несрећом.

И даље неопходни

У природи најмање постоје два начина размножавања. Једноставнији орга-

низми то чине обично бесполоно – потомство настаје само од једног родитеља, дакле користећи генетски материјал из само једног извора. Што су организми сложенији то их све више користи полно размножавање где потомци користе одређену комбинацију особина записаних у ДНК, а добијених од оба родитеља. На изглед овај други вид размножавања је од много веће користи за врсту јер обезбеђује брже преношење стечених корисних карактеристика и већу разноликост особина. Све то може да буде битно за преживљавање у случају кризе. Међутим, и поред тога научници не верују у селекцију међу разним врстама, где би она са полным размножавањем као боље прилагођена, потиснула врсте настале бесполоним размножавањем. Они радије гледају на врсту као на скуп јединки, а за јединке је, како показују компјутерске симулације, небитно како се врши размножавање.

Многе жене, које по повратку са посла кувају ручак, перу судове и рубље док њихови мужеви опружени на кревету читају новине, вероватно ће се сложити да мушкарци потичу од некаквих паразита. Да ли ће и остали научници прихватити ову хипотезу остаје за будућност. Једно је сигурно, мушкарци су бар за сада, али ко зна шта будућност и све успешније методе вештачког оплођивања и генетског инжењеринга доносе.

Приредио З. П.

Илустровао Иво Кушанић

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СТЕРИЈИНИ ОБРАЧУНИ С МУВОМ

Полемике? Рекло би се да их нико боље не познаје него ми, људи с краја двадесетог века. Имамо рубрике, па и читаве часописе, посвећене књижевним, културним и другим расправама. Имамо Закон о штампи. Имамо израз „етикетирање“, за који нису знали наши прадедови.

Па ипак, у нечему су они били испред нас. Могли су да полемишу не само путем чланака или писама редакцији, него и помоћу — позоришних комада. На томе би им сигурно позавидели многи данашњи уредници. Замислите да могу, уместо оног уобичајеног „Одговор нашег сарадника објавићемо у идућем броју“, да напишу: „Одговор нашег сарадника гледаћете у Народном позоришту, идуће среде у 20 часова“!

Разум седи код куће

Вратимо се у годину 1847. Књижевник Јован Стерија Поповић налази се већ пет година у Београду, на положају начелника у Министарству просвете, или „Попечитељству просвешћенија“ како се онда говорило. Извесни Милован П. Спасић, доктор филозофије, подноси против њега тужбу министарству, тврдећи да Стерија прогони и напада мирне службенике. Изјавама сведока утврдиће се да је оптужба потпуно неоснована, али између Стерије и Спасића избија полемике у „Новинама читалишта београдског“. Стерија цитира одломке из Спасићевих ранијих текстова да би показао његову неписменост. Његов противник узвраћа једном тешком клеветом: тврди да је Стеријин најпознатији комад, „Тврдица“ („Кир Јања“), у ствари превод с немачког.

Велики је незахвалник тај Милован. У време кад је он још студирао филозофију у Берлину, 1842. године, Стерија, тек постављен за начелника у Министарству, потписао је предлог

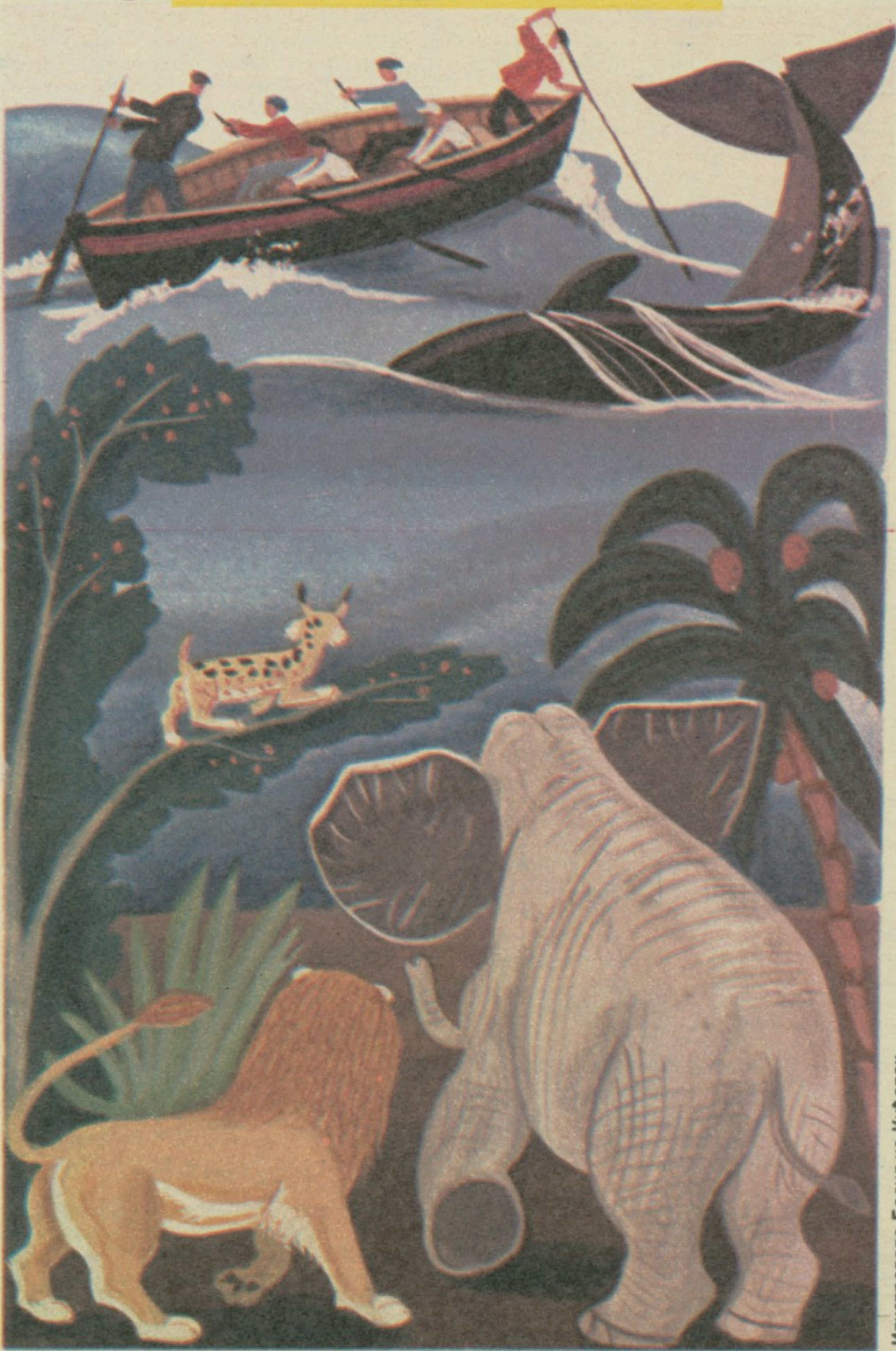
да се Миловану П. Спасићу продужи државна стипендија како би могао завршити школовање. Спасић је после тога и докторирао, али су зли језици тврдили да је тај докторат купио за 300 талира.

По повратку у Београд поверено му је да напише неколико уџбеника. Први уџбеник који је објавио, „Земљеописаније целог света“, садржао је толико језичких и других грешака и доживео тако оштре критике да су га замолили да се окани даљег писања. Уместо тога, задужен је да у Библиотеци министарства просвете (будућој Народној библиотеци) среди књижни фонд и састави каталоге. Обавивши тај посао, написао је извештај који је започео (колико да се види да он није бадава доктор филозофије) дубокомисленим разматрањима о значају писмености. Ту се нашла и ова реченица:

„Разум човечески, борећи се с великим тегобама у прибављању умне и душевне ране [хране], тражио је себи помоћ, и изнашавши најпре знаке, којим ће плодове разума означавати, и на послетку величествено пронађење печатње [штампе], тако је се здраво помогао, да помоћу ових одкривења код куће седећи и најудаљеније народе, њину вештину и знање познати и себи га присвојити може.“

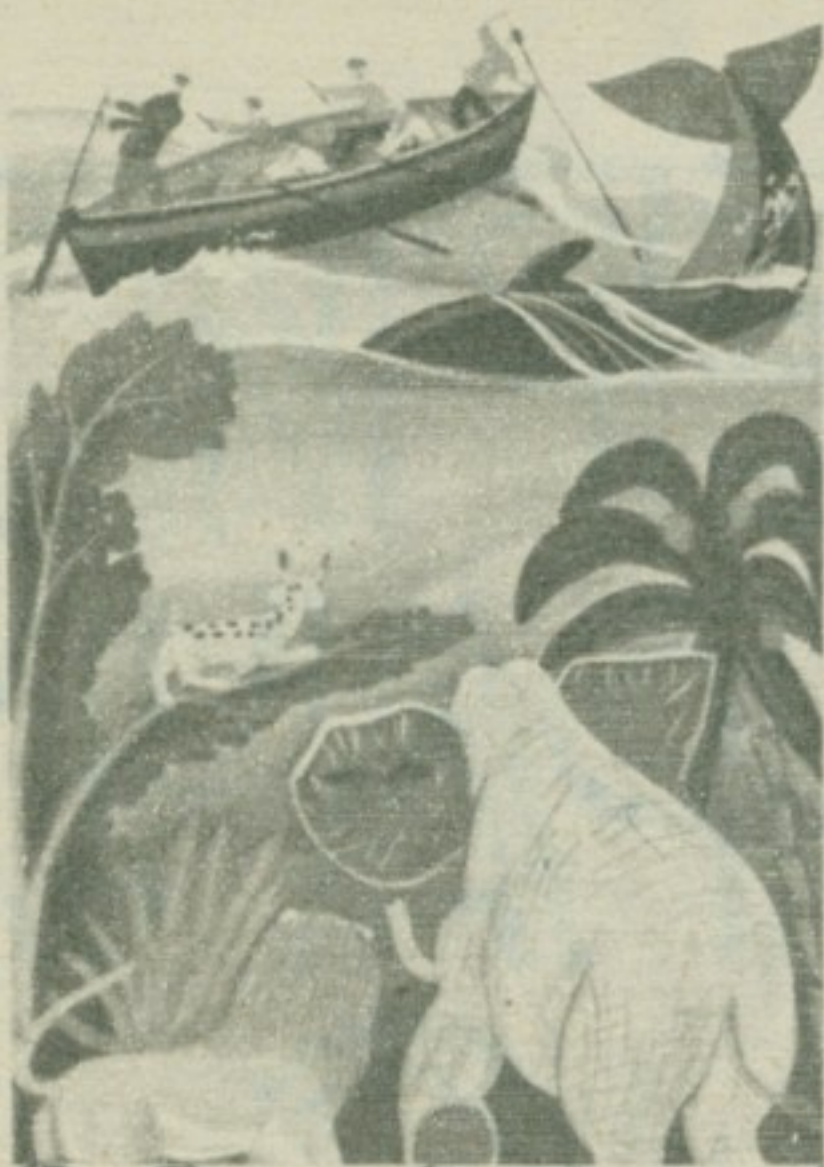
Ху! та срамота!...

Овакве стилске „бисере“, а посебно неспретну конструкцију из које произлази да човечји разум „код куће седи“, извргнуће подсмеху Стерија кад се међу њима буде распламсала полемика због Спасићевих клевета. У напису под насловом „Јавни позив“ Стерија се обавезао да Спасићу плати сто талира ако наведе где, када и под којим насловом је објављен наводни немачки оригинал „Тврдице“. Спасић то, наравно, није мо-

Илустрвала Босиљка Кићевац

СТЕРИЈИНИ ОБРАЧУН С МУВОМ

гао да учини, али је одговорио чланком у коме је Стерију назвао „подли званичник“ и „красан начелник, који иде против моралног и доброг васпитања младежи“, изражавајући жељу „да га Бог удали као кугу, да бар нашу младеж не кужи“. Стерија је у свом одговору упоредио Спасића с досадном мувом, написавши:

„Ова књижевна мува већ много налеће на мене, зато сам принуђен једанпут за свагда руку дићи, па што му се догоди, нека припише себи...“

Свакако најтежи ударац „муви“ требало је да буде комедија у два чина „Судбина једног разума“, чији главни јунак, „Доктор философије“, у ствари представља Спасића. За оно време то и није била нека новост. И самог Стерију већ су нападали преко позорнице. Године 1839. новосадски адвокат Константин Поповић Камераш, несуђени драмски писац и Стеријин завидљиви конкурент, објавио је комедију „Невина стид“ у којој се главна личност, Грк Христодул, овако изражава о Стеријиним најпопуларнијим комадима:

„Оно књига... Кир Јања... Лаж! Господиће! Лаж је писо... А Покондирена тиква? Оно ништа не ваља... Ху! та срамота!...“ – и тако даље.

Сада је и Стерија одлучио да се послужи сличним оружјем, али на много суптилнији начин. Није својим личностима ставио у уста никакве грдње на рачун Спасића, али је готово цео текст главног јунака саставио од дословних цитата из „Земљеописанија“ и других Спасићевих списа.

Рибари хватају ките

Радња комада је врло једноставна. Доктор одлази у шетњу, остављајући свој разум да „седи код куће“. Непажњом његових слугу, Манојла и Исаила, разум бива украден. Један „Шаљивац“ саопштава До-

ктору да је његов разум видео у „заведенију сићених с памети“ (израз којим је сам Спасић означавао лудницу) и обећава да ће га тамо потражити.

Наилази утом и један „Путник“, који с Доктором разговара о географији. Шаљивац се враћа с тужном вешћу: лудаци су Докторов разум избацили кроз прозор, па га је пронашао и појео један магарец. На крају Путник помоћу лековитог дрвета из Африке, које „има ту силу, да се будала опаметити мора“ (и такво дрво је описано у Спасићевом уџбенику), успева да излечи Доктора. Овај увиђа све своје грешке и одлучује да постане – кројач.

И из овог кратког приказа може се наслутити да комедија спада међу најслабија Стеријина остварења – свакако зато што је у њој лични обрачун однео превагу над уметничким побудама. Од ње сигурно никад неће испасти хит позоришне сезоне, али је данас можемо читати као документ о језику једног прохујалог времена.

Са свог школовања у Берлину доктор Спасић очигледно се вратио заражен германизмима, јер урму назива „дател“ стеноу „клипа“, уместо Нови завет каже „Нови тестамент“ а уместо Витлејем – „Бетлехем“. По угледу на немачки градио је гломазне сложенице као „мороразбојство“ (гусарство), „свилешешир“ или „марвелкарно училиште“. Све то му ипак није сметало да се приказује као велики борац за чистоту језика, осуђујући Србе из Војводине – а у првом реду Вршчанина Стерију – што „немачким духом трују младеж нашу“.

Али још више него са својим земљацима, учени доктор је био у завади с граматиком матерњег језика. Тако он пише да у Африци живе „лави, слонириси“ а да рибари по океану „хватају ките“. „Поднебије“ (поднебље), прем-

његовом објашњењу, може бити „сувоврућо, влажноврућо и меко“. Уместо „учињено“ каже „учињето“. Земља се, по његовом тумачењу, окреће око Сунца и „око сама себе“, што нагони чак и слугу Манојла да га поучи следећим речима:

„Код нас се говори: око саме себе, или: сама око себе, а не: око сама себе...“

Француски „по Миловану“

О Спасићевом оригиналном схватању падежа сведоче и такве реченице као „клоните се тог ђубра“, „баците ту ђубру“ или: „Аустријска држава има вредне житеље – Чесе, Словаце, Пољаци и Влаче“. Најчуднија од свега ипак су географска имена која се могу прочитати у његовом уџбенику. Хомоље је „Омолин“. Призрен „Перзерин“, престоница Румуније зове се „Букареш“, а Трст лежи на „Јадарском мору“. Чувши да је Путник био у Француској, Доктор с њим води овакав разговор:

Доктор: Шта вам се чини од Хербурга, Калаиса и Булогне?

Путник: То ми је све непознато.

Доктор: Зар ви нисте били у Хампагне... У Дијону, у Ангерсу на Сарте, у Појитијерсу...? Шта вам се чини од Дауфине, Провансе, Ланведок с Русилан и Гвијене с Гаскогне?

Путник: Господин доктор, или ви зло изговарате те речи, или ја нисам био у Француској...

Данашњем иоле писменим читаоцу није тешко да се сети у чему је ствар. Немајући благе везе с француским, аутор „Земљеописанија“ је имена француских градова и покрајина (Шербур, Кале, Булоњ, Дижон, Анже, Поатје, односно Шампања, Дофине, Прованса, Лангедок-Русијон, Гијена, Гаскоња) ћирилицом забележио дословце онако како се пишу. Једино је sh (у француском

„ш“) транскрибовао са х, мислећи да се изговара као у немачком, па су Шербур и Шампања постали „Хербург“ и „Хампагне“.

Ипак – академик

Ко зна није ли се Стерија овом приликом сетио једног свог ситног „младачког греха“ који ће уочити тек књижевни критичари у нашем веку. Године 1828. он је објавио биографију „Живот и витешка војевања Скендербега“, па је, наводећи стране историчаре којима се служио при њеној изради, поменуо и Француза „Дуфреснеа“. У то време Стерија још није знао француски (мада је перфектно владао немачким, латинским и румунским језиком, а делимично је познавао мађарски, грчки и италијански). Касније је научио и француски, и тада му је вероватно постало јасно да се презиме Dufresne изговара – Дифрен.

А што се тиче сукоба с доктором Спасићем, он се у стварном животу завршио много мање оптимистички него у комедији. Годину дана после ове полемике, Стерија, болестан и разочаран стањем у Србији, дао је оставку и вратио се у родни Вршац, где ће умрети 1856. године. „Судбина једног разума“ никада није изведена, па чак није ни штампана за његовог живота.

Милован П. Спасић, на против, веома успешно је наставио каријеру. Написао је још неколико књига, уређивао пољопривредни лист, постављен је за председника „Друштва за пољску привреду“, бавио се педагогијом, био је члан Друштва српске словесности, а потом и академик. Умро је у дубокој старости, 1908. године, оставши вероватно до краја у убеђењу да је један од најученијих људи у Србији свога доба.

Иван Клајн

СВЕТ ПОД СТАКЛОМ

УСКРОРО ЋЕ ОСАМ

ДОБРОВОЉАЦА

ПОКУШАТИ ДА

ПРОВЕДУ ДВЕ

ГОДИНЕ ПОД

ХЕРМЕТИЧКИ

ЗАТВОРЕНОМ

СТАКЛЕНОМ КУГЛОМ

ГДЕ ЋЕ РАСТИ БИЉКЕ

КОЈИМА НИЈЕ

ПОТРЕБНА ЗЕМЉА...

Између црвених стена, тако познатих љубитељима вестерн филмова, у пустињи близу Феникса у Аризони, саграђена је веома необична конструкција од стакла и бетона. Помало личи на стаклену башту огромних размера, а помало на неку оријенталну палату. То је у ствари Биосфера 2, пројекат Карла Холдеса, директора Е. Р. Л. (Лабораторије за истраживање природне околине) из Туксона. Он је изјавио да ће ускоро осморица добровољаца ступити под кров Биосфере 2 и покушати да потпуно отцепљени од света, живе ту две године.

Овај научни експеримент је веома озбиљно прихваћен у Сједињеним Америчким Државама, највише због принципа на којима се заснива цео пројекат. То је заиста нешто сасвим ново јер су се досад такви покушаји заснивали на „тешкој технологији“: вештачкој атмосфери и посебној опреми за људе, од комбинеzona до маски за кисеоник. У Биосфери 2 тог нема и све је „природно“ јер се на једном хектару простора смешта наша планета у минијатури. У неку руку, то је лилипутански свет, сам себи довољан јер ће људи и без посебне опреме моћи да преживе

БИОСФЕРА 2

научни

експеримент

у

пустињи

ТЕНОМ КАПОМ

и сами себи обезбеђују храну али и ваздух (удисаће оксиген који ће долазити од вегетације). Хладне и топле зоне ствараће микроклиме, са много влаге неопходне за раст биљака. На Стенама ће бујати необична вегетација а једна лагуна ће обезбеђивати воду за површине са биљкама.

Пре него што закључа врата Биосфере 2 Карл Хоџес, ради на овим задацима већ двадесетак година. Сада је добио не само помоћ америчке владе и NASE, већ су му и приватно помогли. Тако је Едвард Бас, син петролејског мултимилонера инвестирао неколико десетина милиона долара у овај пројекат. Неки ранији пројекти Хоџеса су већ остварени а њега популарно зову „шампионом затворених система“.

Најпознатији му је „свет будућности“ који је радио за Волта Дизнија у Епкоту. Ту је саградио вртове где се собне културе развијају као у неком научнофантастичном филму. Водени зумбули обнављају кисеоник језера где се множе рачићи и рибе. А измет риба служи као хранљив елемент за систем „кап по кап“ којим се исхрањује поврће. Све ту расте без земље: парадајз, краставци, пиринач се везује за песак или синтетичке нити. У некој врсти ваљка, салата расте под утицајем центрифугалне силе. Са корењем у ваздуху, салата прима млазеве магле и тако се замењује земља и гравитација. У вртovima Епкота а ускоро и у Биосфери 2 на исти начин ће се проучавати културе намењене свемиру.

Како га је инспирисала љубав према претварању пустиња у плодна подручја, Хоџес је, поред тога

што је теоретичар физике у атмосфери, такође и познати агроном. Његове посебне стаклене леје већ се продају и нарочито су тражене у Африци, Латинској Америци, на Карибима и на Блиском истоку. У месту Порто Пенско у Мексику, једно експериментално постројење је омогућило да се смање трошкови производње и испитају начини коришћења ових леја. У Абу Дабију, једна вештачка оаза већ производи поврће ван

Кап по кап

сезоне, када се околне оазе муче са пешчаним ветровима који носе со.

— Почео сам од једног пројекта наводњавања пустиња са морском водом али ослобођеном соли, а постао сам временом стручњак за еколошку размену у пустињским зонама — каже за себе Хоџес. Али ни подршка чувене фондације Рокфелер му није била довољна за веома скупе пројекте. Па ипак, резултати су били веома добри: са варирањем фотопериода биљака, сунце се приморава на производњу хладноће и влажности и тиме смањује за 50 посто потребе поврћа за водом, тврди овај амерички истраживач. Тиме се врши селекција оних биљака које су најотпорније на сушу, а ту већ своје прсте меша биогенетика.

Пластика, дизел мотори и памет

Сматра се веома скупим и резервисаним само за најбогатије, најчешће петролејске шеике. Сам Хоџес се невешто брани и тврди да њему треба само пластика, дизел мотори и стручност. Засад, његова лабораторија успева да се самофинансира али и да проналази финансијере и оне који повремено учествују у пројектима.

Уколико се наставе овом брзином, ови истраживачки радови као и они на Биосфери 2, створиће кроз пет година уз помоћ најсавршеније технологије двадесетог века

КАКО ДА САМИ НАПРАВИТЕ МАЛУ БИОСФЕРУ

Основни принцип за Биосферу 2 преузет је из старе идеје о принципу затворене култивације. Један од тих метода је случајно пронашао енглески лекар и природњак Вард па се по њему такве минијатурне баште у боци зову „Вардове кутије“ и биле су веома омиљене у прошлом веку. Желећи да проучи чауру коју је пронашао у природи, он је ставио у мало земље у скоро потпуно затворени стаклени ђуп који му је омогућавао да кроз стакло посматра развој биљке. А она је почела убрзо да клија и бујно се развила. Вард је усавршио метод, па је 1838. године направио кутије од метала и стакла и у њима је гајио напрат која воли влажност и која по кућама због сувог ваздуха никад до тад није успевала.

Велика корист оваквог начина одгајања биљака показала се и када је требало довести биљке са великих даљина у време када се бродовима путовало месецима а понекад и годину дана. На тај начин је на пример донета биљка чаја у Индију а и банане су распрострањене по свету.

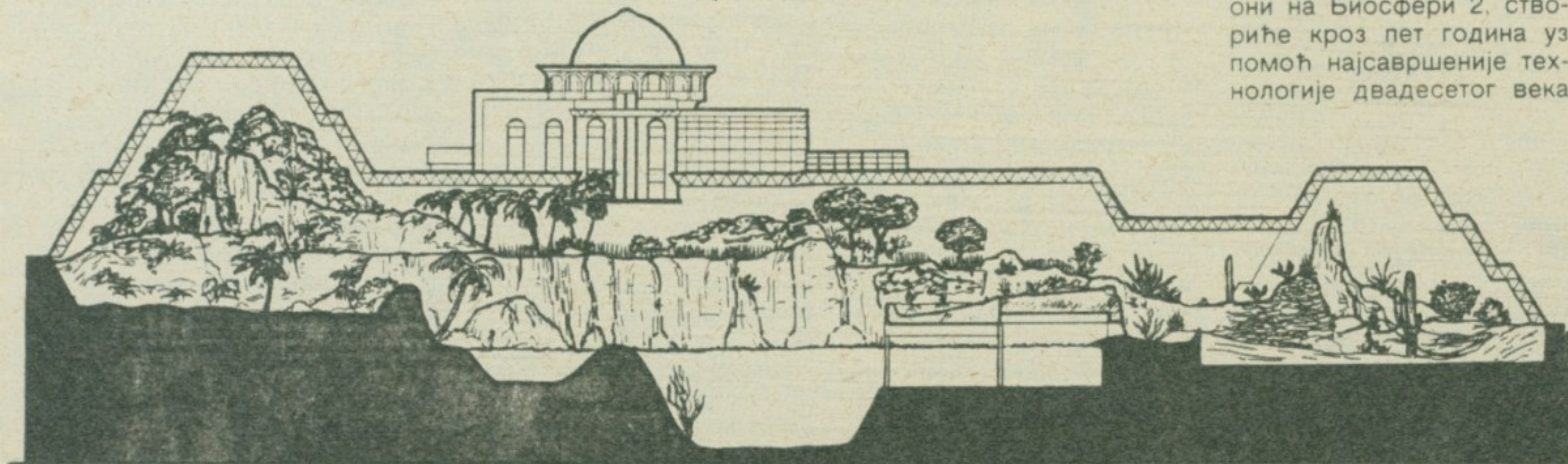
Није тешко да се направи таква башта: потребна је стаклена боца, добро опрана, на чије дно се стави танак слој глинених крхотина

најчешће од неке разбијене саксије. После тога се ставља слој земље коју треба помоћу папирног левка пажљиво сипати да се не упрљају стаклени зидови. Мешавина земље треба да се састоји од једне четвртине иловаче, две четвртине супстрата од тресета (купује се у цвећари) и једна четвртина крупног песка. Земља треба да се овлажи али не и да буде мокра а њен слој, уколико је боца велика као мањи балон, треба да буде дебљине око 12 цм. Земљу треба добро сабити, затим направити рупе за корен биљака, прво са спољашње ивице и пажљиво их засадити.

Једанпут засађена минијатурна башта не тражи скоро никакву негу — ако је грлић боце мали, вода скоро уопште није потребна. Кондензована пара видеће се на стаклу у одређеним раздобљима а временом ће нестајати јер се повлачи у земљу. То је у ствари затворени круг: вода која је једанпут наливена испарава кроз лишће биљака у виду паре, кондензује се на стаклу, поново исцурити на земљи и поново ресорбовану корењем биљке испарава кроз лишће. Ако је отвор већи, довољна је једна шољица воде месечно и важно је увело лишће извлачити да би се избегло трулење и гљивице којима прија влажни ваздух у стакленој башти. Боцу не треба држати на сунцу али јој је потребна светлост.

нове, биљке а међу њима и житарице. Одушевљени амерички научници чак изјављују да ће стаклене конструкције као Биосфера 2 бити неопходне за живот човека у следећем веку. Стаклена зграда им већ сада подстиче машту тако да многи мисле да она може да послужи и као једино право човеково склониште у случају нуклеарног рата који би уништио нормалан живот на Земљи. Засад, Биосфера 2 ће послужити, према плановима NASE, као модел будућој свемирској станици која се планира за Марс. А постоје планови и да се као нека врста луксузне лабораторије сагради и на Антарктику или да послужи као вештачка оаза у пустињи где би живели арапски шеици и њихове породице. У сваком случају, сасвим нови хоризонти су на видику, односно, прецизније речено, они су — под стакленом куполом.

Љупка Шешеринац

Велики
универзитети

У БЛИЗИНИ
ДАЛАСА И ТЕШКИХ
ТЕКСАСКИХ
МИЛИЈАРДЕРА
РАСТЕ НОВА
ДИНАСТИЈА
НАУЧНИКА

Универзитетски
торањ
доминира
Остином,
главним
градом
државе
Тексас.
Откако
се
1966.
неки
лудак
бацио
са
ње,
беспосленима
је
забрањен
улаз
у
белу
кулу

ОСТИН,
најбогатији
у
САД

ДРСКИ, ПОНОСНИ, РАДОЗНАЛИ

теклих сто година желећи
да саграде највећи уни-
верзитет на свету.

Ми смо нај...

Почело је 1862. у јеку
рата Севера и Југа, кад је
председник Абрахам Лин-
колн потписао закон по
коме свака држава у САД
добива земљиште „за по-
дизање и развијање сло-
бодног образовања“. Тада
је Тексас добио осамсто
десет хиљада хектара за
свој универзитет. Године
1923. један јачи ударац
пијуком изазвао је шик-
љање густе тексаске на-
фте и то је у исто време
значило да што се тиче
новца универзитет ове
државе неће више имати
никаких проблема. Да-
нас је са обртном главни-
цом од 2,3 милијарде до-
лара Остин најбогатији
универзитет у САД. Овај
новац им омогућава да
привуку елиту. Студенти,
којих има 48.000, сматрају
себе „првом лигом“, има-
ју најбоље опремљен уни-
верзитет и најбоље про-
фесоре, решимо Стивена
Вајнберга, добитника Но-
белове награде за физику.
Уопште, сва овдашња
славна имена, као што је
Џон Вилер, човек који је
открио црне рупе, Мар-
шал Розенблат, аутори-
тет за плазму, Артур
Максвел, са Масачусет-
ског технолошког инсти-
тута, дошли су с неког од

Американци нису
измислили уни-
верзитете. Све
до пред крај
прошлог века
најбољи умови САД од-
лазили су на студије у Ев-
ропу: у Енглеску и нарочито
Немачку... Данас кад
се говори о светским
славним универзитетима
мисли се на Беркли, Хар-
вард, Стенфорд, Чикаго,
Јел, много више него на
Оксфорд, Кембриџ (у Ен-
глеској), Хајделберг, Ге-
тинген. Млади из целог
света, наравно они који
то могу себи да приуште,
не жале да плате ни најви-

шу цену да би дошли на
један од ових колеџа где
су нобеловци професори
свакодневна појава.

Треба се родити у Тексасу

Сви велики амерички
универзитети груписани
су у три зоне: Источна
обала, од Балтимора до
Бостона; Чикаго и област
Великих језера; калифор-
нијска обала, али у по-
следње време излазе на
глас и неки провинцијски,
који су постигли врло ви-
сок ниво. Највише их је,
нимало случајно, у
држави Тексас.

Не постоји место угод-
није за студирање од Тек-
саског универзитета у Ос-
тину – кажу они који су
имали срећу да се роде у
држави Тексас. Уосталом,
имају право а и може им
се: кад су успели да у пес-
ку изграде нафташко цар-
ство, што не би могли да
подигну и идилични интелектуални центар? У
стварности то средиште
изгледа овако: замислите
неколико здања са
снежнобело окреченим
зидовима, неколико вели-
ких зграда у шпанском
стилу, са црвеним крово-
вима обасјаним тропским

сунцем, и сад све то изру-
чите усред главног града
Тексаса који има 280.000
становника и простира се
с обе стране реке Колора-
до – то вам је универзитет
Остин. Граница између
града и факултета готово
и не постоји.

Један страни новинар
записао је следеће о Тек-
сашанима: „Искушења
која им је поставила при-
рода и мешање разних на-
рода створили су овде по-
себан тип човека: тврдо-
глав, дрзак, поносан и ра-
дознао“. Управо у име те
жеђи за знањем и напрет-
ком Тексашани су у про-

елитних универзитета на Источној обали привучени фантастичним платама које Остин даје.

За разлику од других државних универзитета, Остин је у последњих десетак година отворио девет стотина професорских катедри од којих је свака дотирана са по 300.000 долара! Шездесет и три од њих имају на располагању више од милион долара буџета што је јединствен случај у САД. У таквим условима може да се озбиљно ради.

Вишак енергије и мегаломанија

Посматрати небо највећим телескопом на свету, што да не? Године 1983. једним потезом (читај: гомилиом долара) отворити институт за физику, који

се сматра авангардним у свету кад је у питању плазма, то је овде игра. У држави коју бије глас да је у свему склона претеривању и мегаломанији, студентски театар је огроман амфитеатар, сала за концерте није ништа мања од оне у Лос Анђелесу, стадион може да прими шездесет пет хиљада гледалаца, а базен, који је стајао 6,6 милиона долара служи и за тренинге кајакаша и кануиста.

Рад – забава, забава – рад, то је укратко садржај студентског живота у Остину. Али, сви се слажу да је то тек почетак. Издићи се, успети по сваку цену, на то их обавезује један од најбољих универзитета који, опет, чини све да их припреми за улазак у високо друштво. Јер, како је изјавио један од воде-

60 МИЛИОНА НЕПИСМЕНИХ!

Иако сваки трећи млади Американца студира, универзитети у овој земљи ипак су за елиту. А „остатак“ америчке нације? Једна недавна анкета коју је спровео баш универзитет у Остину показала је да 60 милиона Американца не зна да чита и пише, енглески наравно. Прецизније, 44 одсто није у стању да одговара писмено на тесту при запошљавању, а 40 одсто се не сналази најбоље у бројању новца, чак и у тако једноставним ситуацијама као што је одлазак у бакалницу. Двадесет и два одсто не уме тачно да попуни формулар или напише неку адресу.

Године 1983. Бела кућа је признала да САД имају 26 милиона неписмених и 46 милиона „полуписмених“. Да би се стање поправило, требало је да држава уложи 120 милијарди долара, али овај новац није нађен.

Иначе, за овакво стање кажу да је највише крива телевизија. Зашто читати кад све може да се види и чује?

Од свих народа и раса показало се да је највише неписмених међу белцима. Многи Американци не могу да читају својој деци, али зато ова кад одрасту показују вољу да им дају „приватне часове“. Тада је, међутим, касно.

Национална брук – признају Американци, али се не узбуђују. И овако им иде добро. Поготову неким.

њих људи у Остину: „Све зависи од воље и мотива управе универзитета, хоће ли, рецимо председник усредсредити све снаге у рад и истраживање новог или – на рагби!“

У Остину у том погледу немају дилеме. Овде квалитет има да буде квалитет. Избор студената строго се контролише, критеријуми су високи, превише високи судећи по гунђању неких који Остину пребацују да заборавља да је државни универзитет и оптужују га да даје предност странцима. (Својеврстан филтер је и уписница од 1278 долара – око тридесет милиона старих динара – плус 3600 долара за стан и храну сваке године.)

Једно је ван сваке сумње: верни својој животној филозофији „све је могуће“. Тексашани имају енергије напретек. Пакосницима који чекају да им бушотине пресуше одговарају тако што улажу у виноградарство! „У сваком случају – надмено је изјавио професор Абрахам са Остина – Тексашани су неуништиви. Знате ли у којој је области универзитет у Остину на првом месту? У ботаници! Да, у ботаници, овде у овој пустињи.“

Стварно, све је могуће. В. М.

Дугороги бик задужио је Тексашане правим таласом богатства који је донео овом крају. Статуа бика налази се и на улазу у Универзитет, а његов лик на мајицама маскота је навијача. У време прославе стогодишњице универзитета носили су га сви...

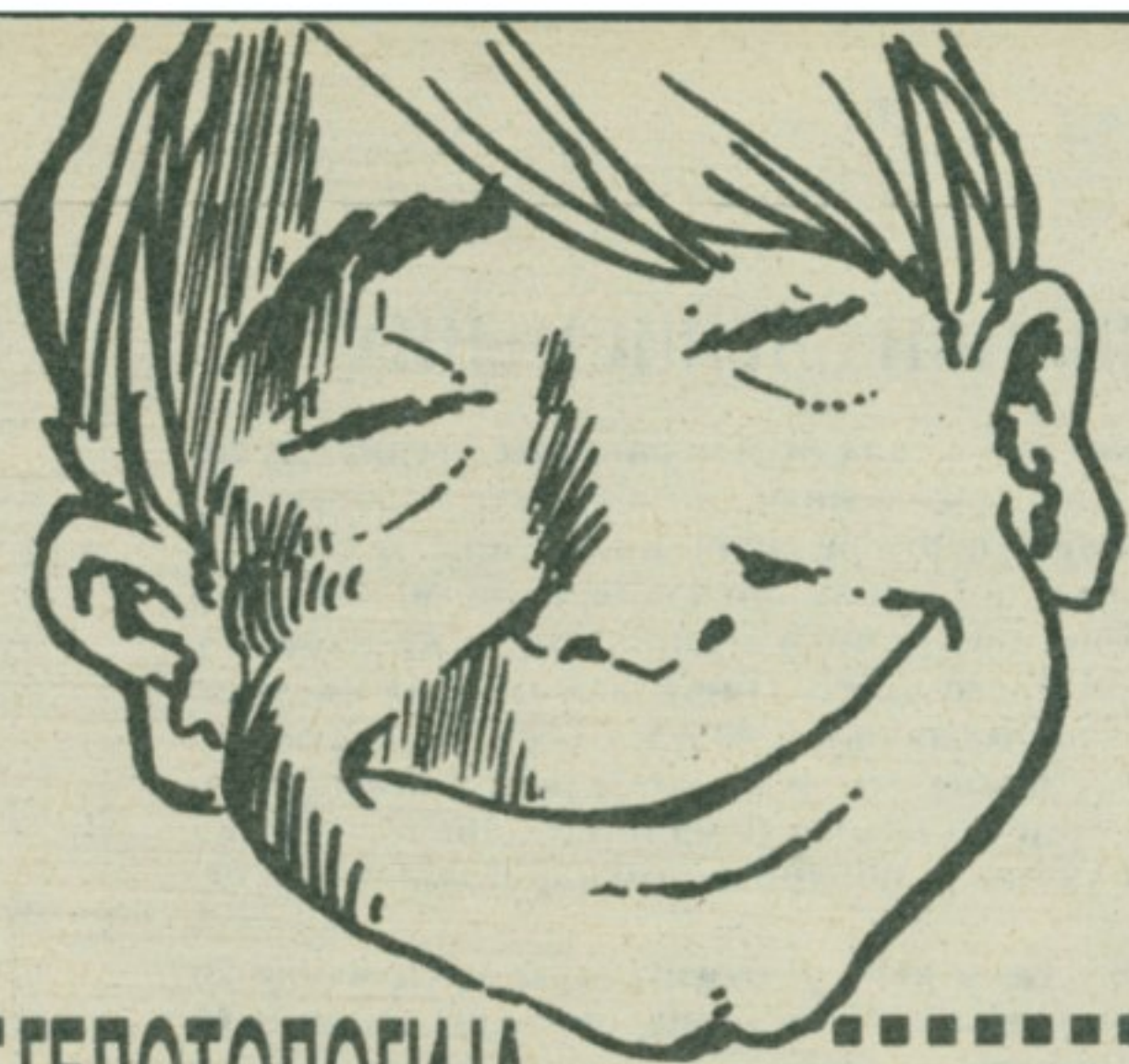

Посластичари из Остина изложили су за ту прилику у холу универзитета макету универзитетске управне зграде, направљену од бадема. Студенти су морали да се задовоље тиме што су је гутали очима.

Као и сви амерички универзитети и Остин „производи“ врхунске спортисте. Карл Луис је директно са универзитетског стадиона у Тексасу стигао на Олимпијаду 1984. и освојио четири златне медаље, а „дивљи таленат“, Мануте Бол, донедавно чобанин у Судану, висок 2,30 ст, одушевио је људере (ловце на главе) који су од њега направили звезду једног од слва најпопуларнија спорта Америке – кошарке. Узгред, црни спортисти доносе славу „најбољем од универзитета за белце“, како често називају Остин.

ГЕЛОТОЛОГИЈА
НАУКА
О СМЕЈАЊУ

ПРВО ВИД,

ПОСЛЕ ОПЕРАЦИЈА

СМЕХ ЈЕ, КАЖУ НАУЧНИЦИ,
САСВИМ ОЗБИЉНА СТВАР...
ТОЛИКО ДА ГА ЛЕКАРИ
ПРЕПОРУЧУЈУ КАО - ЛЕК

У здравом телу здрав - смех:
у просеку, човек се смеје петнаестак пута дневно.

Рекламирање цигарета у Сједињеним Америчким Државама није забрањено као код нас, али су оглашивачи обавезни да уз оглас ставе и упозорење: „Пушење цигарета опасно је за ваше здравље“. На једној клиници Орегонског универзитета медицинских наука недавно је освојила једна „слична али другачија“, крупно исписана парола: „Смех је опасан за - вашу болест“.

Аутор пароле је болничарка Дебора Лајбер, организатор необичног друштва названог „Болничарке за смех“. Његови чланови тврде да смех ослобађа пацијента узнемирености, смањује депресију и, уопште, помаже му да се избори против властите болести.

Научници се данас не баве толико проучавањем узрока смеха колико његовим током и последицама. Они су већ доказали да кикотање и грохотно смејање могу да буду благотворан лек, нарочито за неутралисање стреса. Смех помаже и код неких врста главобоље, у борби против инфекција и олакшава живот особама с високим крвним притиском.

Средство за умирење

Писац и издавач Норман Казинс верује у смех највише због тога што је њему лично спасао живот. Наиме, Казинсу је лекар 1964. године саопштио да пати од парализујуће болести кичме и да су му шансе да преживи минималне, свега 1:500 (0,2 промила). Писац се прво уплашио, а онда је одлу-

чио да сам предузме радикалне мере лечења и покуша да савлада обољење...

Одлучио је да се затвори у хотелску собу и чита шаљиве књиге и гледа филмске комедије.

Убрзо је установио да редовно смејање „од срца“ делује као анестетик (лек који олакшава осећај бола). Након смејања успевао је да спава по два сата без икаквог пратећег бола. У току само неколико година сасвим се излечио.

Овај случај навео је лекаре да сличан поступак лечења примене и код пацијената које су сматрали безнадежним. Терапија смеха примењена је, на пример, 12-годишњој девојчици која је боловала од кататоничне шизофреније - губљења контакта са стварношћу и околином и слома личности. Пошто је један клоун провео неколико часова уз њен кревет, девојчица се вратила у стварност. „Почела је да изговара његово име и понављала га више пута. Ускоро је дошло до готово потпуног опоравка“, записао је познати психолог Рејмонд Муди у својој књизи „Смех после смеха: Терапеутске моћи хумора“. „Смех је сасвим озбиљна ствар - корисно природно средство за умирење.“

Замена за лекара

Човек се у просеку смеје петнаест пута дневно, без обзира да ли је реч о краткотрајном кикоту или вишеминутој провали грохотног смејања. У нарочито добром рас-

положењу човек се смеје и 100 до 200 пута дневно. Ако вам се догодило да због бујице смеха накратко изгубите моћ говора, можда сте се уплашили да је посредни хистерични напад. Но, преживели сте га и, веровали или не, захва-

љујући таквом смејању - постали сте здравији.

Полако али сигурно истраживачи почињу да схватају праву природу смеха и његов утицај на организам. Захваљујући гелотологији, науци о смеху (на грчком, ге-

СМЕХ ДОБРИХ НАМЕРА

„Смејте се и свет ће се смејати са вама“, написала је песникиња Ела Вилкокс. Али зашто се ми смејемо? Филозоф Томас Хобз био је сигуран да зна одговор: „Смејање није ништа друго до изненадно ликованье проистекло из неочекиване спознаје о неком високом досегу у нама самим наспрам слабости других“. Енглески есејист Чарлс Лемб био је сличног мишљења: „Све што је страшно, код мене изазива смех. Једном сам се смејао на сахрани“.

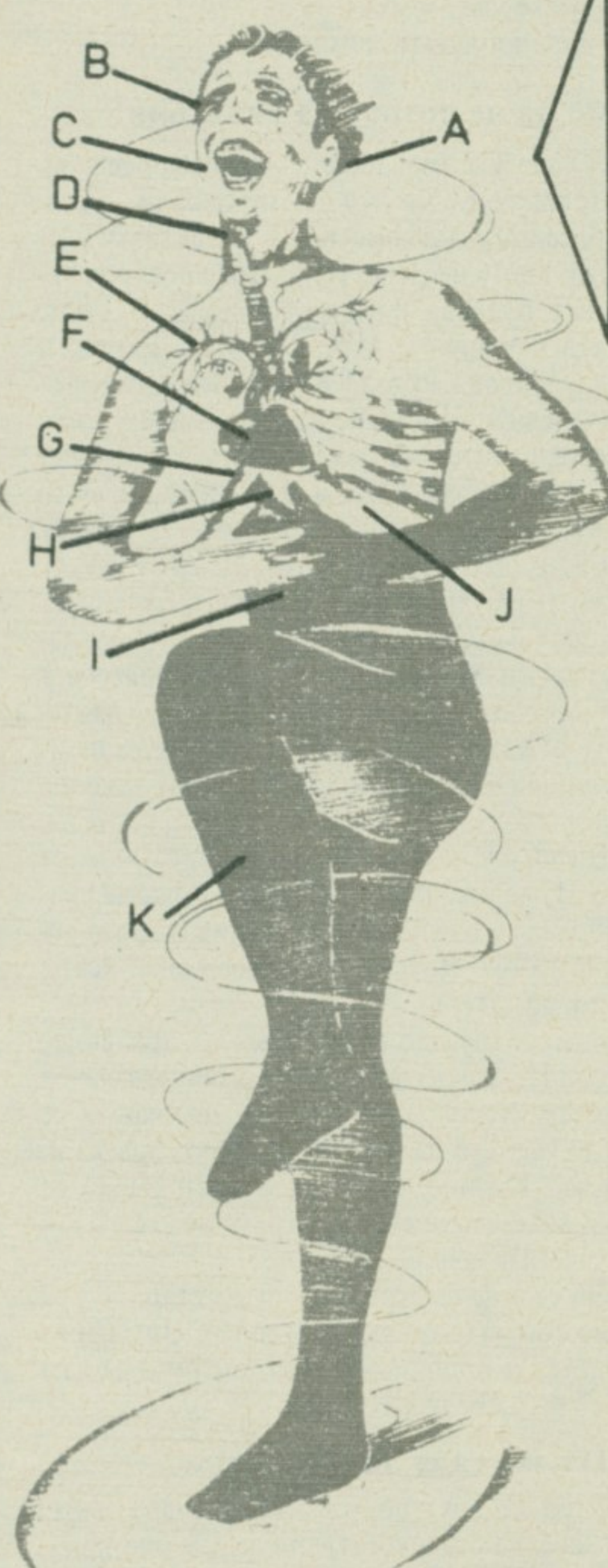
Многи савремени психолози и антрополози слажу се са мудрим мишљењем филозофа и песника из ранијих векова. Смех је, кажу они, начин изражавања задовољства због наше властите бистрине, као када укапирамо виц или игру речи - или начин испољавања надмоћи над другима, као када се насмејемо зато што се позната личност саплела на степеницама. Готово је немогуће да се насмејемо сами себи, због властитих мана. Штавише, мало ко је у стању да се не наљути, чак и ако уме да контролише своја осећања, када му се други подсмехну.

Стручњаци који проучавају смех настоје да овај вид људског понашања објасне из два различита аспекта. Први је проучавање еволуције смеха у појмовима антропологије. Научници, наиме, настоје да открију који мишићи се користе код смеха. Необичне гримасе и звучне провале код смеха они упоређују са сличним изразима лица и гроктањем које наши блиски сродници, шимпанзе, употребљавају за разне потребе.

Други аспект је психолошки. Научници, наиме, теже да установе шта то у нашем уму ствара потребу да се смејемо. И без обзира на то колико је људска психологија важна за разумевање енигме смеха, нема сумње да је наша анатомија, која је развила своје властите варијације у току еволуције, у том погледу старија.

Показало се, у ствари, да је људски осмех у древно доба имао слично значење као код мајмуна данас. Био је то сигнал умирења, потчињености и одсуства непријатељства - као да се другој особи поручује: „Ја сам мали и беспомоћан и од мене ти не прети опасности“. У основи, осмех је ово значење задржао све до нашег времена.

Е.Ј.

А: ХИПОФИЗА ослобађа ендорфине, који ублажавају бол
 Б: ОЧИ излучују сузе из сузних жлезда
 Ц: УСТА избацују ваздух брзином од 100 километара на сат
 Д: ГЛАСНЕ ЖИЦЕ изложене су грчевима који онемогућују говор
 Е: АРТЕРИЈЕ се опуштају после контракције
 Ф: СРЦЕ удара брже да би удовољило повећаном захтеву за кисеоником
 Г: ПЛУЋА су изложена већем притиску пре него што избаце ваздух
 Х: ДИЈАФРАГМА се затеже
 И: ТРБУШНИ мишићи се стежу
 Ј: НЕРВНИ систем одашиље много адреналина, што доводи до осећаја угодности
 К: НОГЕ могу да „попусте“ због слабљења скелетних мишића

крвни притисак (који делује на зидове артерије сваки пут када се срце стеже) може са нормалних 120 да се попне на 200.

Водећи гелотолог професор психијатрије на Станфордском универзитету доктор Виљем Фрај Млађи описао је смех као једну врсту „џогинга у месту“. Попут осталих типова вежбања, напад смејања пружа дуготрајне користи. Кад особа престане да се смеје, мишићи јој се опуштају више него пре смеха. Пулс и крвни притисак такође падају испод нормалних вредности. Према доктору Фрају, то су знаци редукованог стреса.

„Смех је у хемијском смислу стимулативно искуство“, каже Фрај. „Он подстиче активност већине главних физичких система људског тела. Не само да стимулише циркулаторни, дисајни и мишићни систем него такође подстиче нервни систем, мозак и хормонални систем.“

Лакше се дише

Хемикалије по свој прилици играју велику улогу у ономе што се догађа за време смејања. Када се особа смеје, њен ендокрини систем (систем жлезда које луче хормоне) долази у побуђено стање. Жлезда хипофиза (мала жлезда у

бази мозга), на пример, ослобађа хормоне који узрокују стање позорности – катехолаmine, то јест допамин, епинерфин и норепинерфин. Када ови хормони продру у крвне судове, производе смех, на тај начин што стимулишу рад срца, других жлезда и хормона и дисање. Смех стеже и опушта артерије, због чега се човек понекад осећа као да никада неће престати да се смеје.

Хипофиза такође подстиче ослобађање природних опијата (средстава против бола), који се називају ендорфини и енкефалан. Они су сродни опијатима као што су морфијум и хероин.

„Мислим да је смех нарочито користан за стање дисајних функција, пошто побољшава вентилацију – циркулисања ваздуха кроз те органе“, каже доктор Фрај. Он наводи пример једне жене, лекара, која својим пацијентима оболелим од емфизема (стање плућа код кога је дисање тешко) прича вицеве. „Смех пацијенте приморава да кашљу и тако избаце слуз накупљену услед болести. Пошто су таква плућа изгубила еластичност, способност да поврате величину и облик, смејање смањује количину водене паре у плућима и помаже да се лакше дише. Лекарка, дакле, прича вицеве, њени па-

цијенти праскају у смех... и она тако добија одговоре које није знала“.

Смрт од смеха

Многе медицинске установе у свету почеле су да користе сазнања о вези смејања и здравља. У неколико затвора у држави Мисури настоји се да сви пацијенти прођу рехабилитациони програм који помаже да се уз помоћ карикатура објасне њихови проблеми. Геронтолошки центар „Етел Перси Ендрјус“ из Лос Анђелеса издао је, на основу властитог искуства, приручник о коришћењу „смешних“ материјала – књига, плоча, филмова, карикатура, стрипа – код неговања старијих особа.

Научници сматрају да смех блокира такозвани „циклус панике“ тиме што отежава сужавање крвних судова и негативне хемијске промене. Хумор – као и читав низ позитивних емоција, као што су поверење или нада – може да игра важну улогу у лечењу. Али штетно је охрабривати било кога да смех посматра као „панацеју“ – хипотетични лек против свих болести – или као замену за уобичајене поступке лечења.

Да би слика о смеху била објективнија, треба признати да он уме и да одведе у смрт. То се, међу осталима, догодило пре неколико година и једном новинару у Сан Франциску. Слушајући у неком бару смешну причу једног госта, он се заценио од смеха, а онда се наједном срушио мртав. Утврђено је да је новинар, док се смејао, постао жртва срчане кризе.

Кривац за његову смрт сачувао је мир: „Нисам имао појма да је моја прича толико смешна“.

Е. Јакуповић

Тело се смеје: приказ промена у организму до којих доводи смејање

лос-смех), научници су доказали оно што су многи дуго веровали: свакодневни смех може да вас поштеди понеког одласка лекару.

Идеја о коришћењу смеха за побољшање здравља није нова. Још у 13. веку француски хирург Анри де Мондвил причао је својим пацијентима после операције вицеве да би им олакшао бол. Енглески педагог из 16. века Ричард Малкастер прописивао је пацијентима за лечење против назеба и депресија – смех. Нарочито је саветовао голицање испод пазуха. А Индијанци из племена Оџиват имали су врачеве клоновне зване „виндигокан“, који су у лечењу оболелих саплеменика примењивали свакојаке шале.

„Џогинг у месту“

Смејање за многе органе у људском телу представља једну здраву врсту тренинга. Оно умножимо подсећа на лаке вежбе попут аеробика. Здравно смејање приморава мишиће у стомаку, раменима и грудима да се сабијају. Смех од срца пружа лепу вежбу за дијафрагму, грудни кош, срце, плућа, па чак и јетру. У нападу смејања пулс може да порасте са 60 на 120 у минуту. Систолни

НОВИ МУЗЕЈ

То је неугледан комад намештаја: избледела стара софа с високим узглављем на једном крају прекривена живописним турским ћилимом. Сума која би се за њу добила на тржишту антиквитета није вредна помена, али с обзиром да је кауч припадао Сигмунду Фројду реч је, у извесном смислу, о самој колевци психоанализе.

Од прве недеље августа, свако коме то нешто значи може да одшета до једне високе викторијанске зграде од црвене опеке и обиђе новоотворени музеј Сигмунда Фројда у Лондону.

Осамдесет двогодишњи аустријски пси-

хијатар већ је умирао од рака када је 1938. побегао из домовине бежећи пред нацистима. Том приликом у Лондон је пренео тако рећи све своје ствари и свој тамошњи дом уредио готово истоветно оном у Бечу. Фројд је умро следеће године. Његова кћерка Ана, такође психоаналитичар, живела је у тој кући до своје смрти 1982. године.

Кад је о амбијенту ове куће реч, тешко да у њој има ичега што би и издалека одисало клиничком атмосфером. Фројд је пацијенте примао у пространој радној соби чији су прозори гледали на башту с цвећем. Славни кауч прислоњен је уза зид: тик до њега фотеља пресвучена зеленим сомотом у којој је, изван видног поља пацијената, седео Фројд. (Салвадор Дали је једном приликом баш у тој соби скицирао портрет Фројда и са себи својственом умереношћу рекао Фројду како га његова лобања неодољиво подсећа на пужа).

Зидови собе обложени су низовима полица са књигама на немачком и енглеском. У већини случајева, то није белетристика. Много је више дела какво је „Линколн: једна психо-биографија“.

Фројд је био готово опсесиван сакупљач антиквитета и реткости. На месту где се библиотека завршава, почињу полице са римским и египатским скулптурама, статуетама од кинеског жада и слоноваче, све до фигурице бодљикавог прасета са правим бодљама: све у свему, неких две хиљаде предмета.

Читав музеј тако рећи искључиво због једног кауча

ГЛИБ ГА ЈЕ ШЧЕПАО

ЖИВОТ
ЈЕ ПРИЧА,
ПРИЧА ЈЕ
ЖИВОТ

**ЧЕЈН ЈЕ ТОНУО У МУЉ КОЈИ ГА ЈЕ
ПОЛАКО ГУТАО. ПОСАДА
ХЕЛИКОПТЕРА, КОЈИ ЈЕ СТИГАО
ПОСЛЕ САТ ВРЕМЕНА, ЈЕДИНА ЈЕ
МОГЛА ДА ГА ИЗВУЧЕ. АЛИ
ПОСТОЈАЛА ЈЕ ОПАСНОСТ ДА ТА
ГРДОСИЈА ОД ДЕСЕТ ТОНА, КОЈУ
ЈЕ ПИЛОТ СПУСТИО, ЗБРИШЕ
НЕСРЕЋНОГ ЧОВЕКА**

Нокс Чејн није пропуштао ниједну сезону лова на дивље патке. Тако је и тог 1. септембра 1981. кренуо у лов с Лотоном Хаунчелом кога је познавао већ петнаест година. Били су нераздвојан тандем. Пошто су одлично познавали терен северо-

вуче, али му је и десна нога потонула до колена. Осећао је да сваком трзајем тоне све дубље у глиб.
– Лотоне, помози ми! – Нокс је позвао друга који је ишао испред њега. – Упао сам у „живи песак“!

Паника је неминовна

И Нокс и Лотон су добро знали шта значи тај „живи песак“ на Аљасци. Био је то муљ сачињен од финих, ситних честица као песак које су, натопљене водом, правиле житку масу која је у своју „утробу“ гутала све. С времена на време у новинама су се појављивали извештаји о људима које је прогутало глиб пре него што су стигле спасилачке екипе.

Нокс Чејн, добар познавалац тог терена, који је и сам више пута учествовао у спасавању несрећних људи, није могао да верује да се сад то њему дешава.

Лотон Хаунчел се опрезно враћао ка Ноксу и кад му се приближио, прво је пробао једном па другом ногом да ли стоји на сигурном терену, па му је тек онда пружио руку. Вукао је свом снагом, али – није вредело. Ноксу су обе ноге, сад већ скоро до бедара, биле у глибу који га је „шчепао“. Кад је Лотон осе-

па. Руке су му се следиле, а ништа није урадио. Само је још дубље упао у муљ.

Остају миран и чекати, помислио је.

Само да не потоне на наше очи!

У војној бази у Елмендорфу, крај Анкорџа, звонио је телефон. Кад је чуо о чему се ради, пуковник Ленгли је сместа обавестио 71. спасилачку екипу, најближу месту несреће. Из базе је кренуо хеликоптер с пет чланова посаде. Пилот Цим Силс, Мајк Милер – копилот, наредник Мајк Енгелс и двојица падобранаца, Рудолф Кула и Ден Хамфрис.

Кад су угледали Нокса Чејна, пилот Цим Силс спустио је хеликоптер на двадесетак метара изнад његове главе и Рудолф Кула и Ден Хамфрис су се спустили ужаним степеницама. И њих двојица су покушавали исто што и Лотон Хаунчел, да га извуку из муља. Кула се ухватио за Хамфриса, бацили су Ноксу конопц и стали да вуку. Прво се Кулу заглавила нога. Затим Хамфрису. Упао је до листова у муљ. Да уместо једног не би требало тројицу извлачити, Кула и Хамфрис су се једва искобељали из глиба и стали на насип. Било је јасно да му тако неће помоћи.

Пилот Цим Силс знао је да остаје још само једна могућност. Из хеликоптера је избацио појас за спасавање направљен од ужади. Кула је ухватио тај појас и ставио га око Ноксовог грудног коша, испод пазуха, и добро затегао.

Хеликоптер се спустио на петнаест метара. Појас осигуран око Ноксовог грудног коша био је закачен за хеликоптер. Хеликоптер је почео полако да се диже, уже је требало да извуче несрећног човека из „живог муља“. Вукли су опрезно, да не би дошло до још веће несреће, знали су да је једном неко страдао кад су га тако извлачили.

Нокс Чејн се није померио ни милиметар.

– Сувише смо далеко – рекао је пилот Цим Силс. – Мораћемо да се приближимо ако мислимо да нам не „потоне“ на наше очи.

Па зар сада да одустанем?

Хеликоптер се спустио на десет метара изнад Ноксове главе, па осам, шест, три, кад је био на само два метра, Нокс Чејн је рукама прекрио лице. Почео је да вришти да не иду ниже, имао је утисак да ће га блато, које се од обртаја елисе ковитлало и погађало га у лице страховитом силом, угушити. Плашио се и да ће га та грдосија од десет тона која му је лебдела изнад главе, смождити.

Пилоту Циму Силсу није било ништа лакше. Требало је одржати хеликоптер у равном положају, тик над човековом главом а не повредити га. Цело стакло је било прекривено блатом, само је на једном месту остао чист простор кроз који је пилот Цим Силс пратио шта се догађа на земљи.

Сада је била већа шанса да извуку Нокса Чејна, из муља који му је био скоро до грла. Појас му се усекао око грудног коша, имао је осећај да ће му мишице отпасти док су га извлачили. Што је најгоре, и даље се није померио ни милиметар. Читаво тело му је било просто стопљено с блатом.

Акција спасавања трајала је већ 15 минута. У једном тренутку дувао је јачи ветар и хеликоптер се заaneo. Пилот Цим Силс се трудио да одржи команде, само да не повреди човека. Видели су како му је клонула глава. Зар је могуће да, после толико труда не ураде ништа.

Грдосија је и даље лебдела изнад Ноксове главе кад се он освестио. Па зар ћу сад да одустанем? А онда, поновни трзај и Нокс је осетио да се мало одлепио из муља. Па још мало, био је „напољу“ већ до појаса. Коначно је ослобођен, висио је у ваздуху потпуно прекривен блатом. Увукли су га у кабину и сместа кренули у базу. Тамо су већ чекала кола хитне помоћи која су га пребацила у болницу.

– Пилота Цима Силса и чланове посаде нисам упознао, премештени су у базу на Флориди – причао је Нокс Чејн кад се опоравио. – Али, ми се можда боље знамо него многи други људи. Делили смо судбину кад је било најгоре.

В.С.

Илустровао: Брана Јовановић

источно од града Анкорџа на Аљасци којим су прошли небројено пута заједно, нису се плашили да може нешто страшно да им се догоди.

Спортским чамцем су пошли од ушћа реке Ник и возили се око петсто метара. Чамец су завезали за обалу и, с оружјем и неопходном опремом, кренули кроз дубоки муљ који им је припањао за гумене чизме као лепак. Ходали су опрезно, али брзим кораком свесни шта може да им се догоди ако се заглаве. Тај глиб је био опасан, „гутало“ је све, баш као живи песак.

– Обећао сам деци бар три дебеле патке, за сваког од њих – Нокс Чејн се окренуо да каже Лотону Хаунчелу.

Попустила му је пажња, направио је већи корак него што је требало и лева нога му се заглавила у муљ. Цимао је свом снагом покушавајући да се из-

тио да и он тоне, брже-боље се померио до насипа. Ако се обојица заглаве ништа нису урадили. Неће имати ко да обавести спасилачке екипе.

– Ноксе, стари друже, држи се, добро знаш да смо нас двојица направљени од јаког материјала, ништа нас не може уништити! – Лотон се трудио да сачува присебност и не покаже Ноксу колико је забринут. – Буди паметан, ништа не покушавај, да се не би заглабио још више! Идем по помоћ!

Лако је било рећи – не паничи, али како у таквом тренутку сачувати присебност, вајкао се Нокс. Наравно и сам је знао да од нервирања нема помоћи, само, није могао тек тако да чека да га извуку, решио је да покуша да се сам измиглоји из тог муља који му је био већ до појаса. Завукао је руке и почео да одбацује смртоносно блато настојећи да се иско-

ТАМУЧНИ
ТОМ!

ДАЛТОН СИТИ

ЦРТА: МОРИС
(MORRIS)

ПИШЕ: ГОСИННИ
(GOSCINNY)

ФЕНТОН ТАУН ЈЕ ВАЖИО ЗА НАЈРАЗВРАТНИЈИ ГРАД У ЦЕЛОМ ТЕКСАСУ. ПРЕПУН ОАЛНА, КОЦКАР-
НИЦА, СУМЊИВИХ ХОТЕЛА, ПРИВЛАЧИО ЈЕ БАНДИТЕ ИЗ ОКОЛИНЕ, КОЈИ СУ ТУ ДОЛАЗИЛИ
ТРАЖЕТИ ЗАБАВУ, ИЛИ БАР МЕСТО ГДЕ ЋЕ ПОТРОШИТИ ЗЛО СТЕЧЕНИ НОВАЦ...

НИЈЕ БИЛО ШКОЛЕ ЈЕР ЈЕ
ГРАД БИО ЗАБРАЊЕН ЗА
МАЉЕ ОД ОСАМНАЕСТ ГОДИНА...

... А С ДРУГЕ СТРАНЕ НИКО
ОД СТАНОВНИКА НИЈЕ УСПЕ-
ВАО ДА ДОЖИВИ СТАРОСТ...

... УСЛЕД ЧЕГА СЕ ПОГРЕБНИК
СВЕ ВИШЕ БОГАТИО...

КАО И СВИ ТРГОВЦИ У ГРАДУ,
ОН ЈЕ МОРАО ДА ПЛАЋА ДАНАК
ЛИКУ ФЕНТОНУ...

... РАЗБОЈНИКУ НАЈГОРЕ ВРСТЕ, КОЈИ ЈЕ ЗАВЛАДАО ФЕНТОН
ТАУНОМ, ДАО МУ СВОЈЕ ИМЕ И САД РЕДОВНО ЗАСЕДА У САЛУ-
НУ "КРАЛИЦА ХЕРЦ"...

ШЕРИФЕ ПОСЛАТЕ ДА ЗАВЕДУ РЕД, ИЗБАЦИВАЛИ СУ УЛЕГЛОВЕНЕ ПЕРЈЕМ...

РУЛЕТ ЈЕ БИО ЛАЖИРАН...

КАКО ЗНАЕ НА РУЛЕТУ НЕМА 37 БРОЈЕВА!

НА ОВОМ ИМА! А ИМА И 7 МЕТАКА У МОЈ РЕВОЛВЕРУ!

...ИЛИ БИ СЕ САМИ ИЗГУБИЛИ У НОЋИ НЕ ТРАЖЕЊИ КУСУР...

...КОЦКЕ ШУТИЊЕ, КАРТЕ ОБЕЛЕЖЕНЕ...

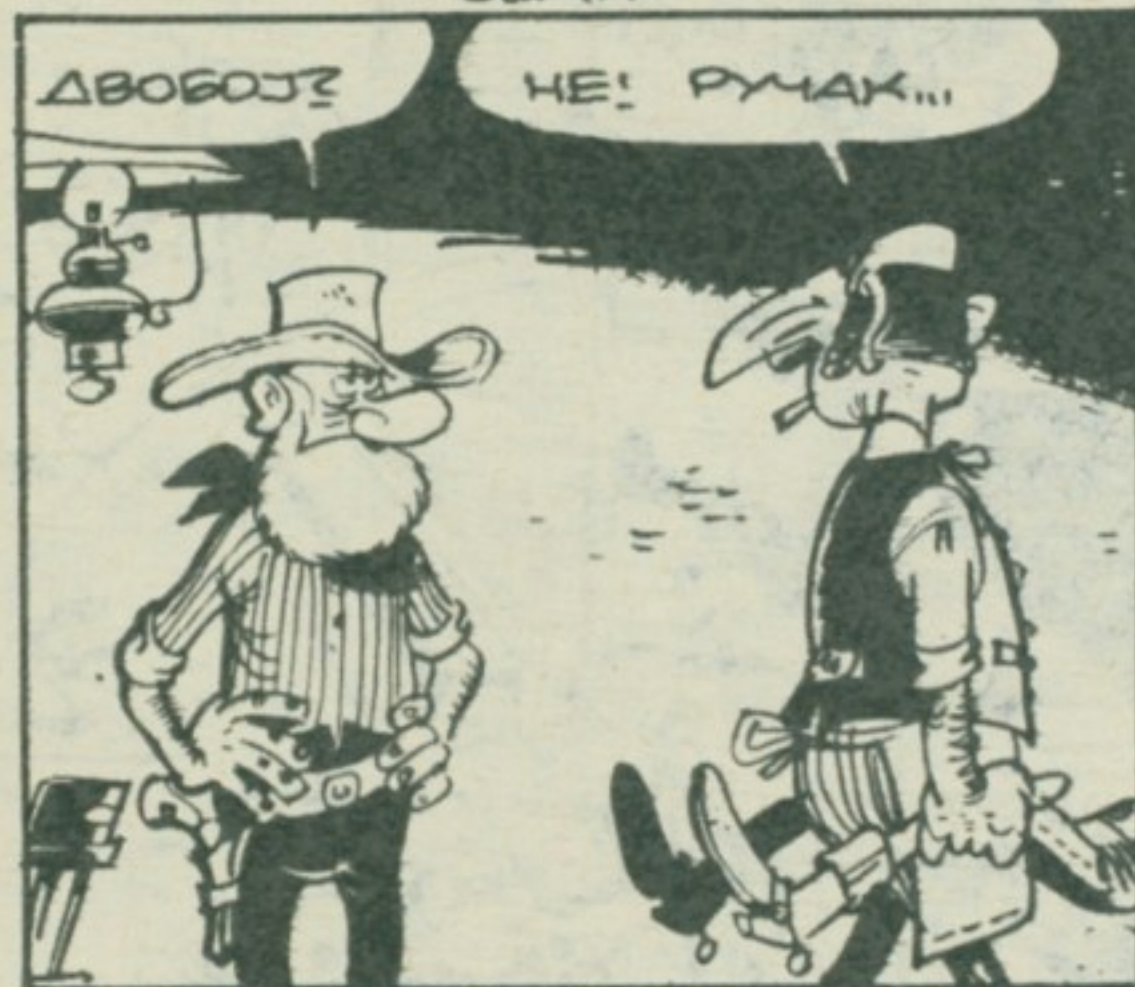
ЧЕКАЈУЊИ ПАРТНЕРЕ ЗА ПОКЕР, РЕЉАМ ПАСИЈАНС...

ДОБРО ТИ ИДЕ... СВИХ ШЕСТ КЕЧЕВА СУ ТУ!

...ИЛИ СУ, ЈОШ ПОНАЈМЕШЉЕ, ДОПРИНОСИЛИ ФЕНТОНОВИ БОГАТСТВУ ПОСРЕДСТВОМ ПОГРЕБНИКА...

...ВИСКИ ПУН СОДЕ, ХРАНА ЛОША, А КЛАВИР РАШТИМОВАН...

ДВОБОЈ?

НЕ! РУЧАК...

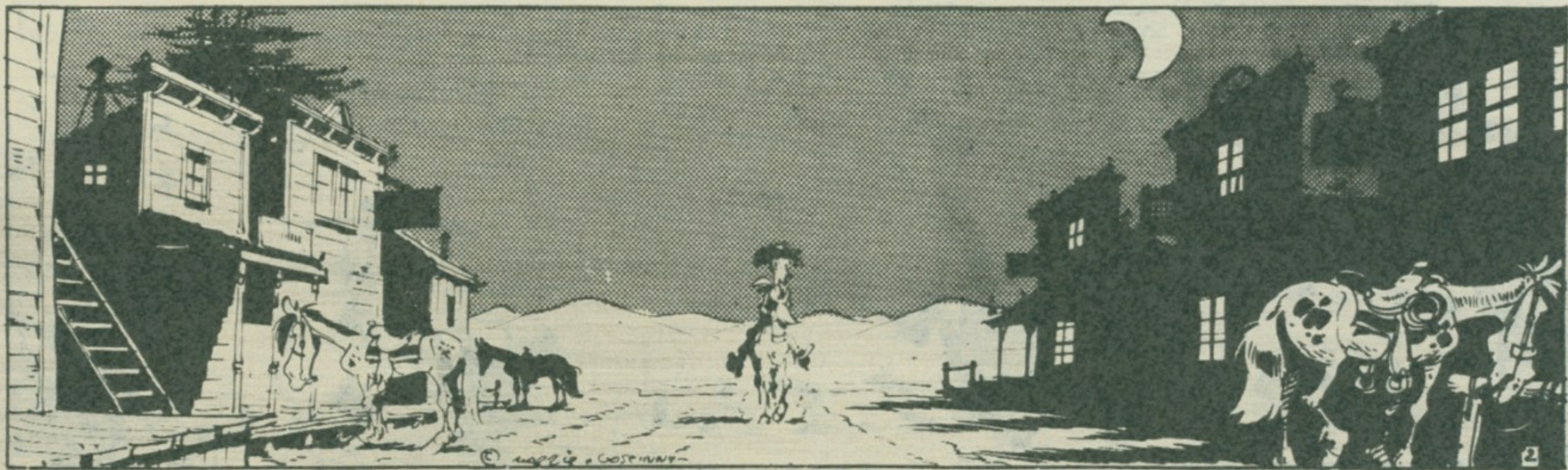
УПРКОС ТОМЕ, ХОТЕЛИ И ГОСТИОНИЦЕ У ГРАДУ БИЛИ СУ ПУНИ. САМО ЈЕ ЗАТВОР БИО ПРАЗАН...

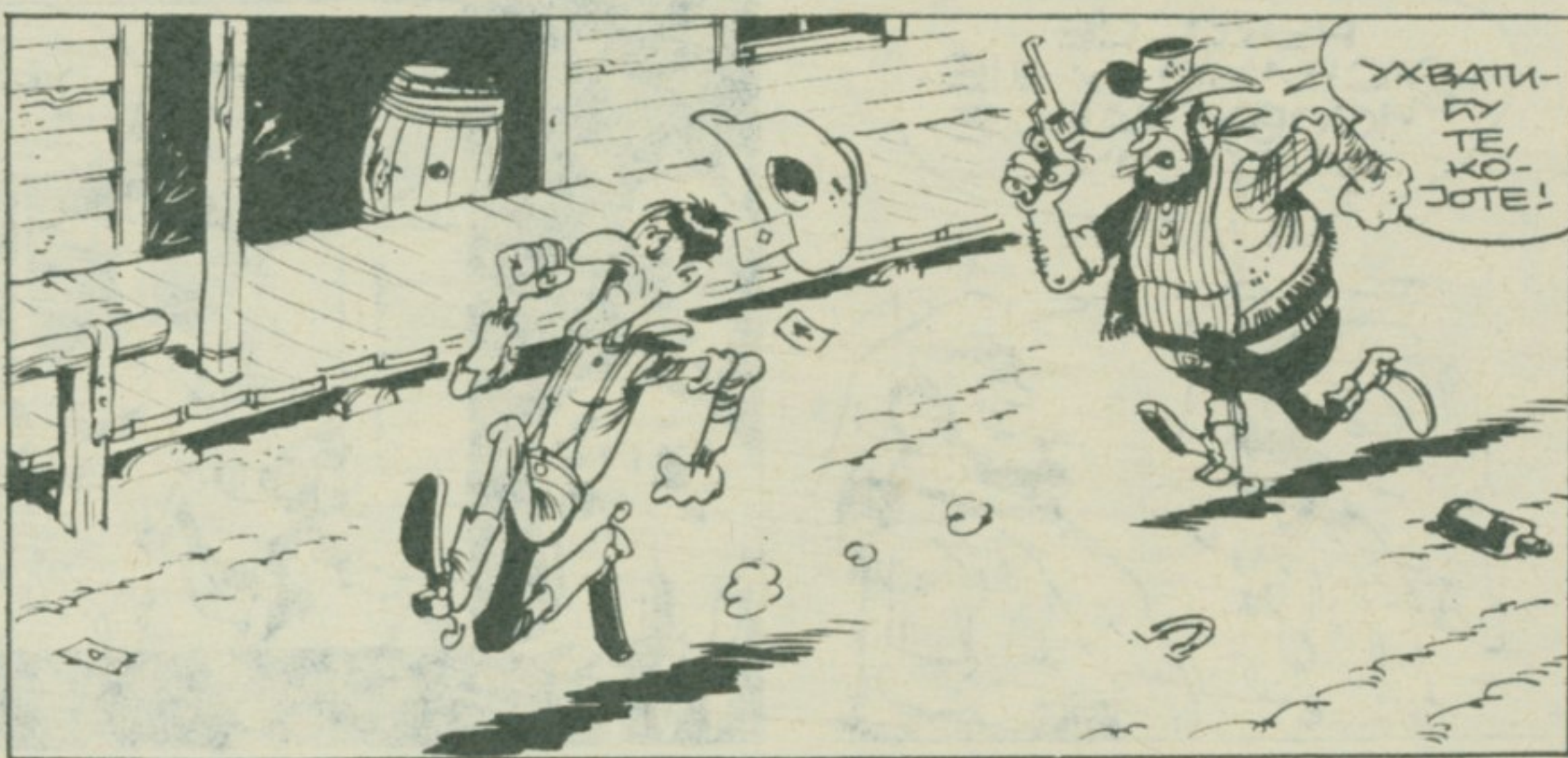

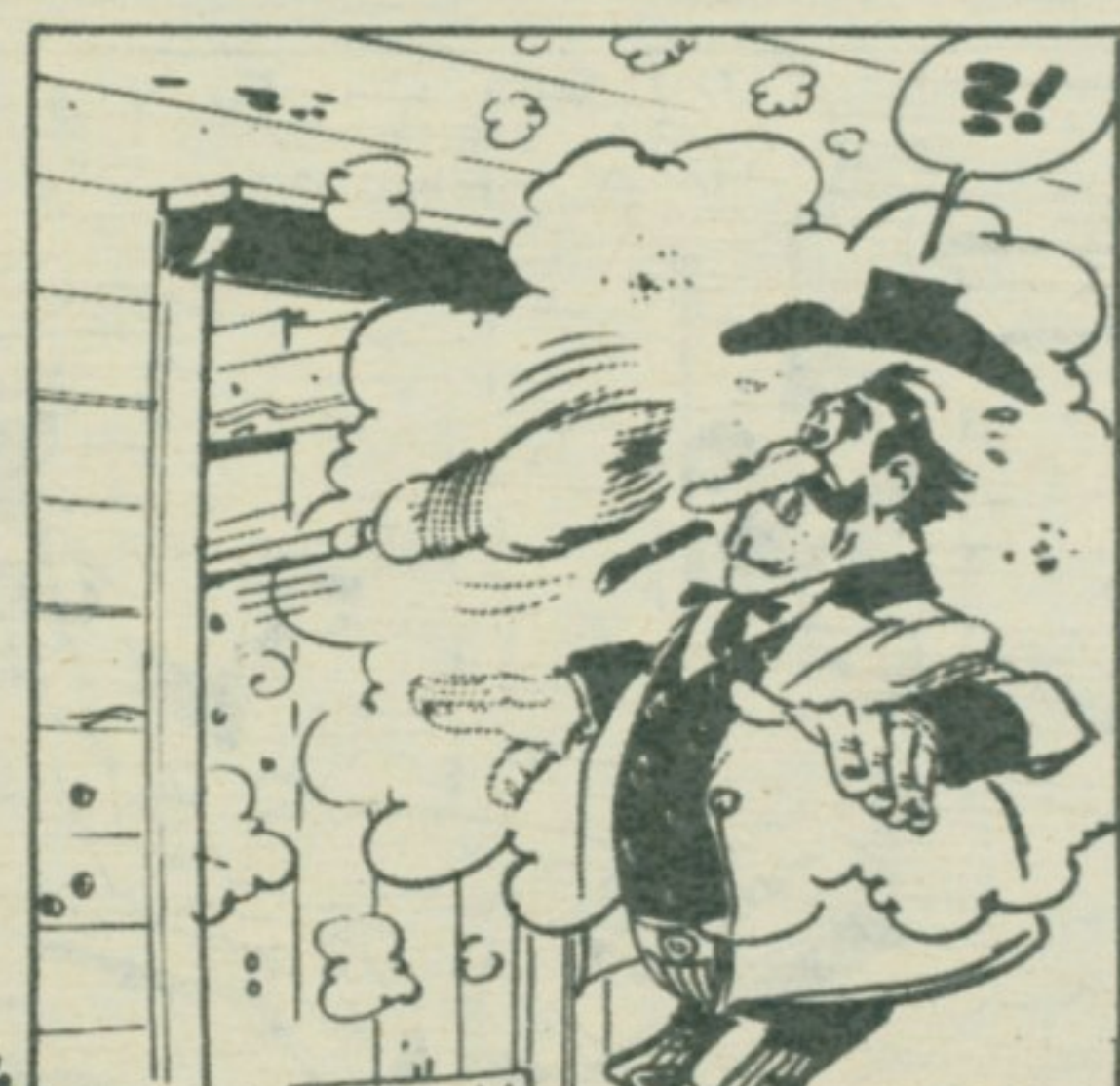
ЈЕДНЕ ВЕЧЕРИ, У ОВАЈ ГРАД БЕЗ РЕДА И ЗАКОНА, СТИГАО ЈЕ УСАМЉЕНИ КОЊАНИК...

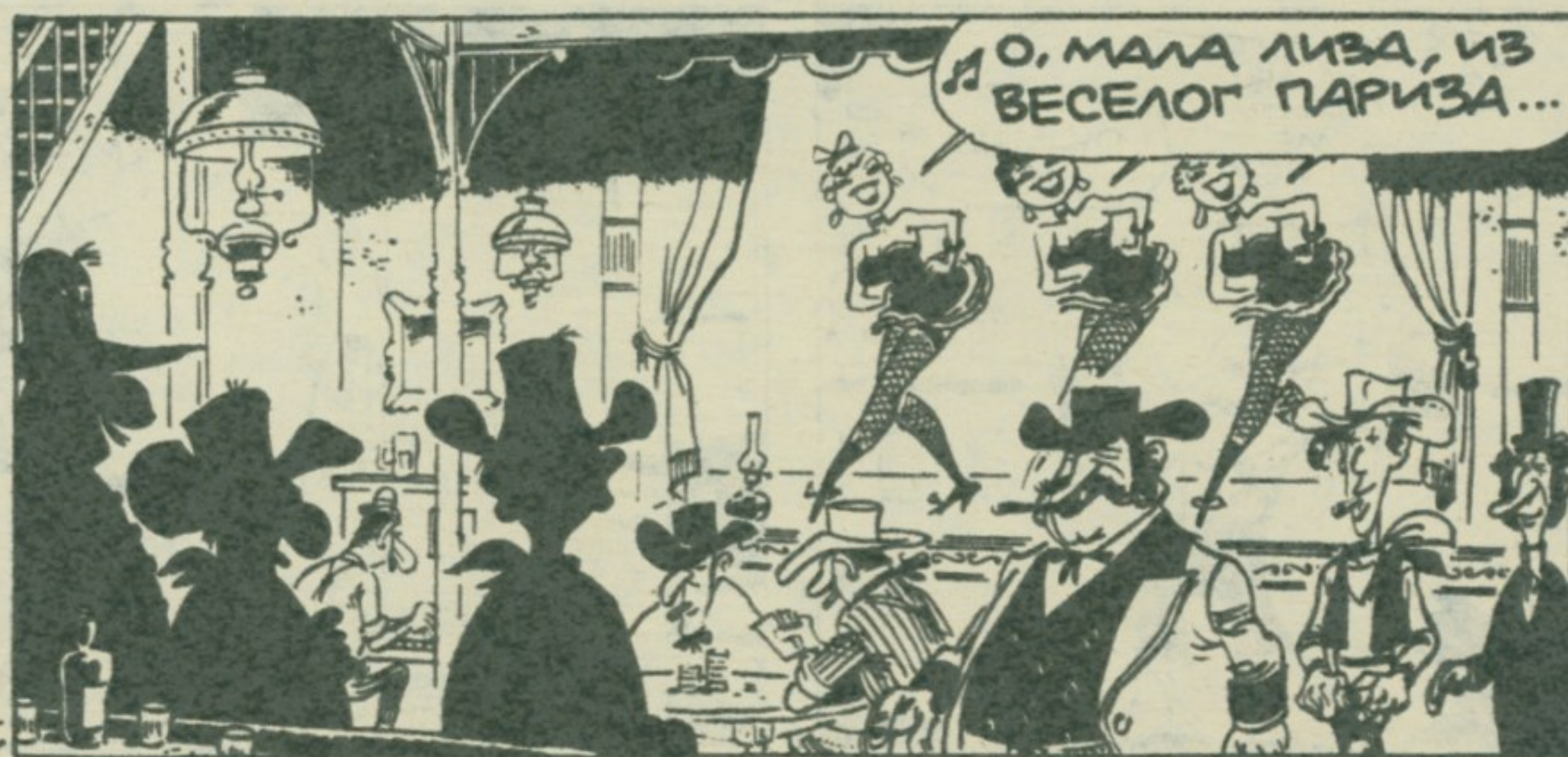

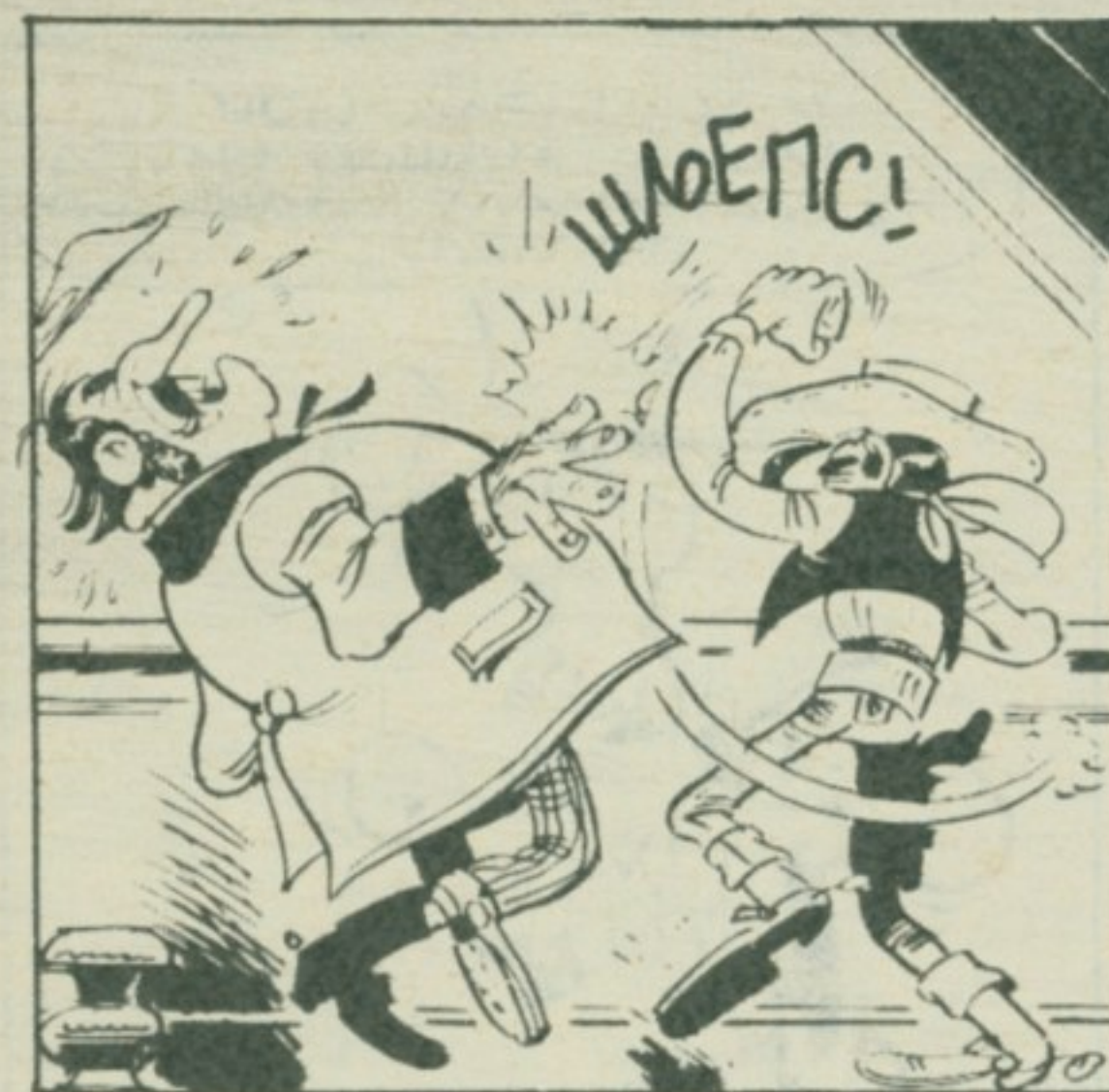
...А ДИД ФЕНТОН ЈЕ СВАКЕ ВЕЧЕРИ БРОЈАО СВЕ ВЕЋЕ ГОМИЛЕ НОВЦА...

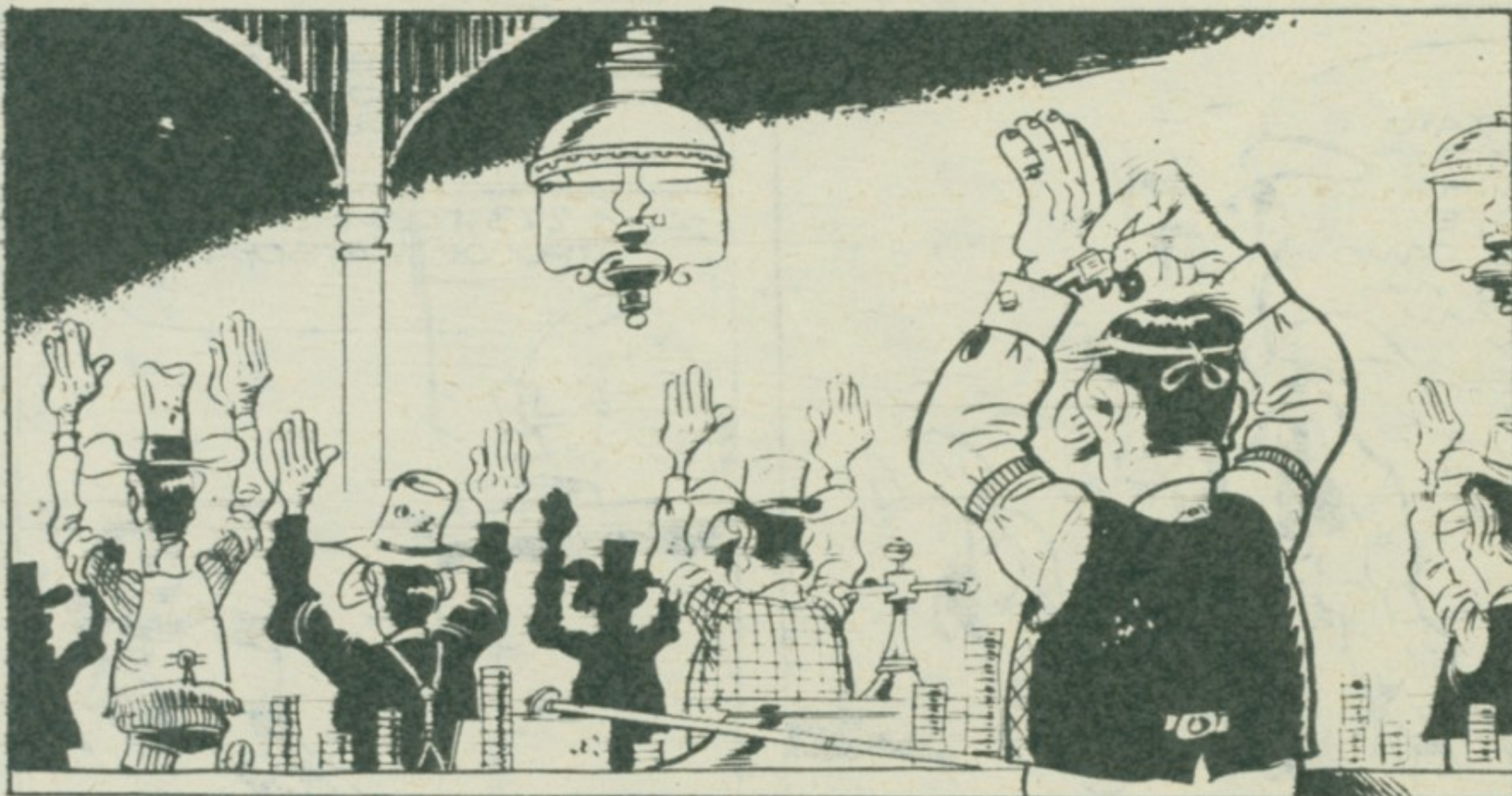

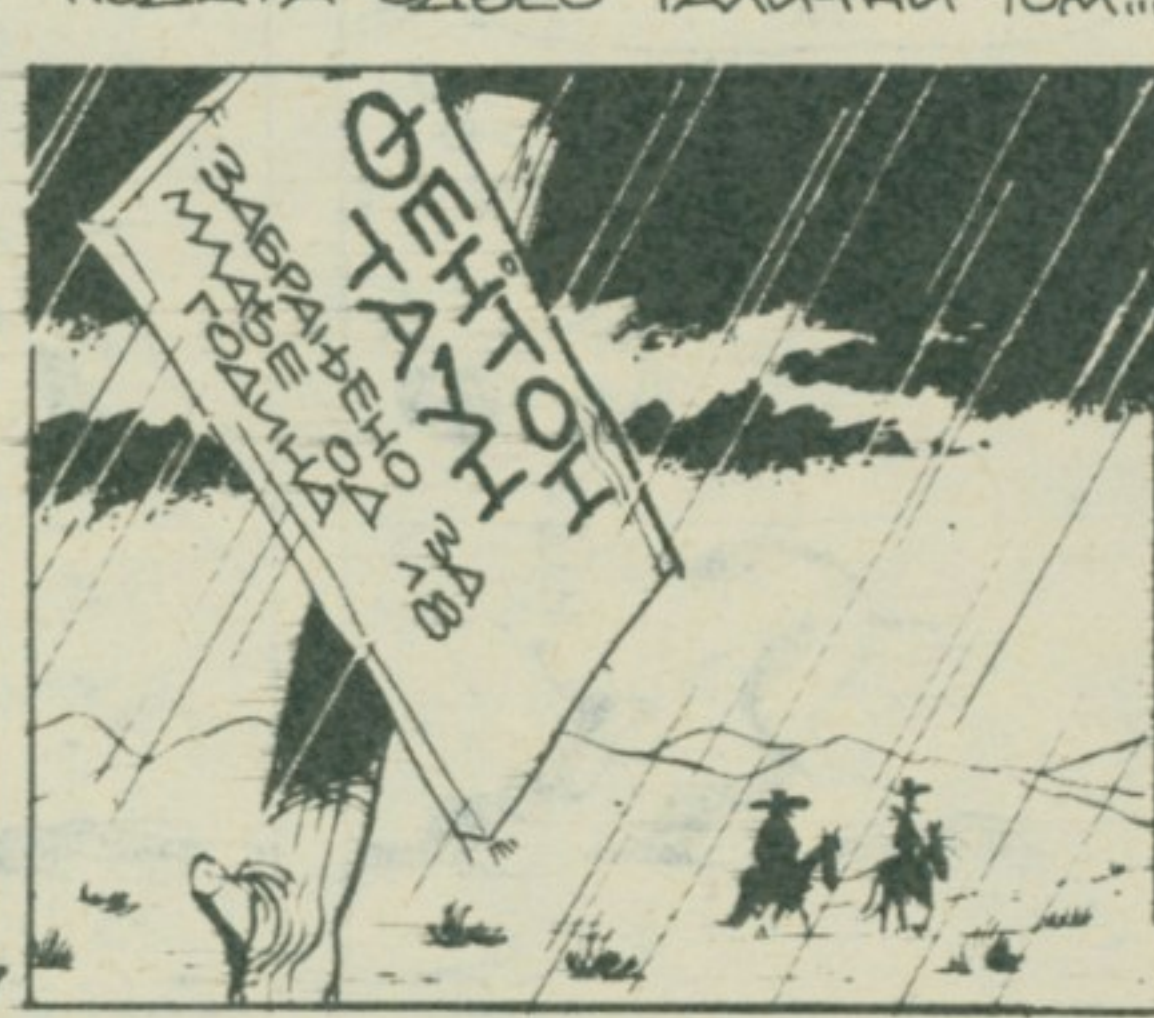

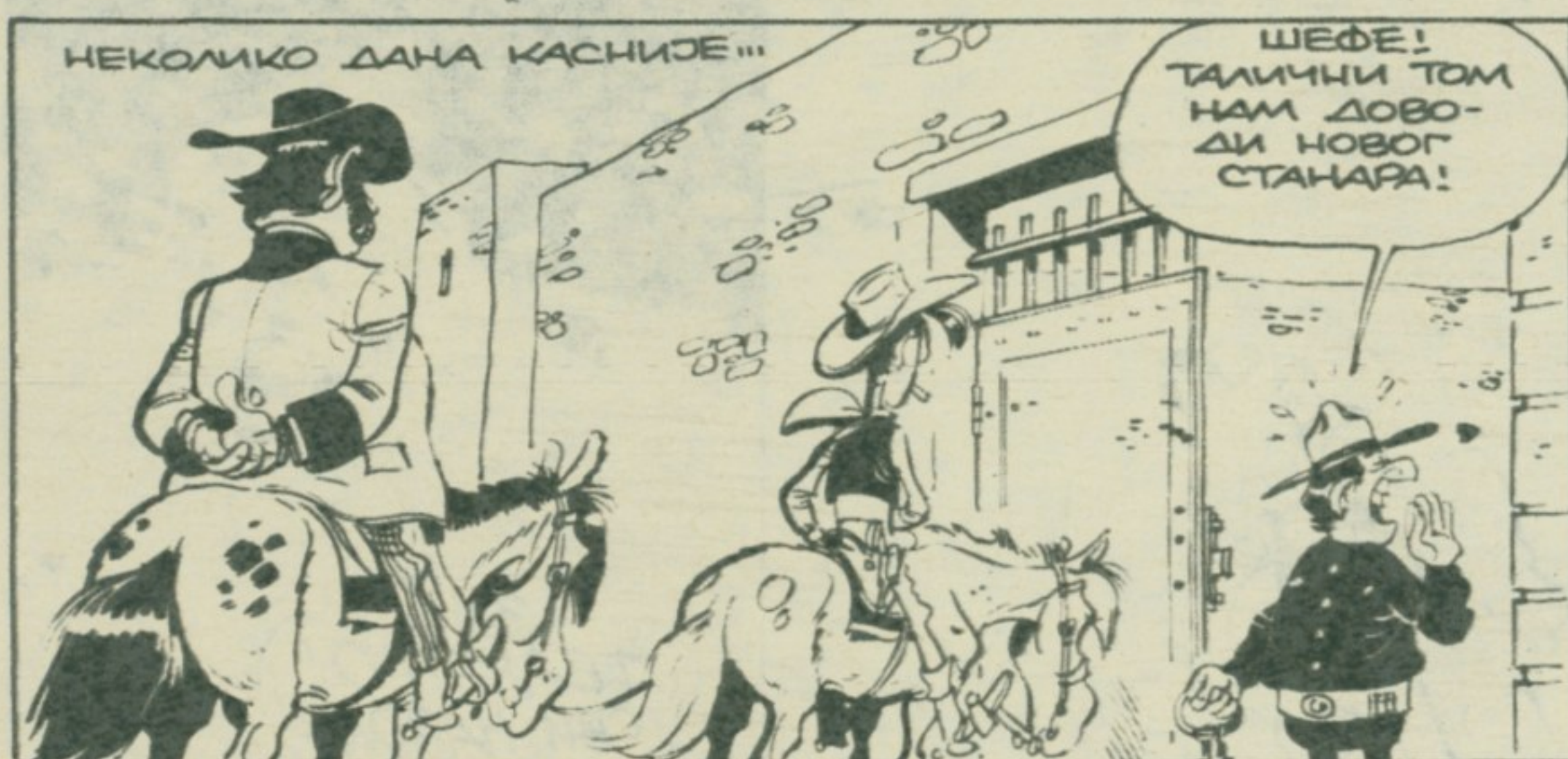

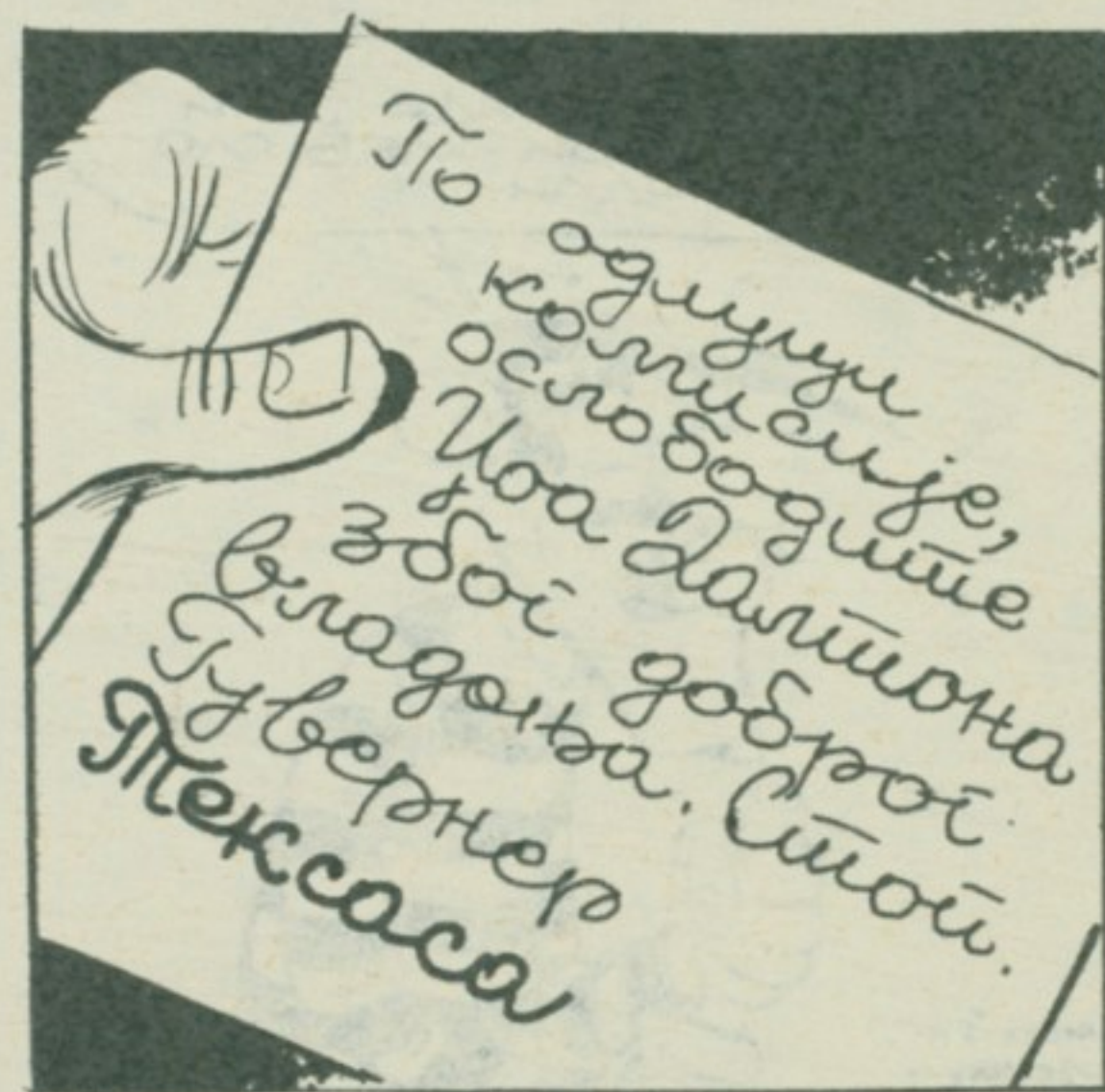
СВИ СТАНОВНИЦИ ФЕНТОН ТАЈНА СУ ПОБЕГЛИ. ЖЕСТОКА КИША УТАСИЛА ЈЕ ПОЖАР КОЈИ ЈЕ ДЕЛИМИЧНО УНИШТИО САЛУН...

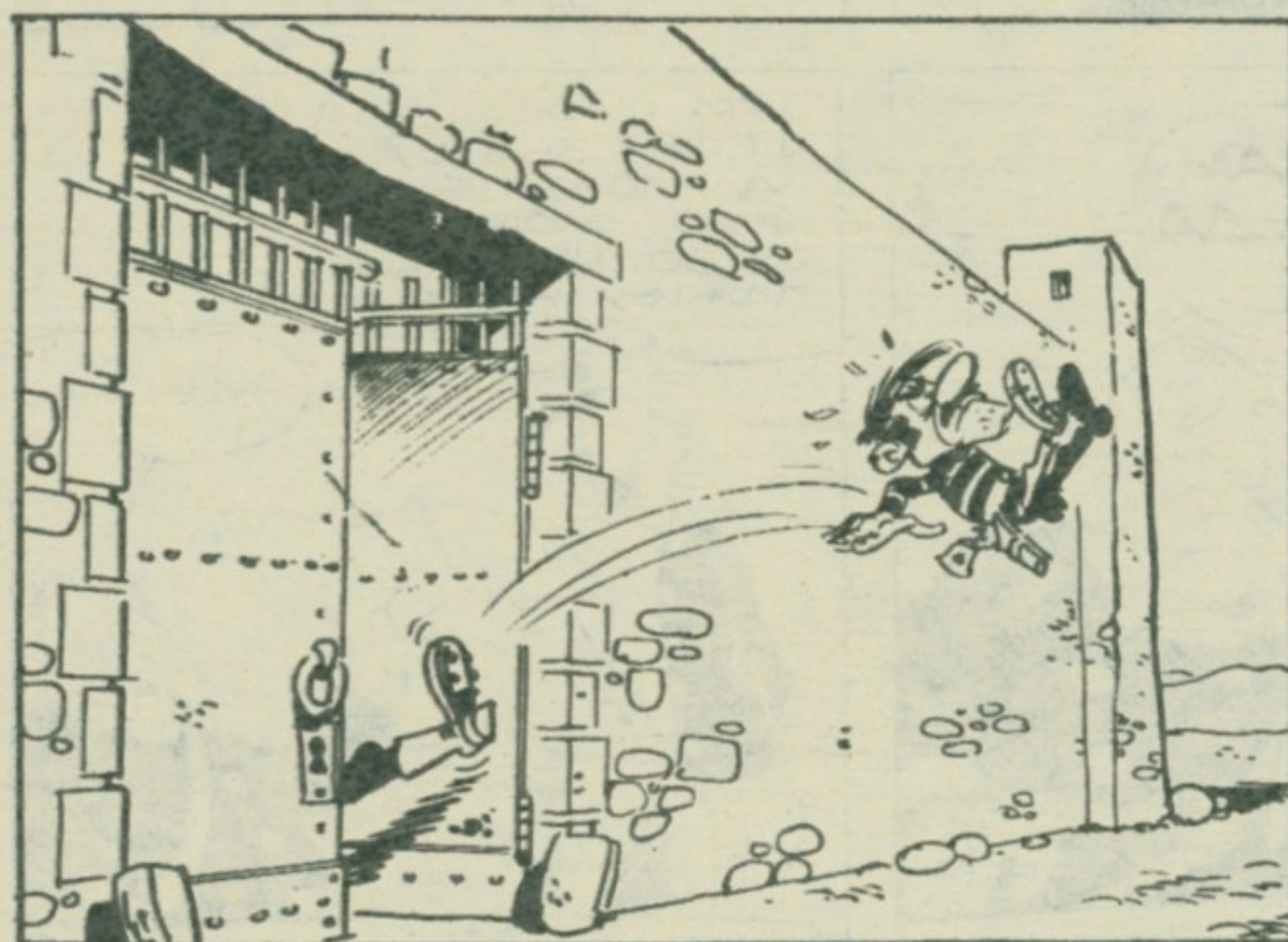
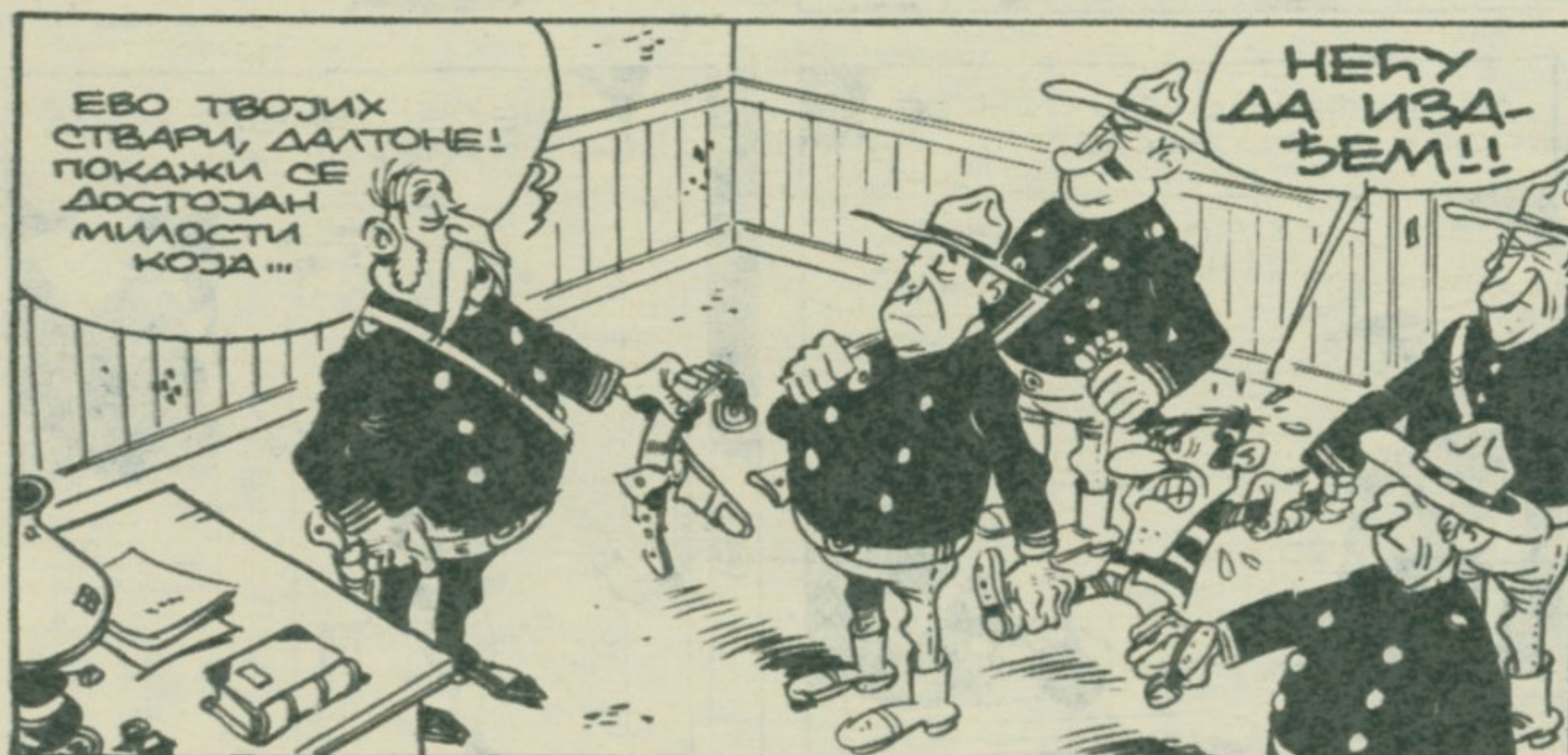
ГРАД ЈЕ ИЗГУБИО ЧАК И ИМЕ, ДОК ЈЕ ЊЕГОВОГ БИВШЕГ ГОСПОДАРА ОДВЕО ТАЛИМНИ ТОМ...

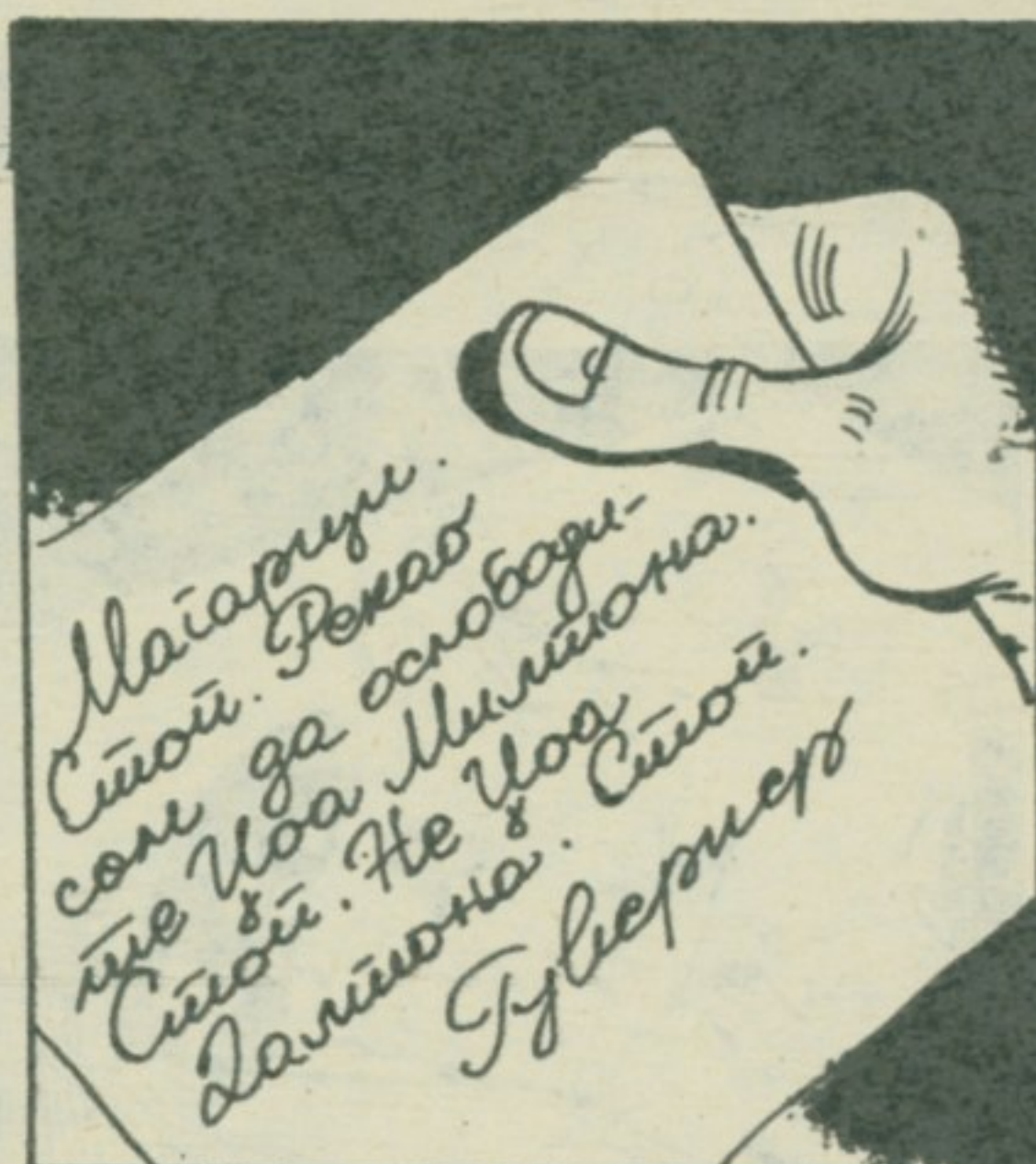

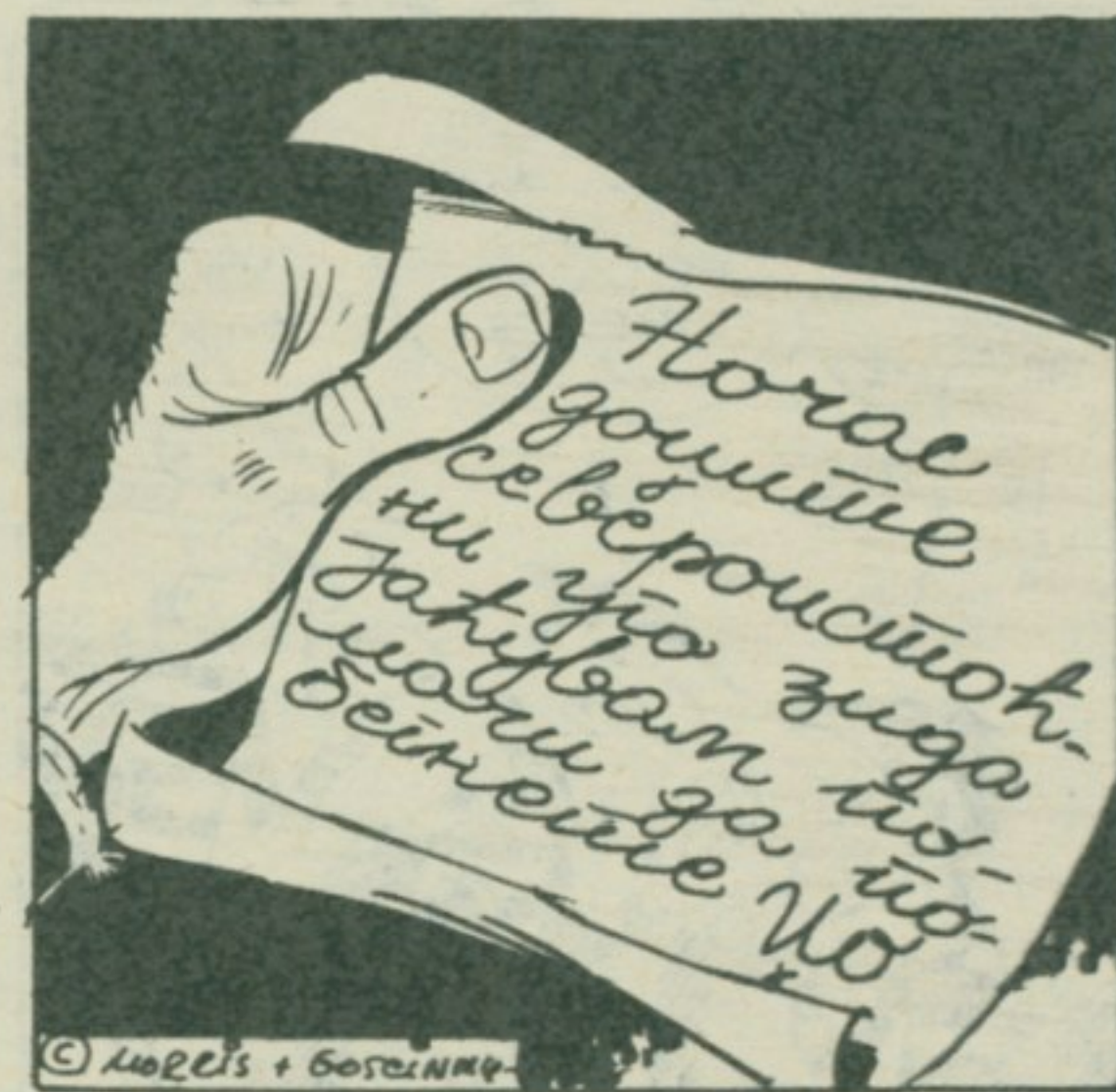
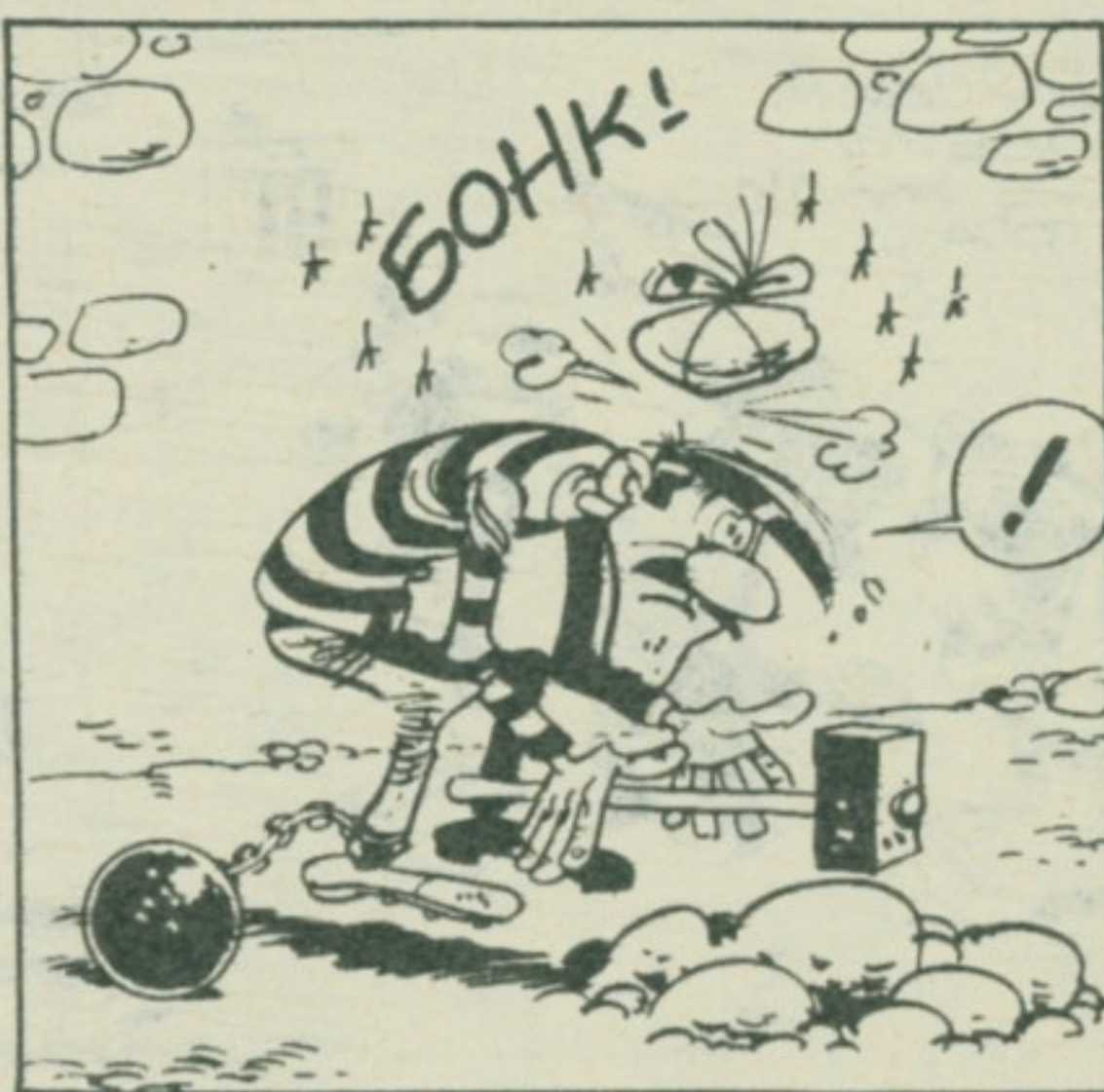
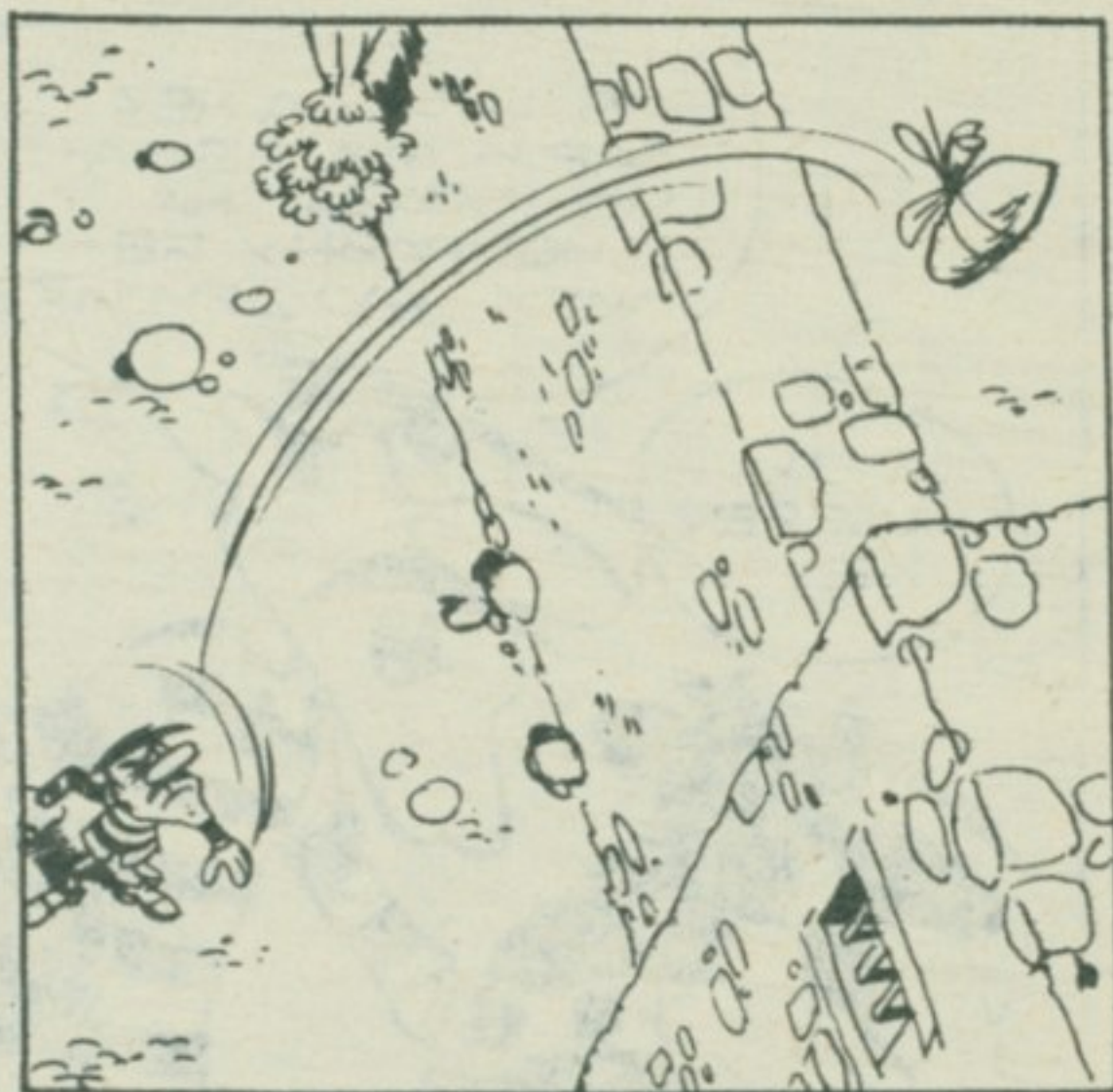

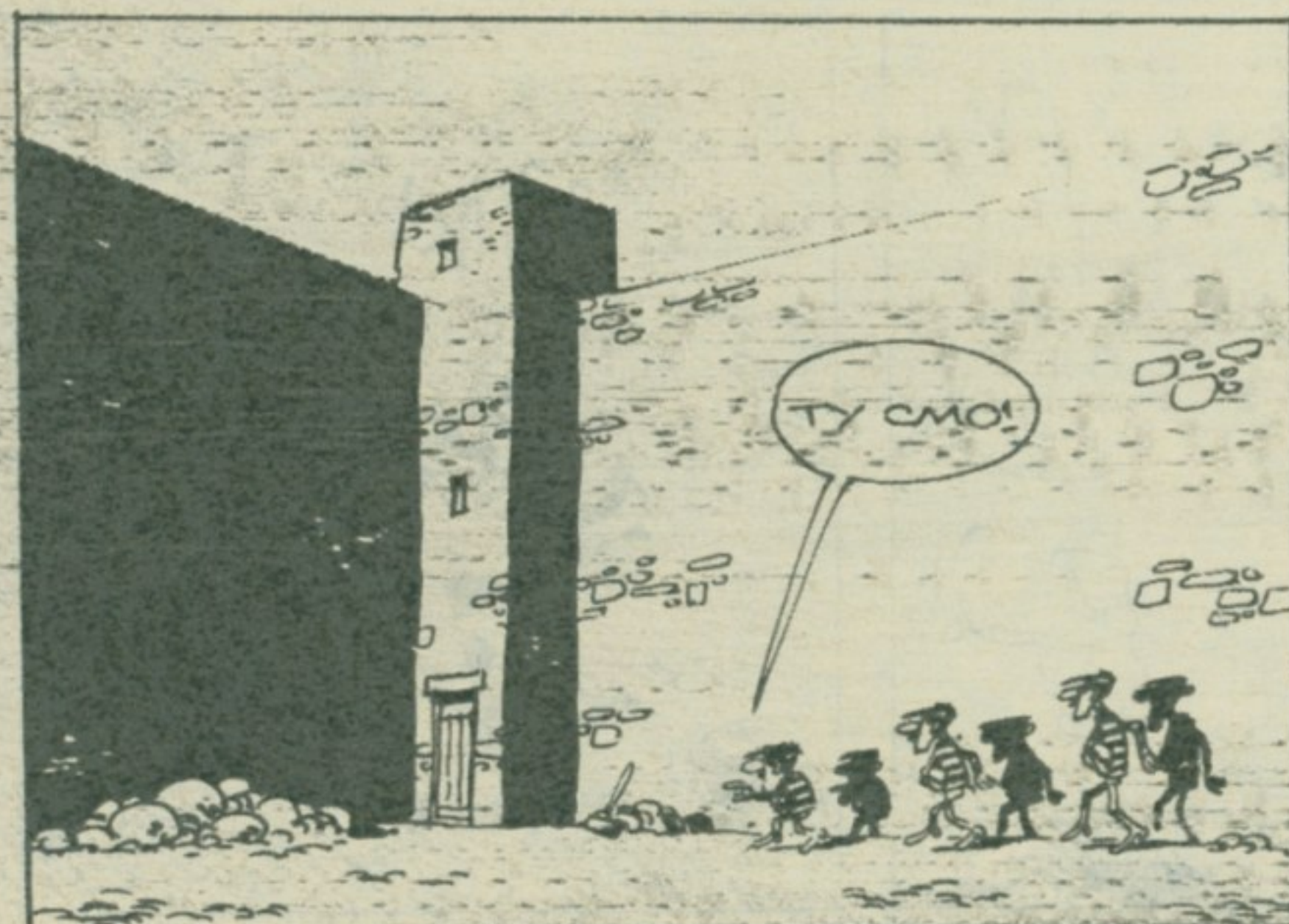

© ANDRÉ +
GOSCINNY

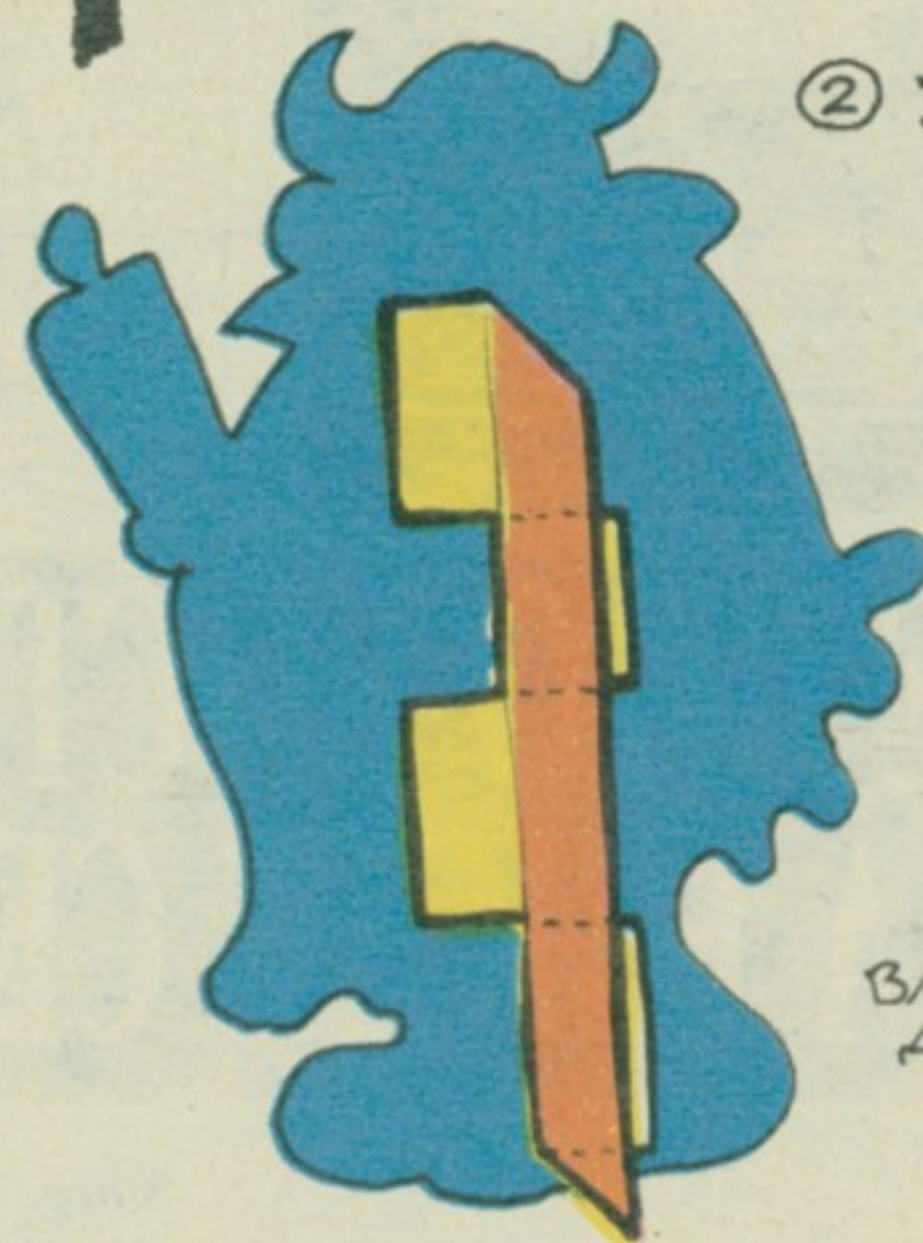

① ХОГАРА ЗАЛЕПИТЕ НА ЧВРСТ КАРТОН И ИСЕЦИТЕ. ЛЕПИТЕ ПО ИЗВИЦАМА ДА ГДЕ ЈЕ ЧЕП НЕМОЈТЕ ЛЕПИТИ.

УРЕДИТЕ СВОЈ ПИСАНИ СТО

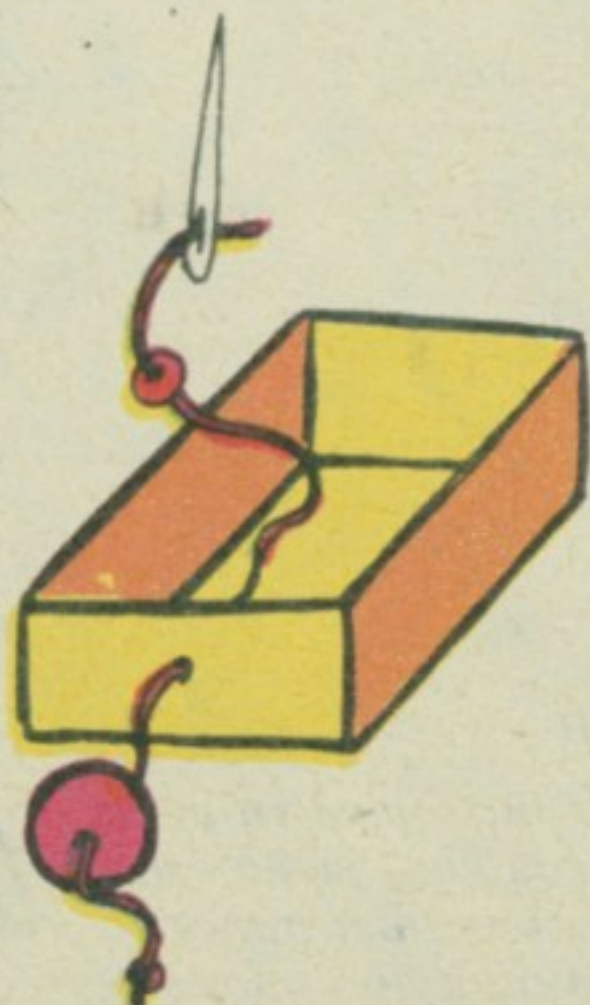
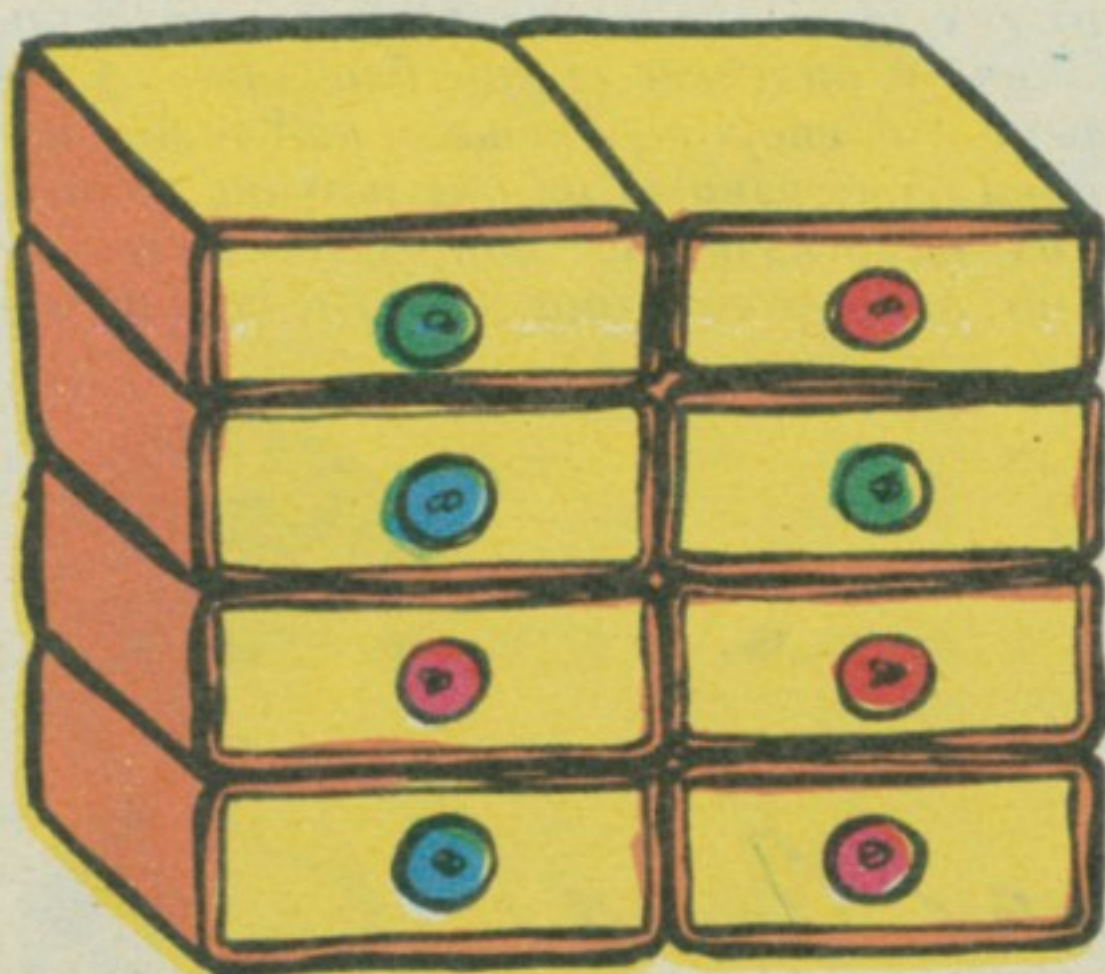
② ЗАТИМ НА ПОЛЕЋИНИ ХОГАРА ЗАЛЕПИТЕ ПАРЧЕ КАРТОНА КАО ШТО СЕ ВИДИ, ТАКО ДА ХОГАР МОЖЕ ДА СТОЈИ. У ПРОСЕЧЕН ЧЕП СТАВИТЕ ПАПИРИТЕ НА КОЈИМА ЋЕ ПИСАТИ ШТА ВАЖНО ИМАТЕ ДА ОБАВИТЕ У ТОКУ ДАНА.

③ УЗМИТЕ НЕКОЛИКО КАРТОНСКИХ ЦИЛИНДАРА ОД РОЛНИ ОД ТОАЛЕТ ПАПИРА. ОБЛЕПИТЕ ИХ ШАРЕНОМ ХАРТИЈОМ И СЛИЧИЦАМА И ПОЛЕПИТЕ ИЛИ ПОВЕЖИТЕ. У ТОМЕ ДРЖИТЕ ОЛОВКЕ.

④ ОД КУТИЈА ЗА ШИВИЦЕ, КОЈЕ ЋЕТЕ МЕЂУ СОБОМ ЗАЛЕПИТИ, НАПРАВИТЕ ФИОЧИЦЕ ЗА ДРЖАЊЕ ГУМИЦА, РЕЗАЧА, СПАЈАЛИЦА И СЛ. НА "ФИОЦИ" ШИВИЦЕ, ПРОШИЈТЕ ПЕРЛИЦУ КАО ДРЖАЧ, ДА БИСТЕ ЈЕ ЛАКШЕ ОТВАРАЛИ.

Свако од нас носи у себи нешто што му не да мира, неку дилему коју не зна како да реши, неку невољу због које каткад па-ти. Понегде о томе и нешто може да се прочита, нешто се може поверити добром другу, пријатељу или блиском рођаку. Са-мо, остаје сумња: да ли смо добили прави одговор.

Хтели бисмо да вам помогнемо да о овоме говорите отворено, без осећања стида и кривице. Пишите нам. На ваша писма одговориће психолог Весна Васић

СВЕ ШТО БИСТЕ ХТЕЛИ ДА ЗНАТЕ О СЕБИ А НИСТЕ СЕ УСУДИЛИ ДА ПИТАТЕ

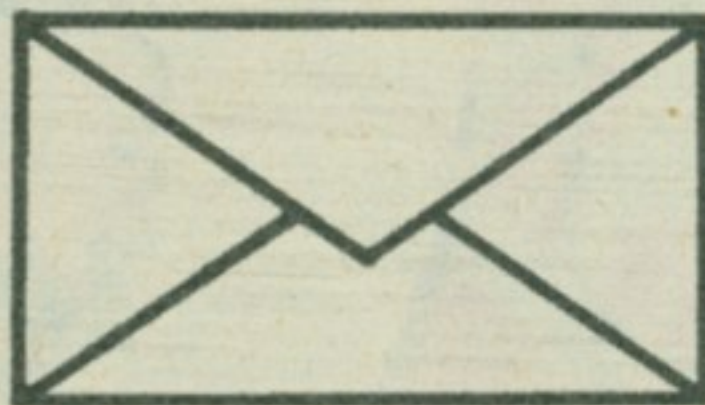
ВОЈСКА И БОЛ У ГРЛУ

Однедавно сам у војсци, а већ сам у страшном шкрип-цу. Код куће живимо уобича-јено, био сам одличан ђак, савестан сам. Можда сам са-мо био мало нежнији и осет-љивији него што је обично. Ово ти пишем да не помис-лиш да војску тешко подно-сим зато што сам неодгово-ран. Једноставно, за мене је ово прави затвор. Понекад мислим да ћу полудети. Кад видим жичану ограду и се-тим се да тог момента не мо-гу да изађем ван ако хоћу (мада и немам потребе да из-лазим), дође ми да урлам! До сада сам већ два пута из-мишљао да ме боли грло, родитељи су ме изводили, сад траже неке везе – али ме-ни је јасно да то није излаз. Не знам шта да радим?

Боба

Ништа друго, Бобо, изузев да се обратиш психологу у својој јединици и испричаш му ово што си испричао и мени. Мада је тешко избећи почетни период прилагођавања на вој-нички живот, са најразличитијим тешкоћама које са собом носи, рекла бих да су твоје по-тешкоће нешто теже него што је уобичајено. Код тебе се појавио извесан страх од затворе-ног простора, са којим се психолози у раду Ches-то срећу; и чини ми се да се, колико се са њим релативно лако може изаћи на крај, уколико се одмах обратиш стручњаку, исто толико, у супротном, може да се развије у нежељеном правцу. Ако у твојој јединици нема психолога, обрати се неком искуснијем старешини, или оном у кога имаш поверења. Он ће те већ упутити где треба. Старешина сноси велику одго-ворност за сваког младог човека и врло добро зна да разликује патњу од симулације. Овако, доћи чеш у ситуацију да ти буде све теже, већ и због тога што старешине, па и твоји другови, твоје понашање и понашање твојих родитеља

могу погрешно да процене – као извлачење, размаженост, избегавање обавеза – а како ви-дим, због врло израженог осећања одговор-ности које си код себе развио, то би за тебе представљало праву тешкоћу. Зато бих волела да учиниш оно што сам ти и предложила. Храбро и – не дај се!

КАД КОНДОР ЛЕТИ

У једној телевизијској емисији видео сам снимак неког примитивног племена. Племенски врач удара у бу-бањ и нешто говори, а оста-ли „јашу“ на дугачким шта-повима са вештачки направ-љеним коњским главама, као и ми кад смо били деца, и после неког времена почи-њу да се понашају као прави коњи: једу коњску храну, по-скакују, њиште. Онда им врач нешто каже и они се враћају из тог стања за које је преводилац рекао да се зо-ве транс. Када су их ис-траживачи испитивали да ли се сећају свог понашања за време трансa они су тврдили да ништа не знају. Занима ме да ли је заиста могуће да се они ничег не сећају и чему све то? Понешто сам читао о примитивним обичајима, али то је за мене било непој-мљиво.

Предраг

Не чуди ме твоје чуђење, али морам ти рећи да је то заиста могуће и да има свој јасан смис-ао. Палеонпсихолошка истраживања, односно психолошка истраживања начина доживљава-

ња и размишљања људи који су живели у прет-ходним временима, или живе и данас готово нетакнути цивилизацијом, показала су да су и савремене културе некад, на почецима свог психичког развоја, пролазиле кроз сличан на-чин мишљења и осећања. Они јесу налик на децју, као што су налик и на оне који се срећу код људи које сматрамо душевно оболелим – али само то: налик су. Укратко ћу ти рећи о чему се ради!

Припадници племена веровали су да потичу од једног заједничког претка, обично неке животиње, и за време својих ритуалних свеча-ности покушавали су да му се приближе и са њим поистовете; обожавању животињу чак су кидали и гутали, сматрајући да на тај начин добијају њену огромну телесну снагу и неог-раничену психичку моћ; тако, враћајући се на почетак свога постојања, на почетак времена онаког каквим су га доживљавали обнавља-ли су своје снаге и омогућавали напредак за-једнице у којој су живели. Најчешће навођен симбол тог првобитног чина који се задржао у хришћанству је једење хлеба које представља Христово тело и пијење вина – његове крви.

Нисам гледала емисију која те је толико за-интересовала али сам недавно, поводом наци-оналног празника Перуа, по ко зна који пут саслушала ону дивну песму о кондору и њего-вом лету. Вероватно ти није познато да она во-ди порекло из песме једног древног племена које је ту живело и веровало да потиче од кон-дора; отуда се и у модерним верзијама при крају може чути „подврискивање“, које у ства-ри означава тренутак када припадници племе-на падају у транс и у таквом стању свести доживљавају себе кондорима.

Примитивно? Кад мало дубље уђеш у живот тих друштава и у суштину магије на ко-јој почивају, видећеш да није баш тако... Сва-ко време има своја веровања, и кад се она на-пусте, кад заборавимо на оне њихове лепоте, онда их често називамо заблудама. Радије се питајмо: како ће се једног дана гледати на да-нашњи систем науке?

Vesna Vasić

СТРОГО ЗАБРАЊЕНО МРШТЕЊЕ

У граду Хелени у америчкој држави Монтани громогласан смех забрањен је законом. У Покатељу у Ајдахо човек може, ако му је баш до тога, и да урла од смеха, али се зато мрштење (да'л на другога?) сматра прекршајем. ■

ПО МОМ МИШЉЕЊУ, ЈА

Британског фелдмаршала Монтгомерија питали су једном приликом ко су, по његовом мишљењу, три највећа војна заповедника у историји.

Монтгомеријев одговор: „Друга двојица су Александар Велики и Наполеон“. ■

КАКО ЈЕ ЧИЗБОРО ДОЖИВЕО ДЕВЕДЕСЕТ ШЕСТУ

Пошто је измислио вазелин, Роберт Чизборо је до краја века свакодневно узимао по једну кашичицу тврдећи да је његова помада кључ за добро здравље. Може бити и да јесте, јер је Чизборо доживео деведесет и шесту. Оно што је сасвим извесно је да се вазелин добија из састојака нафте и катрана. Чизборо је, такође, једина особа за коју се поуздано зна да је лековиту помаду јео уместо да се њоме маже. ■

БЕЗ БРУЈАЊА, МОЛИМО

На западном крају аеродрома Санта Монике у Калифорнији стоји табла с натписом: „МОЛИМО ЛЕТИТЕ ТИХО“. (Не брујите док узлетете?) ■

СИГУРАН НАЧИН ДА СЕ ЗАЧАС ОСТАРИ

Прво питање које је заступник одбране њујоршки адвокат Кларенс Дероу поставио главном сведоку оптужбе, једној средовечној жени, гласило је:

– Колико година имате?

Жена се замислила, очигледно оклевајући да одговори. Дероу је поновио питање три пута, али је неодлучни крунски сведок и даље ћутао. На то се Дероу нагао ка жени нешто тишим гласом, али још увек довољно гласно да га сви у судници чују, рекао:

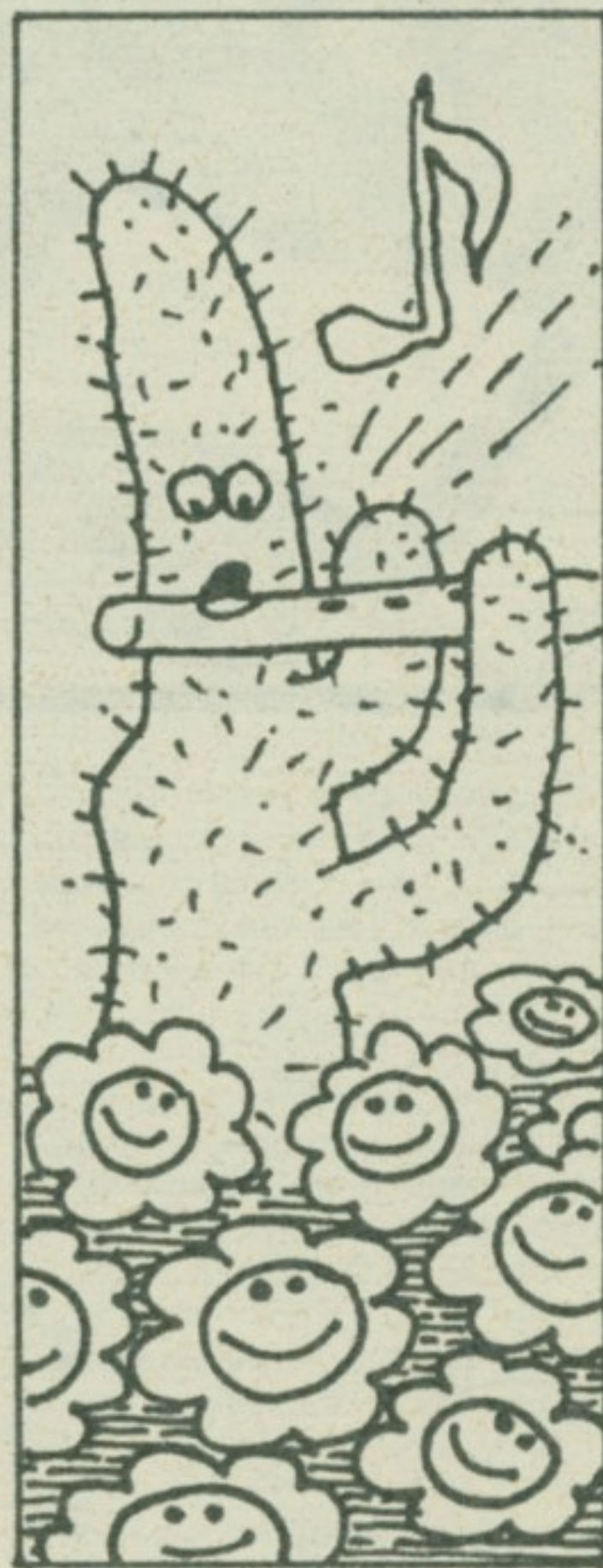
– Госпођо, морам да вас упозорим да што дуже оклевате то више година имате. ■

И КАКТУСЕ САСЛУШАВАЈУ

Педесетогодишњи доктор Кен Хашимото, електроничар, иначе стручњак за детекторе лажи, већ годинама ради за јапанску полицију. Он је хтео да сазна да ли справе за откривање истине, које користи у раду с осуђеницима, могу нешто да „сазнају“ и од биљака. Резултати су и самог Хашимота изненадили.

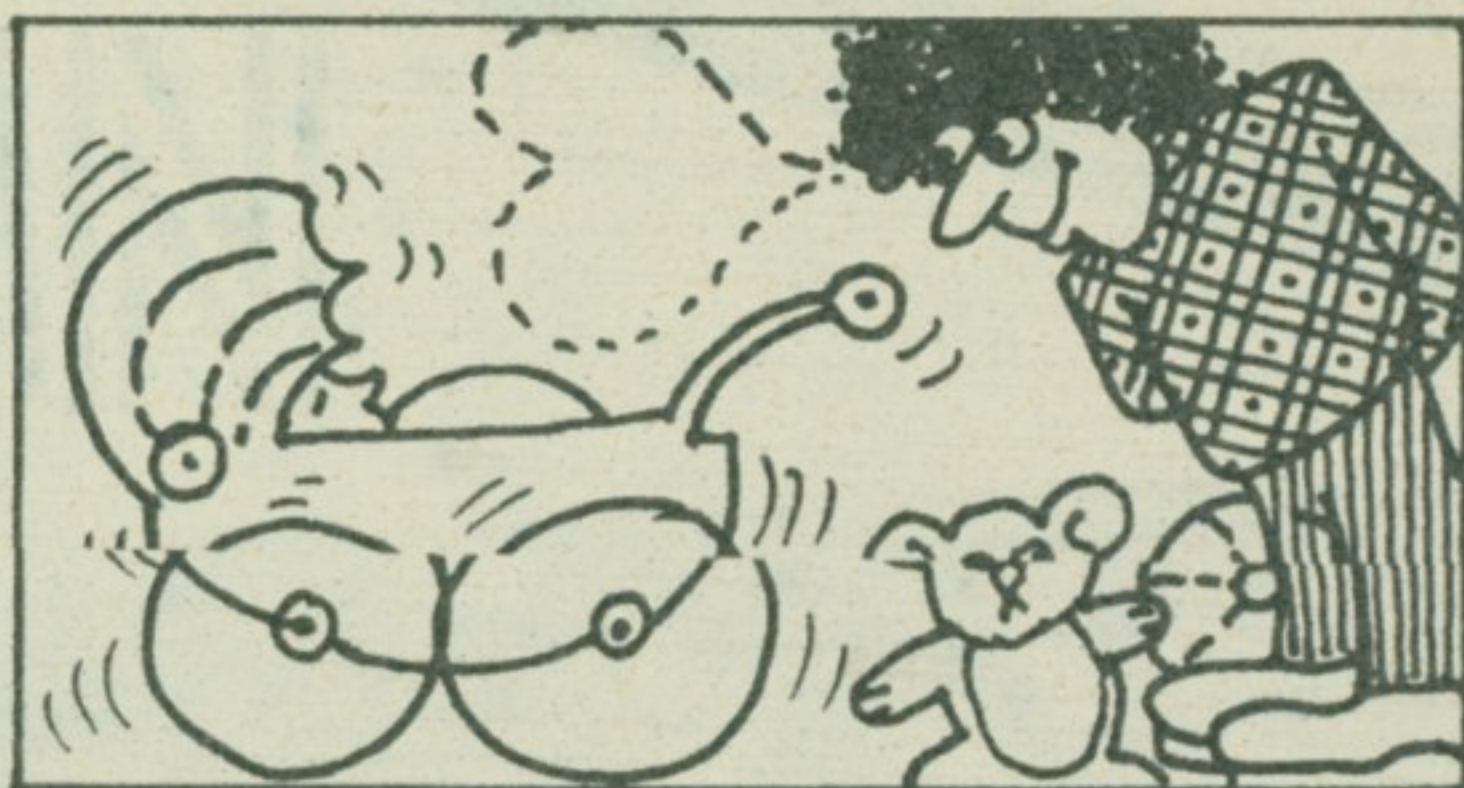
Детектор лажи „прикопчао“ је за кактус. Причао је с биљком и приметио да игла на детектору реагује. Кад је схватио да кактус „одговара“ на његова питања, доктор Кен Хашимото одлучио се на мали експеримент. Поставио је кактусу једноставно питање. Колико су један и један. Игла која „пише“ по папиру поскочила је двапут! Кактус је знао да сабира све до двадесет, даље не. Слична испитивања поновио је и са шафраном и дошао до закључка да и ова биљка „зна“ да сабира.

Са биљкама већ дуго година ради и британски електроничар Цереми Лорд. Пошто тврди да оне производе врло fine звуке који подсећају на музику с флауте решио је

да направи справу која ће ту биљну симфонију да „озвучи“. Конструисао је такозвани „био-активни преводилац“. Уз помоћ електрода прикључених за листове сада и људи могу да чују говор биљака.

Да ли долази време кад ћемо разговарати с биљкама? ■

ЉУБАВНА ЧЕКАЛИЦА

Нема сумње да љубав на први поглед постоји бар у случају Ивана Столедица, грађанина Пенсилваније. Само, да ствар буде што невероватнија, Иван се заљубио у десетомесечну бебу. Тачно пре двадесет две године (Иван је тада имао деветнаест) он је пред неком робном кућом угледао малу Клер у колицима и зарекао се да ће је чекати док не порасте. Ту и тамо

излазио је с девојкама, али срце му је било намењено само једној – његовој Клер. О Ивановој тајној љубави нико није знао. Он је само, из прикрајка, пратио како се девојчица развија. Никад јој није пришао, није је гњадио. Али, кад је напунила двадесет прву, решио се да јој саопшти шта осећа. За дивно чудо, Клер је то примила с одушевљењем. Требало је само сачекати шта ће родитељи да кажу.

У јуну ове године, Клер и Иван су се венчали. ■

СЛОБОДНО ГЛЕДАЈТЕ У НЕБО

Три стотине година је у Великој Британији био на снази закон по коме се предвиђање времена кажњавало спаљивањем на ломачи. Све док британски Парламент није укинуо мрачни законски пропис 1959. године. ■

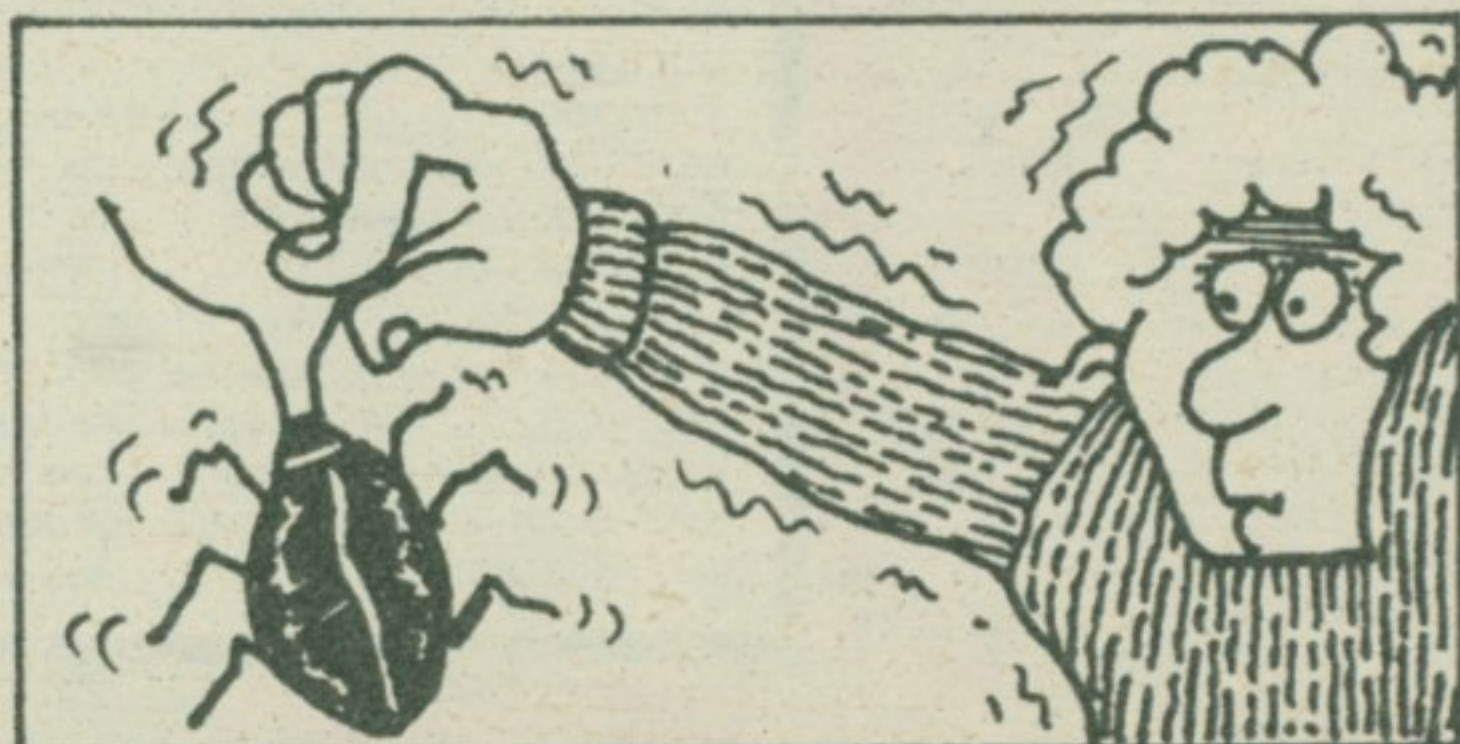
ИЗМЕЂУ БЕЗНАДЕЖНОГ И МОГУЋЕГ

Налепница на бранику једног „фолксвагена“ чија власница има двадесетак сувишних килограма:

„МОЖДА САМ ЈА ДЕБЕЛА, АЛИ СИ ТИ РУЖАН, А ЈА САМ НА ДИЈЕТИ.“ ■

ХОМЕР ЈЕ, ЗА САДА, НАЈВЕЋИ

Водите ли бубашвабе? Претпостављамо да су и вама непријатне као и већини људи. Исти је случај и са Тексанима, само они их, за дивно чудо, јуре и хватају. Зашто? Одговор је врло једноставан. У Даласу је служба за дератизацију и дезинсекцију – расписала награду од 650 долара за оног ко им донесе највећи примерак ове ружне, прне бубе. За сада, највећу бубашвабу је уловио студент Мајкл Џонсон у својој соби. Хомер, тако га је назвао, дугачак је читавих 7 центиметара и 32 милиметра! ■

ИМА ЛИ ДУГА

Уз свако питање нудимо вам три одговора. Пази-те, сваки од њих делује прилично логично, али тачан је само један. Не будите брзоплети: размислите добро пре него што се одлучите за одговор. Ако нисте сигурни, прочитајте објашњења.

ЧОВЕК, КАО ШТО ЗНАМО, УМЕ ДА НАДМУДРИ МАЈКУ ПРИРОДУ. ЕВО 16 ПИТАЊА ПОМОЋУ КОЈИХ ЋЕ ПРИРОДА ПОКУШАТИ ДА – ВАС НАДМУДРИ

1. Све боје дуге

Још нико није нашао легендарни ђуп злата на крају дуге јер дуга заправо нема крај. Оно што ми видимо само је део обима круга. Дуга се обично види...

- а) ујутро
- б) касније поподне
- в) било када осим око подне

2. Грудве испод нуле

Свако од нас се некада у животу грудвао. Можда

1. Све боје дуге

в) Средиште круга који дуга формира налази се испод хоризонта, на правој линији која од Сунца пролази кроз главу посматрача. Када се Сунце спушта, центар круга се пење. Када је сунце најближе хоризонту, ујутро и поподне, дуга је највиша и личи на полукруг. Али када је Сунце високо, у подне, дуга ишчезава испод хоризонта.

2. Грудве испод нуле

в) Када правите грудву, ви користите притисак својих руку, које отапају довољно снега да би између пахуљица створио слој воде. Пошто притисак престане, вода смрзавањем ствара везу међу пахуљицама. Када је температура веома ниска, руке нису у стању да створе довољно висок притисак да би се лед отапао.

3. Круг око Месеца

а) У високим цирусним облацима, који су претходница кише, формирају се кристали леда. Преламање Месечеве светлости у овим кристалима ствара круг.

4. Птице и шишмиши

в) Уши птица и слепих мишева су веома осетљиве на низак атмосферски притисак до кога долази када се приближава олуја. Због тога оне лете ниже да би избегле бол који би осетиле на већој висини, где је притисак још нижи.

5. Одјек у планинама

б) Да би могли да се чују, звучни таласи морају да се одбијају у правцу слушаоца. Ако стојите у подножју брежуљка и плеснете рукама, звучни таласи ће се одбити нагоре од вас (слично као светлост од огледала), јер је одбојни угао увек једнак упадном. У планинским подручјима, две рефлективне површине су нагнуте тако да одбијају таласе нагоре, па звук не може да стигне до вас (осим ако сте на врху једне планине).

6. Месец на небу

в) Површина Месеца је пуна кратера, планина и других неравнина. Када су искоса осветљене сунчевим зрацима, као за време прве и последње четврти, ове узвисине бацају друге сенке, чиме се тамна подручја на површини повећавају. Али када Сунце осветљава највећи део Месечеве површине директно одозго, сенки је мало, и сјај се повећава девет пута.

7. Земља на небу

б) Месечево обртање око властите осе (ротација) подудара се са његовим обиласком око Земље (револуција), због чега ми увек видимо исту страну нашег природног сателита. Посматрачу на Месецу, међутим, Земља би стајала увек на истом месту на небу, гредма би се видало да се окреће.

8. За време кише

а) Кап која пада изложена је двома супротним силама: сили теже и отпору ваздуха. Стална сила теже вуче кап све већом брзином, али при том отпор ваздуха све брже расте док се коначно ове две силе не изједначе. Од те тачке кап пада једноличном стопом, такозваном „термалном брзином“. Ако се кап повећа, сила теже повећа се сразмерно запремини, то јест пропорционално трећем степену (кубу) радијуса капи. Ваздушни отпор се такође повећава, али сразмерно површини пресека капи то јест другом степену (квадрату) радијуса. То све значи да ће већа кап достићи већу коначну брзину до тренутка када се сила теже изједначи са отпором ваздуха и кап настави да пада уједначеном брзином.

9. О мишевима и људима

в) Жива бића губе топлоту првенствено кроз своју површину, па је губитак сразмеран величини површине. Топлота се, међу-

Објашњења

КРАЈ?

сте већ приметили да је грудве најтеже правити када температура износи...

- а) приближно 0°C
- б) између минус 12°C и 0°C
- в) испод 12°C

3. Круг око Месеца

Ако је ведро вече, магличасти круг око Месеца најављује...

- а) кишу
- б) ведро време
- в) ништа, јер круг око Месеца нема никакву везу са временом

4. Птице и шишмиши

Пред олују птице и слепи мишеви лете ниско над тлом, због тога што...

- а) њихова крила отежају када се овлаже на ваздуху
- б) траже склониште
- в) избегавају низак атмосферски притисак на већој висини, који смета њиховим ушима

5. Одјек у планинама

Пошто се звучни таласи одбијају од удаљеног објекта, може да се очекује да их највише има тамо где су удаљени објекти чести – на пример, у планинама. Па ипак, у планинама има мање одјека зато што...

- а) звучни таласи не стижу далеко у планинском ваздуху

- б) звук се ређе одбија ка слушаоцу, јер површине планина „гледају“ увис
- в) лишће планинских шума упија звучне таласе

6. Месец на небу

Можда сте уочили да су осветљена подручја пуног Месеца двапут већа него у првој и последњој четврти. Али колико је пун Месец светлији него када је у првој (последњој) четврди?

- а) два пута
- б) пет пута
- в) девет пута

7. Земља на небу

Са Земље видимо излазак и залазак Месеца. Да ли ћемо када једном будемо живели на Месецу моћи да гледамо излазак и залазак Земље?

- а) хоћемо
- б) нећемо
- в) хоћемо, али само у летњем (дугодневница) и зимском солстицију (краткодневница)

8. За време кише

Свако од нас гледао је како пада киша и могао да прати брзину капи. Можда сте приметили да...

- а) крупне капи падају брже
- б) ситне капи падају брже
- в) крупне и ситне капи падају истом брзином

9. О мишевима и људима

Људска бића дневно троше храну која је равна педесетом делу њихове властите тежине. Миш, међутим, дневно поједе хране за половину властите тежине, сразмерно 25 пута више него човек. Па ипак, због чега још никада нисте видели гојазног миша?

- а) Зато што миш има бржи пулс и метаболизам, па брже сагорева храну
- б) Миш је активнији од човека и више хране претвара у енергију
- в) У сразмери са телесном тежином, миш губи више топлоте него човек, па му је потребно више енергије да одржи телесну температуру

10. Жабе пред олују

Јесте ли некада приметили да жабе више крекећу пред олују. Оне то чине зато што...

- а) упозоравају друге жабе на приближавање олује
- б) пад атмосферског притиска повећава њихове гласне коморе, чиме се појачава рефлекс крекетања

11. Свиње у блату

Свима је познато да свиње воле да се ваљају у блату. Зашто то чине?

- а) То је део њиховог ритуала парења
- б) То је добар начин да се расхладе
- в) Бактерије у блату уништавају паразите који изазивају болести код свиња

12. Лед на половима

И на Антарктику и на Арктику има много леда. Количина леда на Антарктику...

- а) приближно је иста као на Арктику
- б) три пута је већа него на Арктику
- в) осам пута је већа него на Арктику

13. Људи на води

Деца оба пола лако се одржавају на води плутајући на леђима. Одраслима је то обично теже. Који пол је тој вештини има предност?

- а) Мушкарци, зато што су им плућа већа.
- б) Жене, због тога што имају сразмерно више масног ткива
- в) Оба пола плутају једнако лако (или тешко)

14. Буза и човек

Неке буве скачу више од 30 центиметара – преко 100 пута више од своје властите дужине. Када би човек имао такву моћ...

прескакао би педесетоспратнице. Али зашто ми то нисмо у стању?

- а) За разлику од људских, ноге буве личе на катапулт.
- б) Пошто је крупно, људско тело је изложено великом отпору ваздуха.
- в) Са порастом величине, тежина живог бића расте много брже него његова снага

15. Уши једног слона

Огромне уши афричког слона не служе овој животињи као украс него имају један важан задатак. Чему оне служе?

- а) Уши представљају додатну површину за исијавање сувишне телесне топлоте.
- б) Оне појачавају звук, чиме се надокнађује слаб вид слона.
- в) Корисне су за терање инсеката

16. Птице лете на југ

Када крену на југ, птице обично лете у формацији налик на слово „V“. Због чега је тако?

- а) Таква формација штити јато од грабљивица
- б) Струјање ваздуха нагоре које стварају крила суседних птица смањује отпор ваздуха и олакшава лет.
- в) Сви припадници јата лакше могу да виде челну птицу

Е. Јакуповић

тим, ствара у ћелијама и њена укупна количина пропорционална је запремини живог бића. Пошто се запремина (срезмерна трећем степену просечне дужине бића) повећава брже него површина (сразмерна другом степену просечне дужине) са повећањем живог бића, мале животиње као миш имају већи однос површина према запремини него људи и отуда губе сразмерно знатно више топлоте. Да би одржао телесну температуру миш мора да једе знатно више него човек.

10. Жабе пред олују

б) Да би се осећале угодно, жабе морају да имају мокру кожу, због чега и живе у близини бара и тако често роне. Али жабе не могу да крекећу под водом. Пошто је ваздух пред олују влажнији, кожа жабе остаје мокра чак и када је она изван воде.

11. Свиње у блату

б) Пошто немају знојне жлезде, свиње не могу да се расхлађују знојењем, односно испаравањем. Зато им толико прија купање у хладњикавом блату.

12. Лед на половима

в) Антарктик је копнена маса, а копно је слаб чувар топлоте (због тога су зиме суровије дубље на копну него ближе обалама). Арктички лед, међутим лежи на океану а вода много боље чува топлоту. Због тога се на Антарктику ствара много више (осам пута) леда него на Арктику.

13. Људи на води

б) Масно ткиво код жене износи приближно 25 одсто телесне тежине, а код мушкарца свега 15 одсто. Пошто су масти лакше од воде, просечна густина женског тела мања је него мушког. Због тога жене лакше плутају на води. Такође, с обзиром да је обим мушког тела већи у раменима него другде, центар равно-

теже налази се у горњем делу, далеко од властитог центра гравитације (тежишта). Центар равнотеже код жене налази се у карличном делу, ближе њеном властитом тежишту, што јој даје додатну стабилност док плута на води.

14. Бува и човек

в) Тежина животиње мења се пропорционално трећем степену њене запремине, а снага сразмерно другом степену површине пресека мишића и костију. Човекова снага у односу на његову величину и тежину „везује“ га за земљу, док је код буве тај однос много повољнији. Али човек и није тако „лош“ као што може да изгледа. Јер кад би се бува повећала хиљаду пута, њена тежина била би хиљаду пута већа, а снага само милион пута. Јадно створење би се у том случају скрхало под сопственом тежином.

15. Уши једног слона

а) Као највећи копнени сисар на Земљи, слон има мању површину у односу на властиту тежину него ситније животиње. Пошто живи у топлој клими, уши му пружају добродошлу додатну површину преко које може да знојењем (испаравањем) губи прекомерну телесну топлоту.

16. Птице лете на југ

б) Птица, као што је познато, лети одгурујући се о ваздух испод крила. Пошто се тај ваздух креће на доле, околни ваздух се потискује нагоре, чиме се суседним птицама помаже да се лакше одржавају у лету. Прорачуни показују да јато од 25 птица (у облику слова „V“) може да лети за 70 процената даље него једна птица сама.

Ко извуче овај мач из камена и наковња, тај је правоверни и рођени краљ целе Енглеске.

Било је суђено да после разметљивих, снажних и окорелих витезова и ратника то учини нејака рука петнаестогодишњег дечака. Мач је готово сам исклизнуо из камена и збуњеном голобрадом момчићу није преостало ништа друго него да прихвати круну. Звао се Артур и откад постоји та легенда ниједно име на острву (с изузетком можда Робина Худа) није било толико поштовано као његово.

Прича се још једна легенда о томе како је Артур постао краљ. Велики мач, звани Екскалибур, симбол власти, пружила је Артуру рука што је штрчала из језера. Предала му га је језерска вила која је пребивала у замку на дну.

Ступање на престо су пратили астролошки знаци, пророчанства, добре и зле виле, чаробњаци. И даља историја Артура и његових витезова, легендарни подвизи, трагање за Светим Гралом, борбе против нападача на Енглеску, двобоји и турнири, пријатељство и невера, као и жалостан крај ове саге не престају су под утицајем магије и тајанствених сила.

Краљ је рођен

На стеновитој обали Корнвола, крајњем југозападу британског острва, налазе се на једном рт у руине замка званог Тинтацел. Нико тачно не зна колико дуго одолевају кишима, ветровима и таласима.

Локална легенда каже да остаци некад моћног замка ишчезавају два пута годишње. Ко поверује у то, а нема разлога да мисли друкчије кад се већ налази на овом романтичном месту, може у ноћима и зорама пуним ветра, зачињеним крицима галебова и правим сланим водоскоцима што лижу уз темеље негдашње тврђаве, да чује тежак звекет мачева и окола, врисак ратних труба и тутњаву стотине копита. У одајама овог замка, каже легенда, родио се краљ Артур.

То је што се тиче легенде, којој савремено одређивање времена догађаја и личности не би дало за право. Замак је подигнут у тринаестом веку, а рођење Артурово ваљало би потражити много дубље у прошлости – између петог и осмог века, кад се на овим стенама налазио келтски манастир.

Артуров живот и дела описани су у многим предањима западноевропских земаља, али први целовит приказ појавио се у дванаестом веку у Енглеској. Била је то „Историја краљева Британије“ коју је написао извесни Џефри од Монмута за кога не може да се утврди да ли је био из Велса или из Бретање.

Обилно користећи своју машту уз бројне легенде, писац је испричао историју Британије од најранијих краљева. По њему, сви британски владари, укључујући и самог Артура, потичу од тројанског јунака Енеја.

ПОТРАГА ЗА НАЈОПЕВАНИЈИМ ДВОРЦЕМ

КУЛЕ

ЧУДЕСНОГ

КАМЕЛОТА

ВЕКОВИМА СЕ ПРИЧАЈУ ЛЕГЕНДЕ О КРАЉУ АРТУРУ, АЛИ СУ ТЕК ПРЕ НЕКУ ГОДИНУ ОТКРИВЕНИ ОСТАЦИ ДВОРАНЕ У КОЈОЈ ЈЕ ОН ЗА ОКРУГЛИМ СТОЛОМ МОГАО ДА СЕДИ СА СВОЈИМ ВИТЕЗОВИМА

Ова историја је уредно записала имена Артурових витезова који су му се заклели на верност на челу са Ланселотом и Гавејном, супруге Гиневре која га је изневерила, описала је чуда чаробњака Мерлина, који после Артурове смрти ишчезава из митске историје и дирљиву причу о Тристану и Изолди. О времену кад је Артур живео говоре и „Велшки анали“.

Место за најбољег

По њима, 518. године наше ере одиграла се битка код брда Бадон, где је Артур после три дана и три ноћи на челу уједињених Брита поразио Саксонце, уљезе на острву. Догађај, без сумње, има историјску

подлогу, јер га још у шестом веку, само неку деценију пошто је потресао острво, помиње и један монах по имену Гилда. Међутим, он ништа не каже где би то брдо могло да се налази.

Артур је херој који је однео победу у овом боју и који се у хроникама на латинском језику помиње по имену Арторијус. Анали кажу да је учествовао у дванаест великих битака. Арторијус је име римске породице коју помињу писци Јувенал и Тацит. Римски војник Луцијус Арторијус Кастус служио је у другом веку наше ере у више легија да би војничку каријеру завршио у Британији. Одатле је повео једну експедицију против побуњених Гала на континенту. Могуће је да је и то ушло у каснију легенду о славним делима Артуровим.

Посебно место у тим

хроникама заузима бајни дворца Камелот, у коме је Артур столовао. Бројни витезови су понудили свој мач младом краљу. Вечито ривалство међу њима претило је да унесе неслогу, па је Артур наложио столарима да направе велики Округли сто на коме су сва места имала исту важност.

Друга легенда каже да је Округли сто спомен на последњу Христову вечеру. Својим ученицима је дао да пију вина из путира у коме је касније Јосиф из Ариматеје ухватио мало Христове крви кад је распет на крсту. Тај пехар, тзв. Свети Грал, после се нашао на столу који је Јосиф поставио да би одржао сећање на Тајну вечеру. Једно место је остало празно: било је намењено издајци Јуди Искариотском.

По узору на ово је намештен и Артуров Округли

сто. На празно место је могао да седне само онај јунак који би успео да врати Свети Грал, што је законан негде у Британији. Тиме би престао и значај Округлог стола: једнакост би ишчезла пред највећим подвигом једног хероја.

Кад се пробуде витезови

Артур је човек шестог века, али каснија предања су га сместила у амбијент који никако не одговара том времену. Он се бори у оклопу неких шест година пре него што су такви оклопи измишљени. Покретни визир преко лица, о чему читамо у књигама и што виђамо у филмовима, никако није био познат ратнику његовог доба. У бој се ишло лако наоружан, а метал је штитио само неке делове тела. Артурово појављивање у средњовековном оклопу је исто као кад би цар Душан разлоге неког свог ратничког похода објаснио нацији преко телевизије, а онда сео у цип и одвезао се до аеродрома.

Ни утврђења у којима се тада живело не би одговарала нашој представи о Камелоту, феудалном замку са покретним мостом, истуреним кулама и изрецима биемима. Данас се само нагађа где и какав би Артуров дворца, ако је заиста постојао, могао да буде. Средњовековни патриоти су се заносили да је био у градићу Винчестеру крај јужне енглеске луке Саутемптон. Пошто је, према легенди, Артуру служило 150 равноправних витезова, пречник стола би морао да буде већи од 35 метара. Такав комад намештаја би, заиста, врло тешко могао да се смести у неку дворану старинских замкова. Зато кад је у 12. веку ту постављен округли храстов сто, не већи од шест метара у пречнику, уписано је Артурово и име његових најпознатијих другова.

Винчестер ипак није једино место за које се мислило да је негдашњи Камелот. Становници Корнвола и Велса ће то исто рећи за неке своје рушевине или брда која прекривају остатке старих насеља, нарочито за она у близини реке Камел.

Тврди се и да је израз Камелот произишао из имена Камулодунум, престонице краља Кунобелина из првог века наше ере што се налази у јужном делу острва. Камулодунум значи „тврђава Камулоса“, што је било име келтског бога рата. Одавде су се локални владар, а затим и његови синови одупирали

инвазији Римљана, што је могло да уђе у легенду у којој су се народи и догађаји измешали. Римљани су постали Саксонци а римски војсковођа национални херој Артур.

Археолози су другачијег мишљења, нарочито после ископавања шездесетих година у Јужном Кадберију у грофовији Сомерсет. На брдашцу високом 150 метара леже остаци насеља још из неолитског доба старог пет хиљада година. Утврђење су касније на том месту изградили Келти, ојачали су га Римљани кад су окупирали Британију, а онда је вероватно дошао и краљ Артур. На то наводи откриће велике дворане из 6. века наше ере — остаци Артуровог Камелота.

После многих искушења Артурови витезови се сукобљавају са војском његовог ванбрачног злог сина Мордред. „Велшки анали“ бележе да се то одиграло 537. године код Камлена, места које на данашњој мапи није одређено. Претпоставља се да се то десило у Конрволу, у близини одбрамбеног зида римског цара Хадријана.

Артур убија Мордред, али је и сам том приликом смртно рањен. Мач Екскалибур је враћен у језеро да сачека неко боље време. Тешко рањеног краља су девојке ставиле у барку и одвезле на острво Авалон, где су му исцелиле ране. Једног дана кад буде потребан, вратиће се и помоћи свом народу. Друге легенде кажу да он са својим витезовима спава у једној пећини окружен силним благом. Кад звоно зазвони, а то ће бити у најтежим тренуцима за земљу, Артур ће устати и упитати: „Да ли је време?“.

Средњовековни калуђери из опатије у Гластонберију тврдили су да су у свом округу нашли закопане скелете Артура и његове краљице Гиневре. Мушки скелет је био изразито висок и снажан, а да је био краљевског рода сведоче и бројни богати предмети што су се налазили у гробу. Веровање у то је стварало приличне политичке неприлике двору у Лондону, па је краљ Хенри II наредио да се кости ископају. Њихова даља судбина није позната.

Ипак то није уништило старо келтско предање, које је прихватила цела Британија, да ће се Артур једног дана вратити на овај свет. Он није мртав, на његовом гробу, који је добро скривен, јасно пише: „Овде почива Артур, краљ негдашњи и краљ будући“.

О. Јаневски

ИНТЕРВЈУ

ФАЛКО

МОЖДА САМ МАЛО УВРНУТ

ХИТ

Једна од најчуднијих ствари које си изјавио је да си срео Волфганга Амадеуса Моцарта. Да ли си то стварно рекао и када се то догодило?

– Знам да су новинарима потребне сензације и зато волим да им причам чудне приче. То сам заиста рекао и мислим да је то једна од мојих најбољих измишљотина. Пала ми је на памет само зато што није било човека који је правио интервју са мном, а да ми није поставио оно изузетно глупо питање: „Како вам је пало на памет да напишете песму о Амадеусу?“ Иначе, одаћу вам тајну, тог човека нисам никада срео.

Да ли је тачно да си у Њујорку купио огромне медведе играчке којима си онда купио авионске карте и током лета за Беч их појио шампањцем и хранио кексом?

– Ето, то је управо оно што сам малочас говорио, о причама које новинари траже од нас. Све што сам икада изјавио у вези са играчкама је било да сам био у најпознатијој светској продавници играчака „Ф.А.О. Шварц“ (F.A.O. Schwartz) у Њујорку, и да сам тамо видео мале аутомобиле фирми „Ламборгини“ и „Масерати“ за седмогодишњу децу са правим моторима и свим осталим што имају права кола. И рекао сам да ме запањило то што те играчке коштају петнаест до двадесет хиљада долара (шестсто до осамсто милиона старих динара).

А медведи?

– Молим вас, напишите да никада нисам куповао ни медведе, ни авионске карте за медведе, ни шампањца, ни кекс, ништа. Никада у животу нисам имао никакве везе са медведима. Ни правим, ни вештачким.

Добро, али не можеш да порекнеш да правиш песме на чудној комбинацији енглеског и немачког. – За то постоје врло конкретни докази. Зашто то радиш?

– Мислим да је тајна мог успеха управо у томе. Много људи ми одавно говори да треба да почнем да правим песме искључиво на енглеском, да би ме разумели свуда у

свету, али ја сам се тврдоглаво држао своје линије и, као што видите, на крају се и те како исплатило.

Али зато нико ко не зна немачки не може да разуме о чему говори песма „Беч зове“. Да ли би био тако љубазан да нам помогнеш?

– Како да не. То је прича о нечему што се може догодити и догађа се свуда у свету.

Аустријанац Фалко (Falco) је једна од најзанимљивијих појава на музичкој сцени последњих година. Светске успехе постиже песмама које пева на енглеском и немачком, а прави их у маниру црначке музике за игру – репа. „Rock Me Amadeus“, „Беч зове“ („Vienna Calling“), „Џини“ („Jenny“) харају и харале су светским топ листама свуда где су објављене. Албум „Фалко 3“ („Falco 3“) објављен је и у нашој земљи, а човек који је смислио све те песме прича за вас.

Лето је, у граду нема никога јер су сви отишли негде на море или у планине и град је потпуно пуст, а врућина неиздржива. Дечак по имену Фалко мора да остане у граду и све што може да ради је да онако сам иде по кафенма и пије сокове. Онда му то у једном моменту досади, узима телефон и зове бечке девојке да се врате.

И оне се враћају?

– Наравно, све што кажем је истина.

Како изгледа твоја верзија истине о Фалку пре него што је постао рок звезда?

– Ја сам једино дете у породици, отац ми је инжењер. Припадали смо средњој класи, нисмо били ни богати ни сиромашни. Једино што ме је заиста занимало у животу је да се бавим музиком, да пишем добре песме и да будем звезда. Са осамнаест година сам завршио школовање и почео да тражим своје место у музици. Ништа необично, све нормалне ствари. Свирао сам по малим клубовима, писао песме, радио разне ствари уз пут, штедео по мало новца тамо и овамо. Имао сам много успона и падова, и не мислим да у томе има било шта лоше.

Које највеће „планине“ је Фалко освојио?

– Први мој, заиста велики успех је био са песмом „Комесар“ („Der Kommissar“), која је била велики хит у Европи и САД, али не и у Великој Британији. После тога сам снимио два албума који су врло добро проишли у Европи, али остали свет није био одушевљен. Онда је, после тог силаaska дошао успон. „Љубај ме Амадеус“ је песма која је била хит свуда у свету, укључујући и Велику Британију и то је заиста велики успех. Јер, САД јесу највеће, можда и најпробиљивије тржиште, што се европске музике тиче, али Велика Британија је земља поп музике, земља у којој се може постићи. Сада је у Великој Британији објављен сингл са песмом „Џини“, о једној несталој девојци коју траже сви, чак и полиција. Ова плоча је у Немачкој продата у милион и по примерака, али ми то не даје право да тврдим како ће бити велики хит у Британији, мада бих то волео. Оно што је сигурно је да у октобру и новембру идем на светску турнеју. Од успеха овог сингла зависи да ли ћу се појавити на Острву или не. Али мислим да ће ти концерти бити прилично занимљиви. Имам одличне музичаре у пратећој групи, њих девет, и мало позориште од шест балерина које на бини креирају слике Салвадора Далија и сличне ствари...

Слике Салвадора Далија и сличне ствари?! Да ниси ти ипак мало луд?

– Не. Нисам ни мање ни више него сви остали људи који раде 365 дана годишње. Мало уврнут можда јесам, али то је сасвим нормално.

ОВО
НИСТЕ
ЗНАЛИ

ПРОДАЈА

„МАЛИХ“

ВЕЛИКИХ

ПЛОЧА

Знаете да су компакт диск плоче направљене од метала, да су мањег формата од обичних сингл плоча, али да на њих може бити снимљено и двоструко више музике него на обичну Л.П. плочу. Знате и да се ове плоче у последње време одлично продају јер је звук са њих изузетан, а оне су практично неуништивне.

Али зато не знате колико оне учествују у укупној продаји плоче на топ листи. Ево једног примера: „Генезис“ („Genesis“) су недавно објавили нови албум „Невидљиви додир“ („Invisible Touch“) и прве недеље заузели водећу позицију на листи најпродаванијих Л.П. плоча у Великој Британији, захваљујући укупној продаји плоча, касета и компакт дискова. А да цифра продатих компакт дискова у укупној суми није мала, најбоље говори податак да би „Невидљиви додир“ био десети на листи најбоље продаваних да су продаване само компакт диск плоче. И те како видљиво, зар не? А ускоро, можда већ за две до три године, може се лако десити да тиражи компакт диск плоча постану чак и већи од тиража „винилних“ плоча.

Остају ли касете, које се продају боље од плоча, и даље неприкосновене? Ко зна, из Јапана стижу вести да тамошњи стручњаци врло ужурбано раде на усавршавању и пуштању у промет „компакт касета“ и одговарајућих касетофона.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

Како очекујете од мене да носим одела, кад у њима изгледам као мачка у џаку. Не, то је сувише леп опис. Изгледам као џак кромпира.

Али Кембел (Ali Campbell), „UB 40“

БОРИМО СЕ ЗА СЕБЕ

FIGHT FOR OURSELVES

(Everybody we've gotta fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves)

So many people so many problems
There in the pretty city lights

Where we've thrown it all away
Well if life is here before my eyes

Then I find it hard to see
How the methods that we're told to use

Are gonna make us free
Until then I say

Everybody we've gotta fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves

All through the mystery all through the heartache
She's got the only single thing

That I'd never throw away
Oh when lightning strikes for the second time
You'd come and pull me through

It's a battle that we all must make
So show me what to do
You said

Everybody we've gotta fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves

There's a feeling growing that is in this land
There's a soul that's burning and it's in your hand

Everybody we've gotta fight for ourselves
Fight for ourselves
Fight for ourselves

We've gotta fight for ourselves
Everybody fight for ourselves
Everybody fight for ourselves

(Everybody's gotta fight for themselves)
Everybody fight for ourselves
Everybody fight for ourselves

Everybody fight for ourselves
Everybody fight for ourselves
Everybody fight for ourselves

Everybody fight for ourselves
Everybody we've gotta fight for ourselves

(Сви треба да се боримо за себе
Сви треба да се боримо за себе
Сви треба да се боримо за себе
Сви треба да се боримо за себе
Сви треба да се боримо за себе)

Колико људи толико проблема
Међу лепим светлим града

Где смо све одбацили
Па ако заиста не видим живот

Онда не могу да схватим
Како ће нас начини које нам препоручују ослободити

До тада кажем
Сви се морамо борити за себе
Сви се морамо борити за себе

Кроз мистерију и срчани удар
Она има само једно
Што никада нећу одбаци

О када севне по други пут
Доћи ћеш и повући ме

Сви морамо у ту битку
Па покажи ми шта да радим

Рекла си

Сви се морамо борити за себе

Сви се морамо борити за себе

То осећање нараста у овој земљи

Душа која гори у твојој је руци

Сви се морамо борити за себе

Борити за себе

Боримо се за себе
Морамо се борити за себе

Боримо се за себе
(Сви треба да се боримо за себе)

Боримо се за себе

Боримо се за себе

Боримо се за себе

Сви треба да се боримо за себе

Текст: Гери Кемп (Gary Kemp); извор: „Spandau Ballet“

ЗМИЈСКА ЛО

Шиничи Хоши

Морамо да истражимо услове на тој планети. Волели бисмо да знамо да ли би на њој могла да живе људска бића, као и овде на Земљи.

Али не долази у обзир да тамо пошаљемо свемирски брод са истраживачким тимом. Изградња и лансирање таквог брода коштали би страховито много. Зар се то не би могло извести на неки други, јефтинији начин?

Тако је говорио један од научника који су разговарали о тој ствари у Лабораторији за свемирска истраживања. Сви су изгледали збуњени: никоме није падала на ум било каква ваљана идеја. Управо тада је стигао др Ф и изнео своје мишљење.

– Постоји један начин. Претпостављао сам да би овако нешто могло да искрене, па сам у том смислу извршио извесна истраживања.

Остали научници се нагнуше напред.

– У чему је ваша идеја?

Др Ф је држао у руци једну ракету, не много велику али дугачку и узану.

– Послаћемо ово на ту планету – рекао је. – Унутра је једна змија са главом окренутом према предњем делу. Змије су подесније за употребу од мајмуна или ласа, зато што су узане и дугачке.

– Та идеја са коришћењем змије је необична, али би можда могла да успе – примети неко од присутних. – Али, како ћете је хранити док буде на путу?

– Неће бити потребе за тим. Кад ракета напусти Земљину атмосферу, температура ће нагло пасти и змија ће почети да пада у зимски сан. Тако ћемо и моћи да је спустимо на ту планету, још живу, али не хранећи је. Сем тога, захваљујући околности да неће морати много да дише док буде у стању хибернације, нећемо бити принуђени да је снабдемо већим количинама кисеоника.

– А када стигне на своје одређиште, она се буди спонтано из стања хибернације, зар не? Шта се затим дешава?

– Показати вам – рече др Ф, спуштајући на под ракету. Носни део ракете се отворио и присутни зачуше звук флауте који је допирао из уграђеног магнетофона. Привучена звуком, из ракете је испузала змија.

– На ову идеју дошао сам посматрајући индијске хипнотизере змија –

објашњавао је др Ф поносно. – Истренирао сам змију тако да изађе напоље чим зачује флауту.

Добар план

Змија је пузала околу по просторији, али када је звук флауте престао вратила се до ракете и почела да се увлачи у њу, главом напред.

– У змијиној је природи да се увлачи у рупе – настављао је професор Ф да објашњава. – А овде у стражњем делу ракете налази се нешто хране. Механизам је сасвим једноставан: када се змија врати да узме храну, носни део ће се поново затворити, и ракета ће узлетети и вратити се на Земљу, аутоматски.

– Схватам. Ако се змија врати жива, то ће значити да људска бића могу без страха да оду на ту планету, будући да је она безбедна чак и за змије.

– Тако је. Змија ће за наш рачун проверити планету.

Сви су климали главама, веома усхићени. Ипак, неко је поставио једно прилично узнемирујуће питање.

ОГНИКА

– Мислим да су шансе да се тако нешто деси веома мале, али шта ако се ракета случајно спусти на неки активни вулкан, или ако нека опака животиња згази змију у тренутку кад ова испује из ракете?

– Сасвим је природно што сте забринуте због таквих евентуалности. Али тај проблем је решен, ако се лансира неколико ракета, а не само једна. Мала је вероватноћа да би све њих могла да задеси таква несрећа. И тако, чак и ако се врати само једна змија, ми ћемо знати да је та планета за човека безбедна.

Научници су се сагласили са овим планом. Он ће бити јевтинији од одашљивања истраживачке екипе, а сем тога људска бића неће морати да ризикују своје животе. Убрзо је било направљено десетак ракета. По једна змија стављана је у сваку од ракета, после чега су ове лансиране према непознатој планети.

Узалудно чекање

Али протекао је предвиђени датум, и ма колико дуго да су чекали, ниједна ракета се није вратила.

– Изгледа да није успело – вајкали су се научници. – Змије мора да су угинуле одмах пошто су испузиле из ракете.

– Жао ми их је – правдао се др Ф – али сада смо бар нешто научили. Јасно је да тамо не постоје услови за живот људи. Мораћемо за сада да се одрекнемо целокупног истраживања те планете и да потражимо неку другу.

☆☆☆

Док се овај разговор водио на Земљи, све змије биле су још живе. Далеко од тога да буде непогодна за настањивање, планета је нудила боље услове за живот чак и од саме Земље. Постојало је мноштво ствари које су змије могле да једу. На пример, жабе су биле дебље од оних на Земљи, а сем тога и укусније. Змије су почеле да се хране њима до миле воље чим су се извукле из својих ракета.

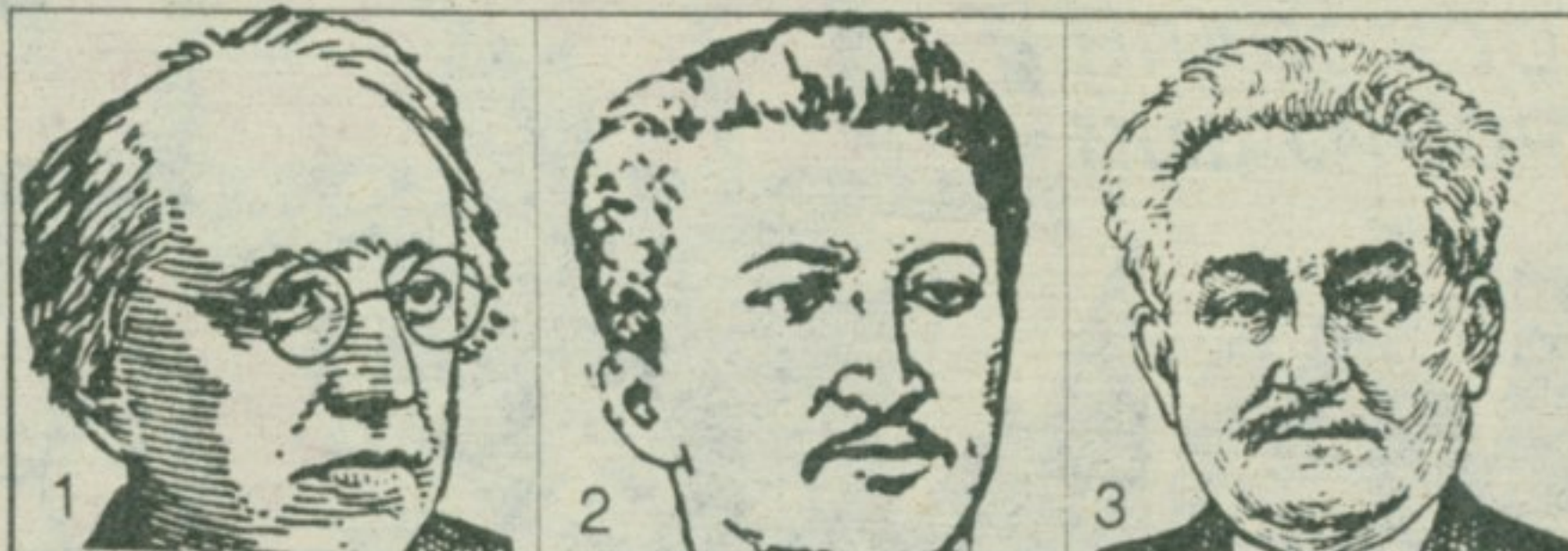
Нису обраћале ни најмању пажњу на храну у стражњем делу ракете. Па чак и да су осетиле жељу да је једу, вероватно не би могле да се увуку натраг у ракете са својим набубрелим стомацима; заглавиле би се на улазу.

Илустровао: Михаило Ђоковић-Тикало

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

ТРИ ЧЕШКА КОМПОЗИТОРА

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
в	м	ш	е	с	п	а	в	н	о	в	а
13	к	в	а	н	и	м	т	е	н	а	и
15	а	т	в	р	к	а	т	и	у	а	
17	у	н	о	с	а	в	к	е	и	в	и
22	о	т	р	а	м	и	в	а	и	а	е
26	л	а	и	г	а	а				и	о
29	р	а	с	т	л	а	к	а	и	и	а
33	а	н	т	р	а	н	и	и	о	в	и
36	с	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и
40	а	н	г	в	е	и	и	и	и	и	и
46	и	а	р	е	г	а	и	и	и	и	и
50	и	а	и	а	и	и	и	и	и	и	и
53	и	а	и	и	и	и	и	и	и	и	и
57	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и	и

ВОДОРАВНО: 1) име и презиме чешког композитора и музичког педагога, учитеља многих југословенских композитора (1870–1949), аутора опера, симфонијских поема („У Татрама“, „Пан“, „О вечној чежњи“), клавијских циклуса „Еротикон“ и других (види слику 1), 13) количина, величина уопште, 14) коњи, 15) врста ударца у боксу, 16) црна шумска креда, 17) ознојен, 18) билијарски штап, так, 20) скраћеница за индустрија котрљајућих лежајева, 22) оплођавати биљку, 25) први и други самогласник, 26) знак за лантан, 27) име глумице Лупино, 28) француски певач забавних мелодија (Салваторе), 29) натерати на плач, 32) прво и последње слово ћирилице, 33) најквалитетнији угађ, 34) иницијали америчког филмског глумца и редитеља Велса, 36) аутомобилска ознака за Сисак, 37) ходати, кретати се, 38) мамац, вабило, 40) словеначко мушко име, 43) иницијали француског књижевника Мопасана, 45) превремен, 46) идући, следећи, 48) наука о моралу, 50) планински врх на Хималајима у Непалу, 51) радник који одгрће лопатом, 53) поткровља, 56) планинске нимфе, горске виле, 57) азијска држава, 58) име и презиме чешког композитора, музичког педагога, учитеља многих наших савремених композитора (1874–1935), аутора симфонијског циклуса („Азраел“, „Летња бајка“, „Зрелост“, „Епилог“ и друго) (види слику 2).

УСПРАВНО: 1) аутомобилска ознака за Винковце, 2) планина између Сарајева и Мостара, 3) који је на праменове, на вртице, 4) тројански јунак, праотац Римљана, 5) направа у винограду за плашење птица (мн.), 6) исплата дуга, 7) отац (слов.), 8) женско име, 9) иницијали нашег најпознатијег физичара, 10) италијанска филмска глумица (Алида), 11) пустиња у Чилеу, 12) аутомобилска ознака Кикинде, 17) девето и осамнаесто слово ћирилице, 19) држава (фр.), 21) име и презиме чешког композитора, зачетника реалистичког правца у чешкој музици (1854–1928), аутора опера „Јенуфа“, „Каћа Кабанова“, „Лукава лија“, симфонијске поеме „Тарас Бульба“ (види слику 3), 23) наш политички радник (Илија), 24) наречје, посебан говор неког краја, 29) разбудити, 30) допуна, привезак, 31) руско тело горског типа, 35) истина (лат.), 39) врста папагаја, 41) десна притока Дунава, 42) име фудбалера Бахтића, 44) инспектор из романа Жоржа Сименона, 47) знак за нобелијум, 49) боја у картама, 52) ранија скраћеница за државни осигуравајући завод, 54) мера за површину, 55) десето и једанаесто слово ћирилице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОРАВНО: подлост, одвести, сваштар, редовно, резе, Аил, дис, рђ, овећи, о, Ват, топ, ањ, „Аида“, тенк, ак, и, етан, епилог, одиве, р, С, снага, намотај, оне, Ола, Ван, ро, атом, МА, Тасовац, Истриани.

ГРАД
КОЈИ СУ
ОСНОВАЛИ
РОБИЈАШИ

ПРЕСТОНИЦА СУНЦА

Сер Артур Филип
је довео
робијаше,
осниваче Сиднеја

У Аустралији
лето траје од
децембра до
марта. Врућине
су паклене.
Сиднејске
плаже тада се,
нарочито о
винкенду,
претварају у
мравињак.

**СИДНЕЈ ЈЕ И ЗА
АУСТРАЛИЈАНЦЕ
УРБАНИСТИЧКА
ЗАВРЗЛАМА. ИМА И
НЕМА ВИШЕ ОД
ДВА МИЛИОНА
СТАНОВНИКА, КАКО
СЕ УЗМЕ**

У Сиднеју сунце не сија само три седмице годишње.

Оснивачи града нису му се радовали. Њих су притискале црне мисли и страх од дивљине. Дошли су на обалу Аустралије мимо своје воље. Све сам црни криминалац осуђен на дугогодишњу робију. Британска влада није хтела целог века да их храни и поји у затворима па их је у мају 1787. везане укрцала у једанаест бродова и послала у пуну и ненасе-

љену Аустралију да се сналазе како знају и умеју.

Команданту те необичне флоте адмиралу Артуру Филипу, који је уједно наименован за првог гувернера нове колоније, и наоружаним морнарима било је још теже. Иза њих је остала домовина у коју се многи неће вратити, а пред њима је био живот са 620 мушких и 197 женских криминалаца.

После осам месеци пловидбе адмирал Филип је приспео на обалу Ботани

Беја. Крај му се није допао. Одлучио је да искрца своје „штићенике“ неколико километара северније у залив Порт Џексон. Оба места је открио у другој половини 18. века морепловац Кук. Адмирал је био очаран обалом у заливу. Назвао ју је Сиднеј Коув у част тадашњег председника британске владе лорда Сиднеја.

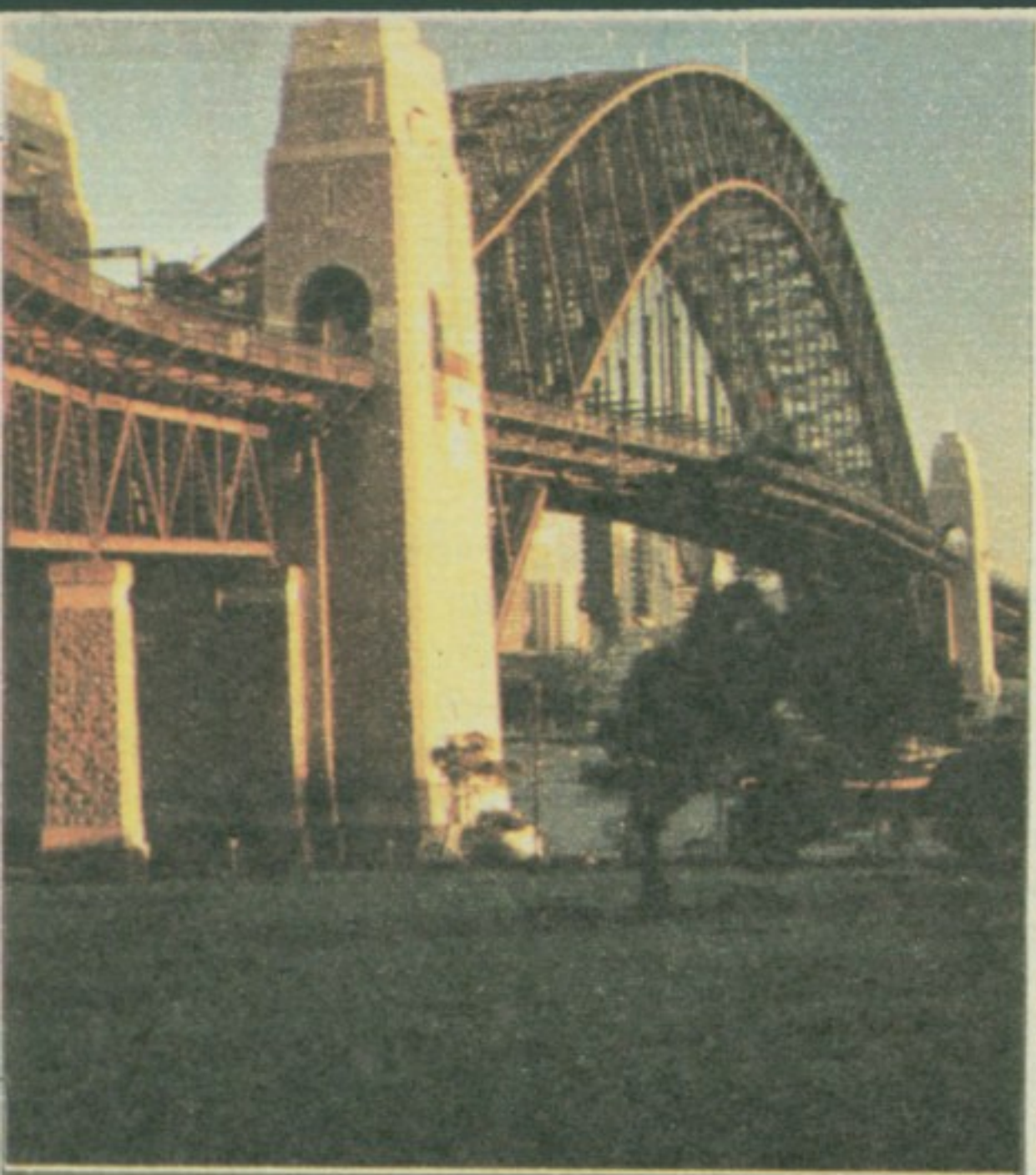
Депортација британских тешких осуђеника у Аустралију укинута је 1849.

Град Сиднеј је већ био „рођен“.

Не долазите авионом

Ако се у Аустралију некада стизало присилно, а потом досељавала углавном сиротиња у потрази за бољим животом, данас је друга прича. Усељеничке папире тешко је добити.

Туристи су добродошли. На путу по Аустралији Сиднеј се не заобилази. Званично, он је главни град савезне државе Нови Јужни Велс. незванично –

Харбор бриџ није ни леп ни модеран мост, али је симбол Сиднеја.

Ово је само „делић“ воденог пространства Порт Џексона. И он је довољан да прими највеће прекоокеанске бродове.

слика Аустралије у малом. Оно о лепом времену није шала: у Сиднеју сунце сија 325 дана у години.

У град се не долази авионом. Може, али тада човек остаје ускраћен за јединствен доживљај. Јер, сва лепота Сиднеја, и уопште крајолик, могу да се обухвате оком само ако се приђе с мора.

С пучине се улази у залив Порт Џексон кроз узани отвор између две високе стене – Северне и Јужне главе. Залив спада у чуда природе. Поглед се прво задржава на прекрасној тамноплавој води и безброј једрилица. Из готово сваке куће градских четврти дуж обале неко једри. Сиднејцима је једрење страст и забава.

У позадини се истиче Харбор бриџ (лучки мост) и зграда опере у облику шкољке – стари и нови симбол Сиднеја. Символи се могу обухватити једним снимком, за успомену и дуго сећање, али плажа с једне и друге стране града и луке – никако. Дугачка је 224 километра! Колико растојање између Београда и Ниша!

Уз највећу плажу на свету није и највећи град. У ствари, Сиднеј не може да се удене у европска схватања о градовима. Како и би кад је и за Аустралијанце урбанистичка заврзлама. Сам Сиднеј је патуљак: заузима површину од све-

га 28 квадратних километара и има само 180 хиљада становника. Али, ту је још 39 тесно збијених општина и грофовија те тако цело насеље захвата простор од око 1670 квадратних километара са око 2.5 милиона становника. Како свака општина и грофовија има назив и управу, њихови житељи често збуњују странце одговором да не живе у Сиднеју! Странац се у први мах запрепасти, а онда му домаћин лепо објасни.

2600 милијарди литара воде

Живети у Сиднеју значи живети у једном од многобројних предграђа. Сиднеј је једина светска метропола која се не развија у висину већ у ширину. По пространству је већи 70 одсто од Њујорка, а има само нешто више од четвртине тог америчког града.

Становници Сиднеја не воле центар. Градско језгро делује одбојно. Кретање је, због гужве, отежано, бука несносна. Сиднејци једва чекају крај радног времена око пола шест по подне. За тили час центар опусте и тек ту и тамо може да се види жива душа на улици.

Своја кућица – сан је сваког Сиднејца. Зато се град протеже уз обалу 34, а у дубину читавих 60 кило-

метара. На тај начин просто гута околну земљиште на очај градских власти а на задовољство архитеката који имају пуне руке посла.

Градоначелник и његови сарадници вапе преко штампе: до нове кућице треба довести гасне, електричне и друге инсталације. Што може да се купи – купиће се, што може да се угради – уградиће се, али шта с водом за пиће?!

Свежа вода је аустралијска невоља.

Сиднеј је највећи водопија. Када би се град изграђивао као остали градови у свету, била би му довољна и трећина воде коју сада троши. Памти се врели јануар 1960. Тада је само у једном дану потрошено више воде него у Лондону за исто време, мада Лондон има троструко више становника. За 24 часа источено је 1780 милиона литара!

Невоље с водом повећава жарка клима. У недостатку извора подигнути су мамутски резервоари за сакупљање кишнице. У њих стаје 2600 милијарди литара! Извесна количина чува се за црне дане.

Хаваји су рибањак

Сиднеј је град досељеника. Толико шаренило језика и раса не може да се сусретне нигде у свету. Иако је велика, лука Сиднеј нема ништа слично лондонском Сохоу или парискком Пигалу. Љубитељи „слатких грехова“ и ноћног живота могу да нађу задовољство у кварту који се зове Кингс Крос.

Точење алкохола после десет увече дозвољено је у ресторанима који за то имају одобрење, такозвану лиценцу. Таквих је мало. Недељом су забрањена сва јавна весеља и забаве. Сиднеј тада пружа слику изумрлог града.

Сиднејске плаже су прича за себе. Једног од директора америчког концерта Хилтон хотела толико су очарале да је узвикнуо:

– Вајкики је рибањак према овоме!

Треба човеку веровати, бар високи туризам познаје: Вајкики на Хавајима надалеко је познат по лепоти.

Сиднејци, као сви Аустралијанци, обожавају коцкање. Није им потребан ни рулет ни карте. Довољно је да се на улици сретну два пријатеља и један другом понуде опкладу да ће у следећем минуту проћи више од пет возила поред семафора.

Затим стоје и броје.

Миленко Тодоровић

10 X 10 ИЛИ ПРОНАЂИТЕ ГРЕШКУ

БАКИНА БАНДА

Ово су реченице из једног женског часописа... Лако ћете у свакој од њих пронаћи по једно погрешно слово.

1. У ресторану се немојте шминкати, него само ставите мало путера на нос.

2. Моја бака никуд не излази без своје банде.

3. Закључила сам да грчки кувари стављају превише бисера у шкољке.

4. Као и све младе песникиње, она показује изразиту склоност према лисици.

5. На сајму можете купити француске зидне сатове који су доскора били у води.

6. Ваш муж је колекционар и за његову страст према лепим мачкама морате имати разумевања.

7. Прстима је додирнуо њено лице и с дивљењем прошаптао: „Као свиња!“

8. После ми је било криво при помисли да сам имала кума, а нисам га ставила у чорбу.

9. Прво утврдите где се у кући скупљају бабе, а онда на та места ставите отров.

10. Као водич, трудила сам се да туристима покажем бутине и све друго што их занима.

РЕШЕЊА:

1. путера, 2. бубде, 3. би-маркама, 4. лисици, 5. мод, 6. и-ма, 7. свиња, 8. ки-ма, 9. бубе, 10. бубине.

Илустровао Димитрије Костић

ЛИФТ ЗА АЛЕКСИС

✉ Редовно гледам ТВ серију „Династија“ па ме занима какав је то лифт којим Алексис и њени укућани стижу директно у стан?

АНКА ЈОВАНОВИЋ
Крагујевац

Лифт је једна врста дизалице која се уграђује у зграде са више спратова. Служи за подизање и спуштање људи и терета а покреће га електро-мотор од чије снаге и, наравно, величине кабине зависи колико особа може одједном да прими. У сваком лифту постоји командна табла на којој се налазе дугмад – колико спратова толико

уместо класичне дугмади има браве – свака брава одговара свом стану. Тако када Алексис хоће да уђе у свој стан позове лифт, увуче кључ у браву од свог стана и лифт је доведе до улаза у стан на коме се врата аутоматски отварају и затварају. По истом принципу Алексис и излази из стана. Веома је важно да у овакве станове не може да уђе нико други ко не поседује одговарајући кључ од лифта.

БОЉИ ЖИВОТ

✉ Дао бих многе романе за добру анекдоту! Објавите, у следећем броју, бар једну.

ВЈЕКОСЛАВ из Сиска

Оноре де Балзак познат је и као човек који је волео сласти живота. Зато је био у вечитим новчаним кризама. Кад му је умро стриц – стари тврдица – Балзаку је припала доста лепа баштина. Ту вест чувени романописац овако је саопштио свом пријатељу:

– Јуче у пет сати мој стриц и ја преселисмо се у бољи живот.

ЖУТА, ПЛАВА КОСА

✉ Весна, Драгана, Миодраг, Олгица и још неколико читалаца питају: Због чега се за особе које имају жуту косу каже да су плави? Плаво је плаво али не и жуто. Објасните нам откуда то!

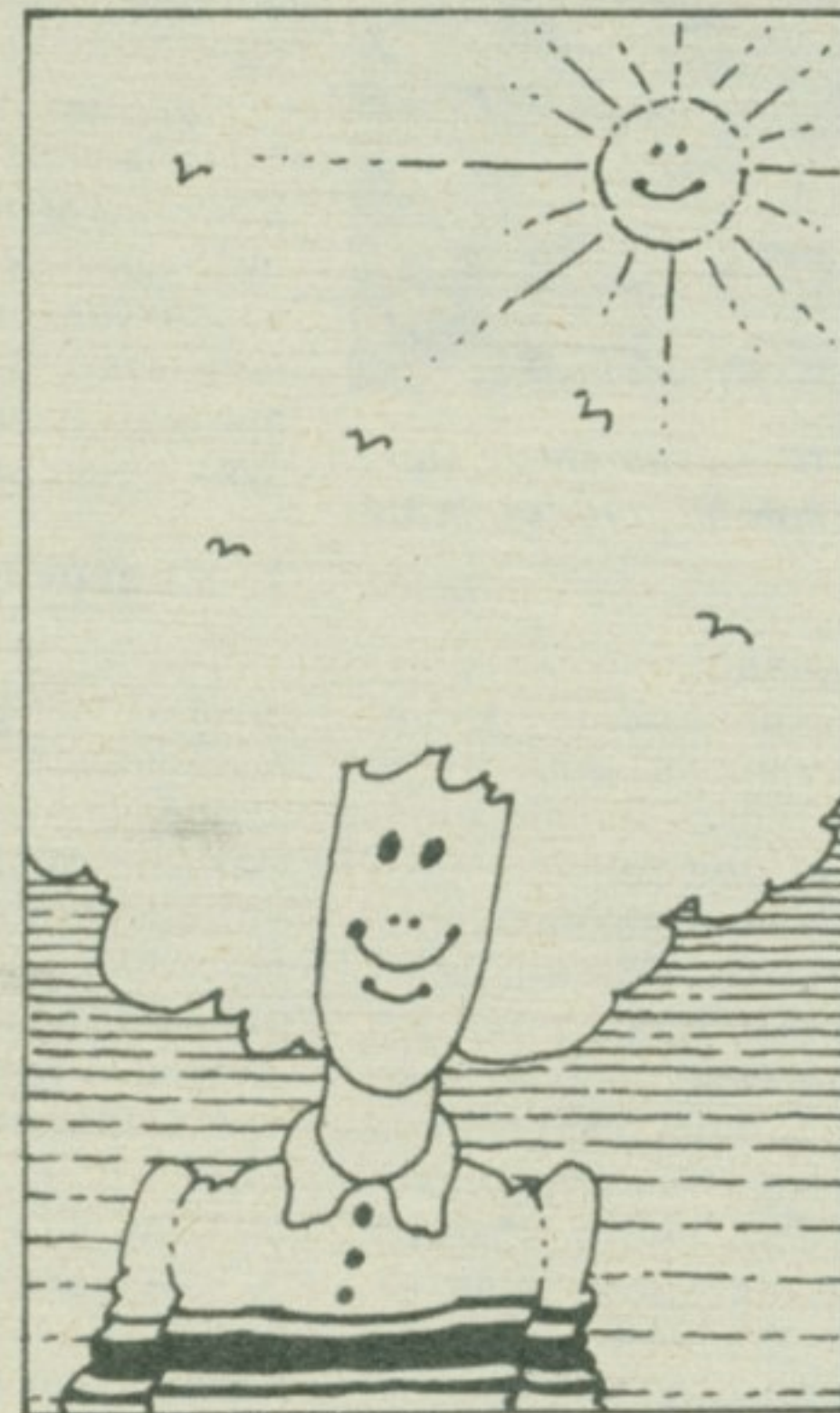
Питање је на месту. Питали смо се и ми и ево неког решења:

У збирци једног познатог београдског колекционара запажено место заузима аутопортрет деветогодишње девојчице која је своју косу обојила буквално плавом бојом. То је и био један од разлога што се ова слика нашла у друштву познатих мајстора. Зашто плава а не златножуто? Па тако дете види плаву боју. За њега је плаво плаво а жуто жуто.

Французи, Италијани а и Енглези за особу жуте косе кажу да је „блонд“ или „блондин“ што у преводу значи: плав – плавокос. У нашем народном стваралаштву за

особе светле косе каже се да су „златокоси“ и то је прави израз. Зашто плава а не златокос? Исто као што су се и многе друге речи и појмови, позајмљени из језика других народа, временом одомаћили и постали „наши“. Ипак, између оног плав и златокос има неке везе. Плава боја има умирујуће својство, стога је у старих народа лик бога увек имао светлу (плаву) косу. Код Келта плава коса није била само обележје мушке и женске лепоте већ и краљевска. Повлашћеност плавокосих потиче од сунца, боје печеног хлеба и зреле пшенице а одсликава топлину и зрелост.

На основу разних тумачења из свега произлази да је плава боја боја нежности, блиска је златножутој а сам израз плав човек

највероватније је произишао из још једне чињенице: да особе светле косе у највећем броју случајева имају и светле очи – плаве или зелене.

ПЛАВО – БОЈА ВЕЛИКОГ БЕЗДАНА

✉ Познато је, да свака боја има неко симболично значење. Волела бих да о томе знам нешто више.

ЛИДИЈА, Сомбор

БЕЛО је симбол – једноставности, савршености, светлости, сунца, чистоте, невиности, чедности, светлости, избављења, духовног ауторитета; симбол је живота и љубави, исто тако може да представља и смрт и сахрану, у смислу „рађања у нов, онострани живот“; бело с црвеним је смрт, бела застава значи предају, примирје, добру вољу.

ЦРНО – праисконска тама, празнина, зло, смрт, очајање, поквареност, јад, понижење, озбиљност, постојаност, окрутно и неумољиво време, хаос, магија...

ЦРВЕНО представља – Сунце и богове рата, мушки принцип, ватру, љубав, радост, страст, енергију, разјареност, полно узбуђење, здравље, снагу, крв, крволочност, кривњу за крвопролиће, освету, чврстину, веру, племенитост, може да буде и боја пустиње и пропасти, мрљање и бојење црвеним приказује обнову живота.

ЉУБИЧАСТО – интелигенција, знање, побожност, светиња, трезвеност, смерност, туга, умереност, жалост, старост.

НАРАНЧАСТО је симбол – ватре, раскоши, љубави, среће.

ПЛАВО – истина, мудрост, верност, чедност, племенитост, разборитост, мир, прохладност, боја великог бездана, вода као женског принципа, боја велике мајке, небеске царице, праисконска једноставност и безгранични простор, који, пошто је празан, може да садржи све.

ПУРПУРНО – краљевско достојанство, царска и свештеничка моћ, помпа, понос...

СИВО – жалост, потиштеност, пепео, смерност, покајање.

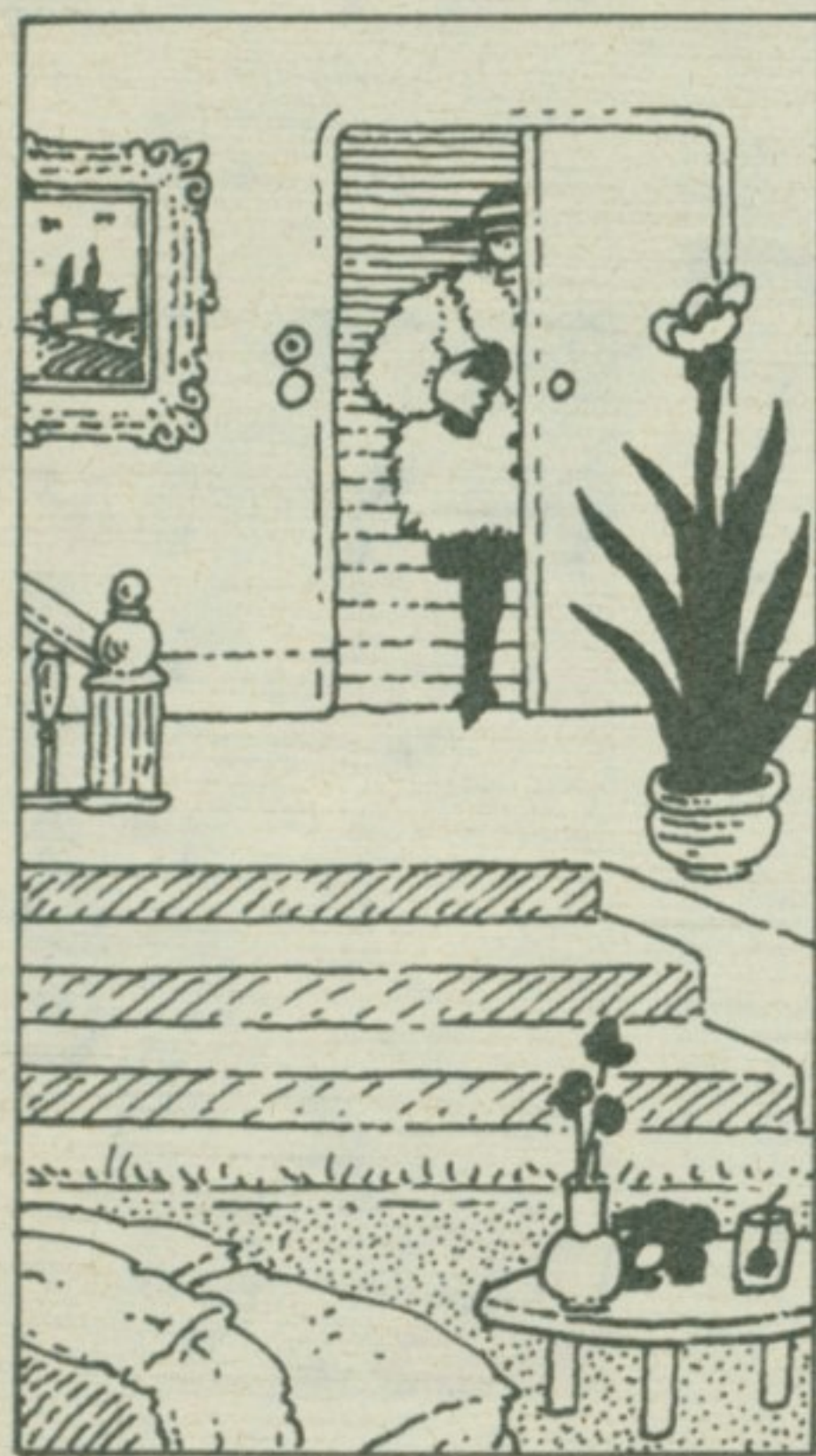
СРЕБРНО – Месец, женски принцип, девичанство.

ЗЕЛЕНО – живот, у смислу пролећног буђења природе, и смрт, у смислу оловне боје смрти; младост, нада и веселост – и промена, пролазност и љубомора; симбол неискуства.

ЗЛАТНО – Сунце, божанска моћ, бесмртност, највиша вредност, ватра, слава, мушки принцип.

ЖУТО – светложуто представља сунчану светлост, интелект, веру и доброту; тамножуто – неверу, издају, љубомору, грамзивост, неверност.

(према књизи „Илустрована енциклопедија традиционалних симбола“, издање „Нолита“)

дугмади. Значи: ако желите да се попнете на седми спрат, притисните дугме на коме је утиснут број 7. То је углавном тако код нас, али у неким земљама постоје и посебни лифтови који су директно везани за станове. Рецимо, станујете на 12. спрату зграде у којој је уграђен такав лифт. Да бисте ушли у свој стан, потребно је да имате кључ од лифта који

ТРАЖИМО

ПРИЈАТЕЉЕ

Ивица Вабец, Штросмајерова 9, 42300 Чаковец – има 10 година, воли музику, спорт и дописивање; сакупља значке.

Славица Тодоровић, Георгија Јакшића 23/28, 15300 Лозница – има 13 година, воли забавну музику; сакупља салвете, значке, постере и писма.

Елизабета Краљевска, Моше Пијаде 176, 91300 Куманово – има 13 година, воли забавну и рок музику; сакупља постере, салвете и значке.

Дијана Радиновић, Маршала Толбухина 13, 91300 Куманово – има 13 година, воли забавну и рок музику; сакупља постере, салвете и значке.

Јована Марковић, Певац Миленка 71, 22305 Стари Бановци – воли спорт и музику; сакупља значке, салвете и постере.

Katarina Wieser, Браће Сантини 7, 58000 Сплит – има 17 година, воли да путује, да гледа филмове и утакмице, да слуша музику, а од спорта посебно воли пливање и тенис.

Александар Лајшић, Козарска 28, 79110 Приједор – има 14 година, воли музику и спорт.

1900. а завршио седам година касније. Назвао ју је „Битка код Горјана“. За моделе је узео тадашње мађароне, хрватске властодршце.

Хрватски бан Куен наредио је да се слика спали, али је неко дело срећом сакрио. Ивековић је напустио Ђаково пре хапшења. Вратио се после пада Куенове владе и завршио слику.

РОДИТЕЉСКЕ БРИГЕ

Једном сам у некој емисији на радију чула песму о томе како аждаја тела свом аждајчету. И никад више да се сретнем са том песмом, а баш ме интересује, и та песма, и уопште како се аждаје одnose према својој деци.

МАЈА из Вишеграда

Ради се о делу Љубивоја Ршумовића „Аждаја свом чеду тела“. Према овом песнику (остали извори нису нам познати), то изгледа овако:

НАКАЗИЦЕ МОЈА ЛЕПА!

ШТА ЋЕ С ТОБОМ БИТИ, КО ЗНА, ЛЕПОТИЦЕ МОЈА ГРОЗНА!

ОСТАВИЋЕШ СВОЈУ МАЈКУ И ОТИЋ' У НЕКУ БАЈКУ.

БИЋЕШ ЛИЧНОСТ НЕГАТИВНА, РУГОБИЦЕ МОЈА ДИВНА!

ЈЕШЋЕШ ЉУДЕ КАО РЕПЕ, НАЈМИЛИЈИ МОЈ АКРЕПЕ!

А ТВОЈА ЋЕ ЈАДНА МАЈКА ЦЕЛОГ ВЕКА ДА СЕ ВАЈКА!

ИК-5 ПРОТИВ МЕСЕРШМИТА 110

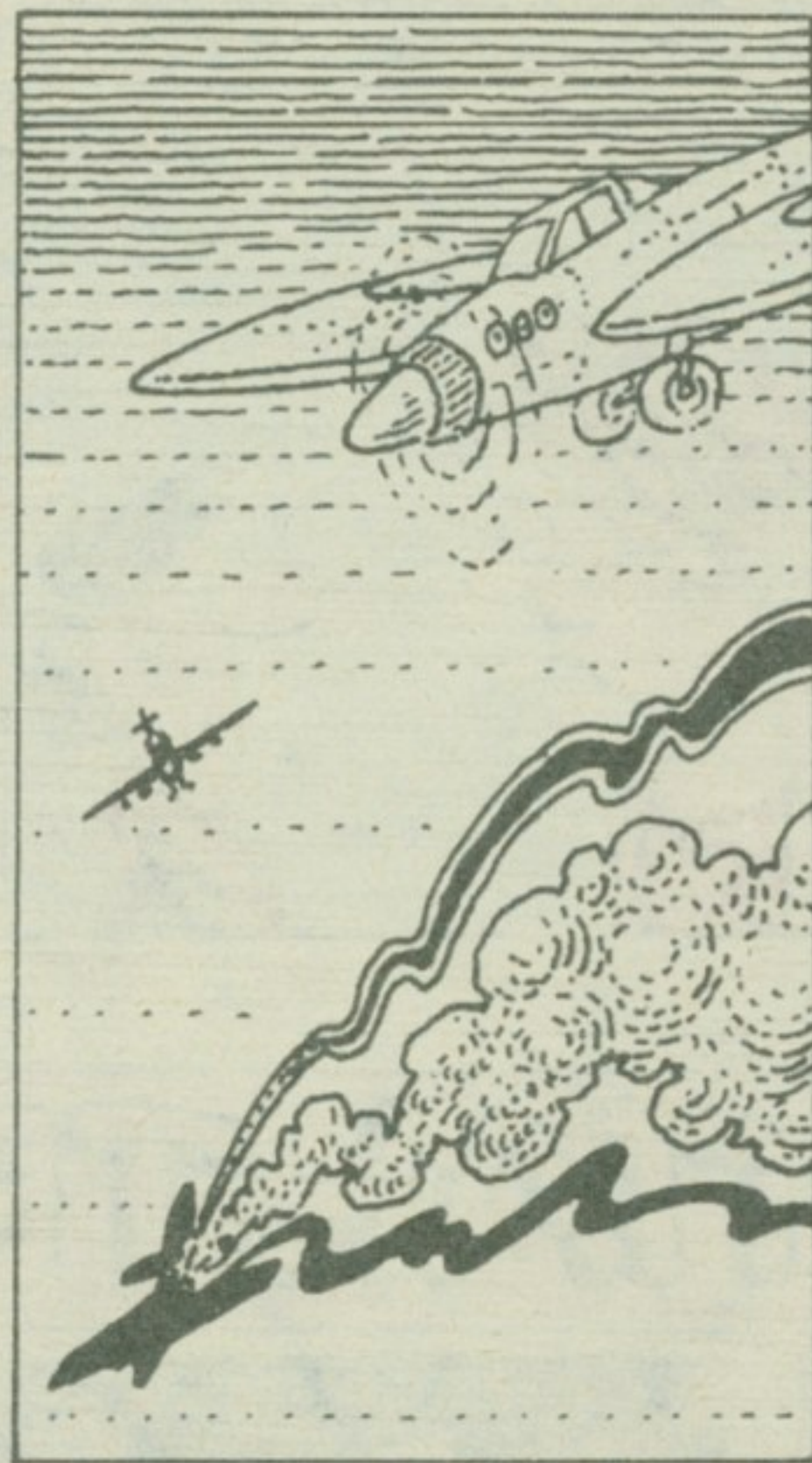
Купивши „Забавник“ од 27. 6. 1986. јако ме је обрадовао текст о нашем славном авиону ИК-3. Ја већ дуго пратим историју југословенског ваздухопловства и изнете чињенице су ми углавном познате, али је ово први пут да оне

објављене у овако квалитетном тексту у једном вишетиражном и општејугословенском часопису.

Хтео бих да замолим вашег новинара да покуша да разјасни једну дилему која постоји међу бољим познаваоцима историје нашег ваздухопловства: да ли су конструктори Љ. Илић, К. Сивчев и С. Зрнић оставили још једну конструкцију, авион ИК-5 који је, наводно, требало да буде двомоторни ловац добрих особина, нешто слично „месершмиту 110“?

ДРАГАН НАУПАРАЦ
Југ Богданова 69
36000 Краљево

Одлично сте обавештени. Конструктори чувеног ловца ИК-3 Љубомир Илић, Коста Сивчев и Слободан Зрнић направили су пројекат за ловац ИК-5 као и велику дрвену макету испробану у аеродинамичком тунелу, али авион није никада направљен јер је радове на њему прекинуо немачки напад, односно почетак другог светског рата. ИК-5 је, као што и сами кажете, требало да буде двомоторни ловац, један од водећих у свету у својој класи, бољи од „месершмита Вf 110“. У верзији једноседа и двоседа био је предвиђен за различите задатке: борбу, извиђање великог домета, фотографско извиђање. Планирана је

максимална брзина од 670 километара на час, распон крила 12,13м, време пењања до 5.000 метара било је 5 минута, максимална висина 11.000 метара, долет 1.500 км, два мотора „хиспано-суица Н-38/39“ од по 1100 КС с могућношћу постављања још јачих машина.

Рад на пројекту ИК-5 извођен је у конструкционом бироу фабрике „Рогожарски“ у време када су ИК-3, један по један, готови напуштали фабричке хале. Први лет прототипа ИК-5 планиран је за јесен 1941. године, до чега, наравно, није дошло.

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директор НО „ПОЛИТИКА“ др Живорад Минових

В. Д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“ Влада Булатовић Вић

Главни и одговорни уредник Влада Булатовић Вић

Заменик главног и одговорног уредника Зефирини Греси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милан Илић, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирини Греси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Докић-Стојковић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Минић, Ненад Мирковић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Петровић, Зоран Петканић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменковић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански фах 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакција 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:
Тромесечна 1.656,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО:
Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну намену НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.-
ШВЕДСКА	Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на дефинисани рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну намену ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“.

ПРИНЦЕЗЕ ЗАРОБЉЕНЕ У ШУМИ

Чуо сам да је као мотив за слику „Битка код Горјана“ која се налази у Градској већници у Ђакову послужио истинит догађај? ЈАКОВ ПАПИЋ 54000 Осијек

То је одиста занимљива слика, али је још занимљивији њен историјат. Наиме, крајем јула 1386. боравиле су у Ђакову принцезе Марија и Елизабета наследнице мађарског краља Људевита. Позвао их је у госте на своје имање у замку Горјан племић Никола Горјански. На путу из Ђакова у Горјан, у шумама Гарова дола поворку су дочекали хрватски устаници и заробили принцезе Марију и Елизабету. Овај сукоб устаника и пратње много година касније послужио је као мотив сликару Ото-ну Ивековићу. Он је слику започео

ВИЧИТЕ ДО МИЛЕ ВОЉЕ

Да ли се сећате оне сцене из филма „Кабаре“? Лајза Минели сачекује воз да би могла да виче колико је грло носи, а да то нико не чује.

Неки људи имају потребу да, када су нервозни или напети, вичу. За то користе најчешће утакмице. А шта да се ради са онима који би да се огласе Тарзановим криком – а не смеју.

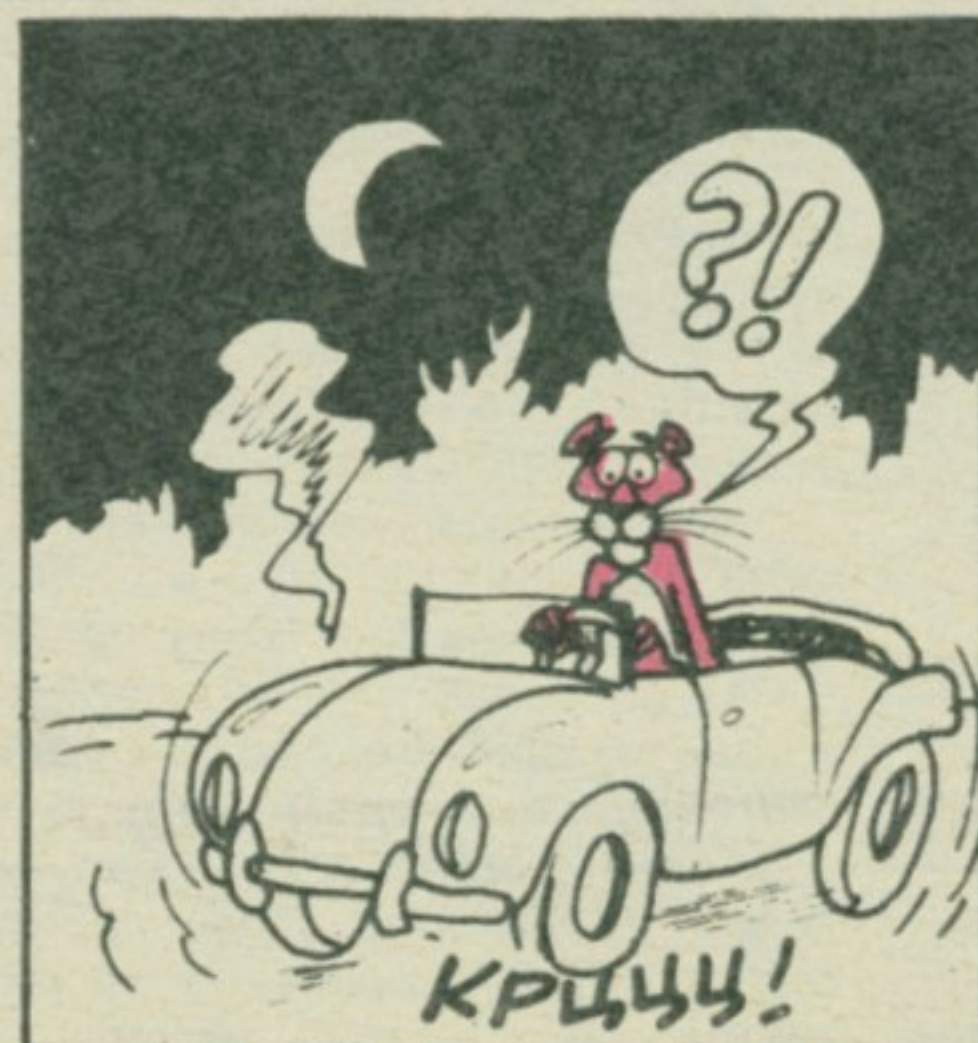
Дајана Берковиц је смислила и направила такозвани „пригушивач вриска“. То је полулоптаста справица коју, кад вам дође да урлате, принесете устима и „кричите“ колико вам гласне жице дозвољавају, а то нико са стране не чује.

За овај Дајанин „пригушивач вриска“ заинтересовала се једна фирма из Масачусетса и фабрички га производи. За сада су продали 10 хиљада комада појединцима, психијатријским клиникама и појединим предузећима (којим, не открива се јер, тајност је загарантована).

– Можда сам ја оптимиста – каже Дајана Берковиц – али мислим да ће ова моја справица утицати на смањење броја наркомана и алкохоличара. Јевтина је, само 10 долара, а даје веће могућности ослобађања напетости од неке дроге или чашице алкохола.

ПАНТЕР ПАНТА

ПЕЋИНАРНИ

